

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
Filozofická fakulta
Katedra bohemistiky

Bakalářská diplomová práce

**Srovnání mediálního zpracování identické kauzy
ve veřejnoprávní a soukromé televizní stanici**

Barbora Hinková

Česká filologie se zaměřením na editorskou práci ve sdělovacích
prostředcích

Vedoucí práce: **Mgr. Jindřiška Svobodová, Ph.D.**

Olomouc 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem uvedla veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem v textu použila.

V Olomouci dne 21. 4. 2016

Barbora Hinková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Jindřišce Svobodové, Ph.D., za její čas, vstřícnost, cenné rady a ochotu při vedení mé bakalářské práce.

Úvod.....	5
1. Agenda setting	7
1.1 Typy agendy	7
1.2 Nastolování agendy	10
1.2.1 Rámování neboli framing	11
1.2.2 Zdůrazňování témat neboli priming.....	12
1.3 Intermediální agenda a agenda building	12
2. Teorie zpravodajských hodnot neboli news values	14
3. Vliv médií	16
3.1 Mytologická rovina zpráv	16
3.2 Van Dijkova analýza diskurzu zpráv	18
3.3 Mediální produkt a jeho význam.....	19
3.4 Předpojatost médií.....	20
3.5 Reprezentace a stereotyp.....	21
3.6 Zobrazování minorit.....	23
3.7 Sebe-representace média	24
4. Zpravodajství	25
4.1 Funkční styl publicistický	25
4.2 Zpravodajský styl a jeho žánry	25
4.2.1. Zpráva	26
4.2.1.1. Zpráva televizní	27
4.2.2. Rozšířená zpráva.....	27
4.2.3. Reportáž	27
4.2.3.1. Reportáž televizní	28
4.2.4. Rozhovor neboli interview.....	29
4.2.4.1. Rozhovor televizní.....	29
4.3. Výrazové prostředky	29
4.4. Požadavky na zpravodajství.....	31
4.4.1. Objektivita	31
4.4.2. Vyváženost.....	32
4.4.3. Neustrannost	32
5. Metodologie	34
6. Výzkum.....	37
Závěr	94
Seznam použité literatury	96
Seznam grafů	99
Seznam příloh	100
Resumé.....	101
Anotace	102

Úvod

V předkládané práci se zaměříme na srovnání výrazových prostředků užitých v příspěvcích tematizujících uprchlickou krizi. Téma migrace jsme si vybrali vzhledem k tomu, že je v současné době velmi aktuální. V jeho kontextu nás bude zajímat především to, zda může způsob tvorby zpravodajských textů a volba jazykových prostředků působit na diváka, případně ovlivňovat jeho nazírání na problematiku migrační krize a samotných osob uprchlíků.

Abychom dosáhli co nejkvalitnějšího zhodnocení jazyka užívaného ve zpravodajských textech, budeme porovnávat média odlišného typu – tedy veřejnoprávní a komerční televizní stanici. Veřejnoprávní médium zastupuje Česká televize, z komerčních televizních stanic jsme zvolili Novu. Pozornost soustředíme na jejich hlavní zpravodajské relace, tedy Události a Televizní noviny.

V úvodních kapitolách se budeme věnovat procesu vzniku zpráv a jevům, které se podílejí na tom, aby se událost stala zprávou. Současně se zaměříme na vlivy zpráv a jejich mytologické roviny, na základě kterých jsou zprávy divákem interpretovány. Pozornost soustředíme i na reprezentaci událostí/aktérů ve zpravodajství, přítomnost prvků rasismu a xenofobie a vzniku stereotypů. V teoretické části se rovněž zaměříme na publicistický styl, a to zejména na nejdůležitější zpravodajské žánry a výrazové prostředky, které jsou pro ně typické. Uvedeme také požadavky, které jsou kladeny na zpravodajství obecně. Stěžejní částí této práce je její praktická část, ve které se budeme věnovat užití metodologii, definování rozdílů mezi veřejnoprávními a soukromými televizními stanicemi a samotné analýze excerpovaného materiálu.

Abychom mohli konstruktivně srovnat texty obou médií a dojít k závěru, zda volba výrazových prostředků skutečně ovlivňuje divákův názor a nazírání na konkrétní problém, stanovíme dílčí výzkumné otázky, které se pokusíme popsat pomocí předem stanovených hypotéz. Tato práce má tedy být studií, která se prostřednictvím kvalitativní a kvantitativní analýzy pokusí potvrdit, či vyvrátit platnost těchto předem stanovených hypotéz a dospět k závěru, v němž bude možné tyto výzkumné otázky vyhodnotit.

Nově zjištěné poznatky a dílčí závěry, které vyplynou z námi vypracované analýzy, řádně okomentujeme a shrneme v závěru této práce. Na základě zjištěných dat budeme moci zodpovědět otázku, zda existují rozdíly mezi volbou výrazových prostředků užitých ve zpravodajských relacích České televize a TV Nova a zda tyto rozdíly mohou ovlivňovat divákovu nazírání na uprchlíky a migrační krizi obecně.

1. Agenda setting

Zpravodajství se významnou měrou podílí na prezentaci a šíření aktuálních témat a mediovaných obsahů ve společnosti. U zpráv uveřejněných v médiích rozlišujeme dva typy účinků – krátkodobé a dlouhodobé. Za krátkodobý účinek zpráv je považováno šíření informací. Vzhledem k tomu, že média zpracovávají a zařazují do svých obsahů události poměrně konzistentním způsobem, hovoříme i o dlouhodobých účincích zpráv, jejichž příkladem je schopnost nastolovat témata.¹

Tuto schopnost přisuzuje médiím teoretická koncepce agenda setting, kterou v 70. letech 20. století popsali M. McCombs a D. Shaw. Ovšem sama představa, že média ovlivňují agendu, kterou veřejnost následně přebírá a pokládá za svou, je mnohem starší a objevuje se již ve 20. letech u W. Lippmana.²

Teorie nastolování témat hledá odpověď na otázku, proč jsou některá témata vnímána jako důležitá, zatímco jiná zůstávají stranou pozornosti, a co způsobuje, že se některé informace stanou součástí veřejné debaty a jiné nikoli. V tomto procesu je přisuzována významná role právě médiím.³ Jejich podstatným nástrojem je redundance, tedy opakování informací. Čím více prostoru a času média věnují jednomu tématu, tím více se toto téma dostává do povědomí diváků/posluchačů/čtenářů a začne být společností pokládáno za důležité či závažné. Na zpravodajství tedy můžeme nahlížet z jedné strany jako na výběr aktérů a událostí, a ze strany druhé jako na výběr jednotlivých témat.⁴

1.1 Typy agendy

Při popisu typů agend vycházíme z třídění J. Dearinga a E. Rogerse, kteří navrhli tři typy agendy, a to agendu veřejnou, mediální a politickou.⁵ Podle Červenky můžeme

¹ TRAMPOTA, Tomáš: *Zpravodajství*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006. s. 112.

² JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbora: *Masová média*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. s. 354.

³ JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbora: *Masová média*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. s. 353.

⁴ TRAMPOTA, Tomáš: *Zpravodajství*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006. s. 113.

⁵ TRAMPOTA, Tomáš. Mediální agenda. In: *Agenda-setting: teoretické přístupy*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2008. s. 40.

veřejnou agendu v širším pojetí chápat jako vnímání různých témat veřejností v určitém čase. Tato definice zastřešuje velké množství charakteristik, můžeme zkoumat přítomnost, či absenci některých témat, informovanost společnosti, důležitost tématu či zájem, který společnost o určitá témata projevuje. V zúženém pojetí někteří autoři zabývající se touto problematikou definují veřejnou agendu jako hierarchii témat v čase. Podle Červenky je ale tohle pojetí příliš omezující, zbytečné a naráží na několik problémů. První problém vidí v nejasnosti kritéria, podle kterého by měla být témata řazena – jako možná měřítko uvádí důležitost, viditelnost, povědomí případně relevanci ve speciálním kontextu. Jako další problém uvádí operacionalizaci příslušného indikátoru pro měření. Vzhledem k výše uvedeným faktům se Červenka přiklání k širšímu pojetí veřejné agendy, tedy jejímu chápání jako reflexe všech témat veřejností v daném čase. Současně z tohoto pojetí plyne, že se veřejná agenda výrazně prolíná s veřejným míněním.⁶

Mediální agenda je vnímána jako komparativní rámec s hodnocením důležitosti témat veřejností. K jejímu zkoumání se využívá především kvantitativní obsahová analýza, ale někteří badatelé pracují i s kvalitativní analýzou. Pro počet příspěvků se měří salience (míra důležitosti, kterou média danému tématu přikládají) zkoumaného tématu v mediální agendě. Dearing a Rogers předpokládají, že publikum posuzuje důležitost tématu podle množství příspěvků, ve kterých se objeví. V tradičním pojetí výzkumu mediální agendy je zkoumán rozsah uveřejněných příspěvků, nikoli obsah, a výsledkem je hrubý nástin témat, která jsou médií pokryta.⁷

Posledním typem agendy, kterou na základě Dearingova a Rogersova pojetí rozlišujeme, je agenda politická, jež je zkoumána prostřednictvím dvou tradičních přístupů. Prvním je tradice analýzy politického procesu, která klade důraz na způsob utváření politické agendy. Autorem tohoto přístupu je E. Schattschneider, který ve své práci zdůrazňoval kategorii moci, a inspirací mu byli především politologové. Druhou

⁶ ČERVENKA, Jan. Veřejná agenda. In: *Agenda-setting: teoretické přístupy*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2008. s. 48–49.

⁷ TRAMPOTA, Tomáš. Mediální agenda. In: *Agenda-setting: teoretické přístupy*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2008. s. 40–41.

tradicí je výzkum účinků médií, za nímž stojí M. McCombs a D. Shaw. Autoři vychází z myšlenky, že média nemusí nutně formovat názor veřejnosti, ale mohou pouze nastolovat problémy, o kterých bude společnost následně uvažovat a vytvářet si na ně názory. Dearing a Rogers usilovali o propojení obou tradic, ovšem i přes jejich snahy je dvojitý přístup zkoumání politické agendy v mnohých studiích stále patrný. Ke zkoumání politické agendy se často uchýlovali i politologové, kteří se snažili pochopit vliv, jaký může mít masová komunikace na politiky, či badatelé studující volební procesy. V jejich případech bylo nastolování agendy rámcem pro analýzu politické komunikace ve volebním období.⁸

Všechny typy agendy (veřejná, mediální, politická) jsou provázané a vzájemně se ovlivňují. Za nejčastější směr vlivu se považuje působení politické agendy na agendu mediální a její schopnost následně ovlivňovat agendu veřejnou. Rozlišujeme krátkodobé a dlouhodobé výzkumy nastolování agendy. Krátkodobý neboli hierarchický výzkum sleduje stav agendy v určitém časovém bodě a zkoumá, která témata a s jakou intenzitou v daném časovém úseku do zpravodajství proniknou. Oproti tomu dlouhodobý výzkum sleduje růst a úpadek pokrytí jednoho či více témat v čase. Ukazuje tedy, která témata se ve zpravodajství vyskytují, v jaké míře se jim jednotlivá média věnují a v návaznosti na jaké události jsou tato témata zpracovávána.⁹

V zahraničí probíhá výzkum všech tří typů agend již dlouhodobě. V České republice je pozornost nastolování témat věnována až po roce 2000 badateli, jako je Tomáš Trampota, František Kalvas, Vlastimil Nečas či Markéta Škodová. V českém prostředí je nejvíce prostoru věnováno zkoumání vztahu mediální a veřejné agendy, oproti tomu zůstává často opomíjena agenda politická.¹⁰

⁸ KALVAS, František. Politická agenda. In: *Agenda-setting: teoretické přístupy*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2008. s. 63–64.

⁹ TRAMPOTA, Tomáš: *Zpravodajství*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006. s. 114.

¹⁰ KALVAS, František. Politická agenda. In: *Agenda-setting: teoretické přístupy*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2008. s. 63.

1.2 Nastolování agendy

Konceptu nastolování agendy se začali věnovat na konci 60. let 20. století D. Shaw a M. McCombs, kteří teorii zkonstruovali na základě dvou výzkumných projektů – Chapel Hill Study, kterou prováděli během americké prezidentské kampaně v roce 1968, a Charlotte Study, kterou taktéž prováděli během prezidentské kampaně, tentokrát ale v roce 1972. Předmětem jejich zkoumání byla snaha zjistit, zda existuje souvislost mezi tématy zastoupenými v médiích v rámci předvolební kampaně a důležitostí, kterou jim lidé přiřkládají. Výzkumy probíhaly za předpokladu, že informace, které média zprostředkovávají, jsou silně selektivní a pro většinu příjemců jsou základním zdrojem informací o dění ve společnosti. Na základě těchto studií autoři dospěli k závěru, že existuje velmi silná souvislost mezi informacemi, které média tematizují, a tím, co respondenti vnímají jako důležité, a že hierarchie mediální agendy předurčuje hierarchii témat agendy veřejné.¹¹

McCombs a Shaw se snažili zodpovědět i otázku, proč někteří lidé přebírají mediální agendu lépe než druzí a proč jsou snadněji ovlivnitelní. Na přebírání agendy mají vliv dispozice příjemce sdělení, mezi které podle McCombse a Shawa patří: zájem o mediální obsah, nejistota a neznalost tématu a snaha o vyhledání spolehlivého zdroje informací. První dvě dispozice byly McCombsem a Shawem souhrnně definovány jako potřeba orientace – lidé pociťují potřebu orientovat se v prostředí, ve kterém žijí, a na základě této potřeby ve větší míře vyhledávají příslušné mediální obsahy a snadněji přebírají agendu médií. Kromě výše zmíněných vlastností příjemce mají na přebírání agendy vliv i další dispozice příjemce, jako je věk, vzdělání, pohlaví či důvěra v média, osobní zkušenost s tématem apod.¹² D. McQuail k tomuto výčtu přidává ještě snahu přizpůsobit názory a postoje většinové sociální skupině.¹³

Koncept nastolování témat má i své odpůrce, kteří tvrdí, že média a společnost pouze reflektují okolní realitu a podávají zprávy o dění ve společnosti. Studium vztahů mezi

¹¹ TRAMPOTA, Tomáš: *Zpravodajství*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006. s. 115–117.

¹² TRAMPOTA, Tomáš: *Zpravodajství*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006. s. 121–122.

¹³ MCQUAIL, Denis: *Úvod do teorie masové komunikace*. 4. vyd. Praha: Portál, 2009. s. 531.

okolním světem a světem uvnitř naší mysli se zabýval W. Lippmann, který přišel s myšlenkou existence pseudoprostředí, tedy prostředí vyskytujícího se pouze v naší mysli. Mnohé výzkumy Lippmannovu teorii potvrdily a myšlenku rozlišování mezi prostředním (okolním světem) a pseudoprostředím (obrazy v naší hlavě) podpořily.¹⁴

1.2.1 Rámování neboli framing

S přibývajícím výzkumy mediální agendy začalo být patrné, že média témata nejen vybírají a zveřejňují, ale také odlišným způsobem zpracovávají – totožné události nebudou různými médii zpracovány stejně. Některé prvky mohou být ve zprávě potlačeny, jiné zdůrazněny a některé mohou zcela absentovat, liší se také zarámování jednotlivých událostí.¹⁵

Rámování neboli framing s sebou nese představu, že se publikum při interpretaci zpráv nechává vést žurnalistickými rámci. Podle D. McQuaila nejsou účinky rámování zcela jasné. Svě mínění dokládá názorem Cappella a Jamiesona, kteří tvrdí, že publikum a novináři mohou rámovat zprávy podobným, ale i zcela odlišným způsobem. Capelle a Jamieson současně zastávají stanovisko, že zpravodajské rámce vyvolávají vznik určitých představ, soudů a závěrů.¹⁶

Podle Trampoty rámování představuje organizaci zpravodajského obsahu, ve kterém jsou některé atributy zdůrazněny a jiné potlačeny. Současně ho lze vnímat i jako interpretační schéma zprávy. Rámování provádí média, aktéři mediálních obsahů, ale i příjemci sdělení. Média a aktéři mediálních obsahů disponují mocí definovat a tvarovat témata a mediální obsahy, což se projevuje ve způsobu zpracování tematizované události.¹⁷

¹⁴ MCCOMBS, Maxwell: *Agenda setting: nastolování agendy: masová média a veřejné mínění*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. s. 51.

¹⁵ TRAMPOTA, Tomáš: *Zpravodajství*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006. s. 122.

¹⁶ MCQUAIL, Denis: *Úvod do teorie masové komunikace*. 4. vyd. Praha: Portál, 2009. s. 526.

¹⁷ TRAMPOTA, Tomáš: *Zpravodajství*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006. s. 123.

Rozlišujeme dva typy rámování – epizodické a tematické. Podle Trampoty užívá většina televizních zpráv rámování epizodické, které je založeno na uvádění konkrétních příkladů, na jejichž pozadí jsou daná témata prezentována. Jako příklad autor uvádí téma nezaměstnanosti, jež může být zpracováno na základě příběhu konkrétního nezaměstnaného člověka. Tematické zarámování vkládá příslušná témata do širšího kontextu a může mít zásadní vliv na způsob, jakým bude zpráva příjemci vnímána. Tematické zarámování výše zmíněného problému by přinášelo statistické údaje vývoje nezaměstnanosti či prognózy do budoucnosti apod.¹⁸

1.2.2 Zdůrazňování témat neboli priming

Druhým atributem spadajícím pod nastolování agendy je zdůrazňování témat neboli priming a stejně jako rámování se vyskytuje jak v mediálních obsazích, tak u jejich příjemců. Priming spočívá ve zdůrazňování určitých podrobností týkajících se událostí, vlastností aktérů či v prostředcích, které médium používá při popisu událostí. Zdůrazňování témat vede podle Trampoty ke změně postoje, který příjemce k zobrazovanému tématu zastává.¹⁹ Účinek zdůrazňování témat se tedy projevuje v prosazování hodnocení a hraje jistou roli v pokusech o řízení zpravodajství.²⁰

1.3 Intermediální agenda a agenda building

Moc nastolovat nebo ovlivňovat mediální agendu mají sama média a také někteří jednotlivci či zástupci institucí. Média vytváří agendu obsahem zpráv – tedy volbou témat, která do vysílání zařadí. Současně na ni mají vliv i někteří jednotlivci a zástupci institucí, kteří mají větší možnost ovlivňovat témata a jejich zarámování než jiní. Častým jevem, se kterým se v médiích setkáváme, je přejímání agendy, kdy se média inspirují v tematické agendě jiných médií. Příkladem je přejímání informací nebo celých zpráv z tiskových agentur.²¹

¹⁸ Tamtéž, s. 123.

¹⁹ TRAMPOTA, Tomáš: *Zpravodajství*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006. s. 124.

²⁰ MCQUAIL, Denis: *Úvod do teorie masové komunikace*. 4. vyd. Praha: Portál, 2009. s. 530.

²¹ TRAMPOTA, Tomáš: *Zpravodajství*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006. s. 124.

V souvislosti s nastolováním témat a mocí ovlivňovat tematickou agendou se objevuje termín agenda building, který definuje mechanismy a vlivy, jenž jsou využívány právě při výstavbě a ovlivňování agendy. S agenda building souvisí také intermediální agenda, která zkoumá přejímání témat a ovlivňování agendy mezi médii navzájem či zbylé vlivy působící na ustavování mediální agendy.²²

²² Tamtéž, s. 124.

2. Teorie zpravodajských hodnot neboli news values

Masová média nabízejí nepřehledné množství obsahů s různými významy a rolemi. Mezi všemi typy obsahů zastává výsadní postavení zpravodajství, jež nabízí informace, které jsou pro příjemce důležité, užitečné či zajímavé.²³ Zpravodajské obsahy a způsoby, jakými budou o událostech informovat, si určují média sama. Tento jev souvisí s již zmiňovaným nastolováním agendy. O tom, které události se dostanou do zpráv a které nikoli, rozhoduje zpravodaj, redaktor či editor příslušného média. Pracovníci média jsou zahlceni velkým množstvím obsahů a rozhodování o zveřejnění událostí je metaforicky přirovnáváno k procházení branou – gatekeepingu. Novinář, redaktor či editor zodpovědný za rozhodnutí, která zpráva bude publikována, je označen jako gatekeeper (hlídač, strážce brány, vrátný). Autorem teorie gatekeepingu je americký sociolog D. White.²⁴

Ze studií zaměřujících se na zařazování a publikování zpráv do tematické agendy médií vyplývá, že zpravodajství má předvídatelný a stabilní charakter a k výběru a zpracování zpráv dochází na základě zažitých a opakujících se kritérií zpravodajských hodnot. Autorem teorie zpravodajských hodnot je W. Lippmann, ovšem první metodologicky podloženou analýzu přinesli norští analytici J. Galtung a M. Rugen.²⁵ Na základě těchto studií byla stanovena kritéria zprávy, tedy zpravodajské hodnoty, pomocí kterých je možné jednotlivé zprávy třídit podle jejich důležitosti.²⁶

Na základě výzkumů Galtung a Rugenová dospěli ke 12 zpravodajským hodnotám, Ruß-Mohl však upřednostňuje metodické třídění W. Schulze, který stanovil hodnot šest. První z nich je čas, u něž rozlišujeme aktualitu, která je pro zařazení zprávy do agendy daného média nejdůležitějším faktorem, dále trvání události a její kontinuitu. Druhou zpravodajskou hodnotou je blízkost události, která je kategorizována na blízkost

²³ TRAMPOTA, Tomáš: *Zpravodajství*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006. s. 23.

²⁴ Tamtéž, s. 38.

²⁵ JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbora: *Média a společnost*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. s. 77.

²⁶ RUß-MOHL, Stephan: *Žurnalistika: kompletní průvodce praktickou žurnalistikou*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005. s. 98.

geografickou, politickou, kulturní a relevantní. Blízkost události rozhoduje o jejím uveřejnění v médiích, neboť platí, že čím bezprostředněji se nás událost týká, tím spíše bude tematizována. Dalším kritériem je status, který popisujeme prostřednictvím regionální či národní centralnosti, dále pomocí osobního vlivu a prominentnosti osob, k nimž se událost váže. Čtvrtým faktorem je dynamika, v jejímž rámci se rozlišuje moment překvapení, struktura události a její intenzita. Předposledním kritériem je valence zprávy a její řazení mezi good news (pozitivní zprávy), nebo bad news (negativní zprávy). Poslední zpravodajská hodnota podle Schulze závisí na tom, zda tematizovaná událost dovoluje publiku se s ní identifikovat, či nikoli. U tohoto kritéria rozlišujeme dimenzi personalizace, etnocentrismu a pocitové hodnoty. Schulzovu typologii zpravodajských hodnot Ruß-Mohl rozšiřuje o možnost prezentace v obrazech, která se objevila až v posledních letech v souvislosti s rozvojem techniky.²⁷

O tom, zda bude událost médií tematizována či nikoli, rozhoduje intenzita jedné zpravodajské hodnoty popřípadě kombinace více hodnot najednou. Právě znalost teorie zpravodajských hodnot se stává prostředkem cíleného ovlivňování mediální agendy.²⁸ Výběr tematizovaných událostí se tedy odlišuje nejen podle charakteru události samotné, ale také podle typu média.²⁹

²⁷ RUß-MOHL, Stephan: *Žurnalistika: kompletní průvodce praktickou žurnalistikou*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005. s. 100–105.

²⁸ JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbora: *Média a společnost*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. s. 77.

²⁹ TRAMPOTA, Tomáš: *Zpravodajství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. s. 27.

3. Vliv médií

Média se významnou měrou podílejí na spoluutváření života jednotlivce, skupin i celé společnosti a mají na něj nemalý dopad. Vzhledem k tomu se vztah médií a společnosti stal předmětem zájmu mnohých výzkumů, které vychází z předpokladu, že média významnou měrou ovlivňují chování, postoje a názory jednotlivců. Mohou vzdělávat, ale také děsit, uvádět v omyl, vyvolávat napětí nebo navádět ke společensky nevhodnému chování.³⁰

V anglosaské literatuře se pro popis působení médií na jednotlivce používají termíny impact (dopad, působení), influence (vliv) a effect (účinek). Dopad je pojmem nejobecnějším a zastřešuje jak vlivy, tak účinky médií. Vliv odkazuje k myšlenkovému rámci působení, které je dlouhodobé a týká se samotné existence médií a nabízených obsahů. Účinek odkazuje k behaviorálnímu rámci působení a vztahuje se ke konkrétní reakci na mediální obsahy. Rozlišujeme několik typů působení médií: nezáměrné/plánované, krátkodobé/dlouhodobé či přímé a nepřímé.³¹

Příjemci mediálních sdělení vstupují do procesu percepce zpráv s rozdílnou motivací, což ovlivňuje způsob, jakým budou nabízené obsahy zpracovávat, co upoutá jejich pozornost, co si zapamatují a co si později vybaví. Většina výzkumů účinků, vlivů a dopadů zpráv zkoumá a hodnotí i mediální obsahy a jejich vlastnosti.³²

3.1 Mytologická rovina zpráv

V každé společnosti nalezneme soubory ideálů, představ, idejí a hodnot, na základě kterých je vykládán svět, rozpoznáváno dobro a zlo apod. Tyto představy, ideje, hodnoty a ideály se promítají do všech typů textů a tradují se v podobě mýtů, tedy archetypálních obecně sdílených příběhů, které jsou součástí kultury dané společnosti. Zpravodajské texty jsou součástí této mytologie a i v jejich textech se objevují

³⁰ JIRÁK, Jan, KÖPPOVÁ, Barbora: *Média a společnost*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. s. 152.

³¹ Tamtéž, s. 325–336.

³² TRAMPOTA, Tomáš: *Zpravodajství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. s. 103.

archetypální příběhy, ve kterých jsou neustále obměňována fakta, jména a detaily. Zprávy tedy můžeme vnímat jako neustálé převyprávění různých mýtů. Existuje mnoho výzkumů, které se snaží odhalit myšlenkové a hodnotové rámce společnosti, které jsou ve zprávách obsaženy.³³

Trampota uvádí dva typy dělení mýtů. Prvním je Smithova typologie, která dělí zpravodajské příběhy na příběh o utrpení, dopadení darebáka, příběhy o rozhodnutí, moudrosti, záchraně a úniku, přírodě a mateřství. Druhou typologii převzal od J. Luleho, který na základě zpravodajství rozlišil sedm základních mýtů: oběť, obětní beránek, hrdina, dobrá matka, podvodník, jiný svět a potopa. Mýtus oběti tematizuje příběhy nehod, neštěstí, válečných obětí, obětí teroristických útoků a dalších. Obětní beránek je archetypem příběhu, který vypráví o tom, co se stane lidem, kteří porušují nebo ignorují konvence dané společnosti a kultury. Mýtus hrdiny připomíná, že každý člověk může dosáhnout velikosti a úspěchu a stát se hrdinou. Příběh je často prezentován na celebritách, sportovcích nebo známých osobnostech. Mýtus matky se v médiích objevuje ve dvou podobách, buď jako příběh matky krkavčí, nebo v opačném případě jako dobré matky reprezentující vstřícnost, vroucnost, ochranu a mateřský komfort. Podvodníkem je krutá, hloupá a necitlivá osoba, často se jedná o příběhy o kriminálnících. Jiný svět je ve zprávách často představován prostřednictvím extrémů, jako je velká chudoba nebo naopak velké bohatství, tato krajní vyobrazení slouží k tomu, aby diváka utvrdila ve správnosti jeho vlastního způsobu života. Posledním mýtem je potopa, která tematizuje destrukci zapříčiněnou mocnými silami, často je zde připomínána bezbrannost jednotlivce. Mýty napomáhají lidem v interpretaci zpráv, prostřednictvím nich se učí rozeznávat dobro a zlo a ostatní hodnoty uznávané jejich kulturou.³⁴

³³ TRAMPOTA, Tomáš: *Zpravodajství*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006. s. 68–70.

³⁴ Tamtéž, s. 70–71.

3.2 Van Dijkova analýza diskurzu zpráv

S vývojem výzkumů mediálních obsahů vznikala potřeba analyzovat zpravodajství a současně interpretovat jeho mytologické a ideologické roviny. Na základě těchto potřeb se později ustanovila analýza diskurzu zpráv. Diskurz je pojem, který zahrnuje nejen obsah textu, ale i jeho vnímání a produkci. Na zpravodajský diskurz je nahlíženo ze sociologického a lingvistického hlediska. Zatímco se sociologická tradice snaží nalézt vztah mezi strukturou textu a strukturou sociologickou, v níž text vzniká, lingvistická tradice se soustředí na samotný jazyk a jeho užití. Postupem času docházelo ke sblížení obou přístupů a vzniku kritické analýzy diskurzu, která se zakládá na předpokladu, že je ve zpravodajství zakotveno rozložení sociálních vztahů a moci.³⁵

Autorem jedné z koncepcí diskurzivní analýzy je T. A. van Dijk, který pro její aplikaci stanovil pět bodů: V prvním z nich doporučuje zaměřit se na sociální a zájmovou příslušnost autora textu. Zhodnocen by měl být i kontext diskurzu, tedy motivace pro komunikaci a prostředí, ve kterém probíhá. Dále je třeba se zaměřit na publikum, pro něž je zpráva určena, a také žánr, který autor zvolil. Ve druhém bodě van Dijk navrhuje prozkoumat mocenské vztahy, konflikty a skupiny, které se ve zprávě objevují. Pozornost by měla být věnována i aktérům a jejich sociální a zájmové příslušnosti. Ve třetím bodě navrhuje zaměřit se na přítomnost, či nepřítomnost členění společnosti prostřednictvím dichotomie my a oni, dále se soustředit na výskyt polarizujícího hodnocení a pozitivního či negativního označování jednotlivců nebo celých skupin. Ve čtvrtém bodě doporučuje věnovat pozornost tomu, co je ve zprávě explicitně vysloveno a co je oproti tomu považováno za samozřejmé. V posledním bodě analýzy by měla být věnována pozornost celkové struktuře zprávy, jejímu umístění, organizaci a lexiku. Mimo analýzu T. van Dijka Trampota uvádí i příklad analýzy zpravodajského diskurzu podle Allana Bella.³⁶

³⁵ TRAMPOTA, Tomáš: *Zpravodajství*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006. s. 72.

³⁶ Tamtéž, s. 73.

3.3 Mediální produkt a jeho význam

Prostředí, v němž se lidé pohybují, bývá formováno mediálními produkty. Záměr, se kterým byl produkt vyroben, se může zcela lišit od toho, jak byl při konkrétním užití interpretován. Spolu s mediálním produktem vystupuje tedy do popředí i otázka jeho významu. Jirák a Köpplová nabízí dvě perspektivy, pomocí kterých je možné význam produktu a komunikační procesy mezi výrobcem a uživatelem interpretovat – přístup přenosový a kulturní. Přenosový přístup vychází z komunikačního aktu a zahrnuje i význam sdělení. Rozdíly v interpretaci vysvětluje konkretizací významu v dané situaci. Kulturní přístup chápe význam jako výsledek nakládání se sdělením a opírá se o kulturněantropologickou perspektivu. Oba přístupy se snaží najít odpověď na otázku, proč je mediální produkt vytvořen s určitým záměrem, ale interpretován různě. Výzkumy vycházejí z předpokladu, že autor a uživatel mediálního produktu musí mít stejné kulturní, sociální představy, totožně vnímat dobro a zlo a mít stejnou představu o tom, co je v jejich společnosti přijatelné a co nikoli.³⁷

Mediální produkty jsou tvořeny ze slov, obrazů a zvuků, pomocí kterých je uživatelé interpretují. Klíčovými pojmy pro výklad produktů a komunikaci jsou tedy znak a kód. Znaky jsou vše, co v mezilidské komunikaci odkazuje k něčemu jinému, a sdílejí je všichni uživatelé komunikující v totožném kulturním prostředí. Znaky mohou odkazovat ke skutečnosti, smyslově vnímatelné věci, ale i k pocitům, hodnocením, společenským soudům a předsudkům. Z tohoto důvodu u výkladu významu znaku rozlišujeme tři roviny: rovinu denotace, která se týká doslovného vztahu k označovanému, rovinu konotace, odkazující k postojům, pocitům a hodnocením, a rovinu mýtu, tedy obecně platných soudů. Studium mediální komunikace zdůrazňuje skutečnost, že právě významy těchto slov, obrazů a zvuků jsou společensky a kulturně podmíněné. Kód v sobě zahrnuje systém vzájemně souvisejících znaků a pravidla pro jejich užívání, která jsou specifická pro kulturu, v níž je užíván. Studium znaků a kódů se zabývá sémiotikou. Na základě výše uvedených tvrzení lze konstatovat, že média

³⁷ JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbora: *Média a společnost*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. s. 132–133.

nabízejí obsahy složené z prvků, které dohromady jako celek tvoří konkrétní významový potenciál.³⁸

Každé mediální sdělení se vztahuje k mimomediální skutečnosti a využívá prvků ze smyslově vnímatelného světa. Prostřednictvím těchto prvků je představován svět soudů, představ a sociálních vztahů, které sdílíme se společností, v níž žijeme. Mediální sdělení je tedy nositelem ideologie, otázkou podle Jiráka a Köpplové je, čí pohled a ideologii média nabízejí. Vztah mediálního produktu a sociální skutečnosti popisují dva modely: hegemonní a pluralitní. Hegemonní model vychází z teorie, že ve společnosti existuje mezi jednotlivými skupinami nerovnost. Silnější skupina prosazuje svou moc nenásilně každodenními projevy dané kultury, mezi které patří i nabízené mediální produkty. Pluralitní model zdůrazňuje pestrost a možnost výběru z nabízených mediálních obsahů, a tedy i pestrost jejich významů. Znaky a kódy pomáhají lidem interpretovat svět, v němž žijí, mediální sdělení tedy reprezentují skutečnost tak, aby odpovídaly mýtům a ideologiím dané společnosti. Reprezentace je tedy proces, kterým jsou abstraktním pojmům, jako je například válka, dávány konkrétní podoby. Nejmocnější reprezentací skutečnosti je reprezentace sociálních vztahů, moci, nerovnosti, obecných soudů a nejrůznějších představ.³⁹

3.4 Předpojatost médií

Předmětem zkoumání analýzy mediálních obsahů je i ideologická inklinace média, jeho předpojatost a postoje. Předpojatostí je chápáno negativní zobrazování menšin, preference určité strany nebo politické skupiny, zkreslování reality apod. Odborníci se shodují, že média inklinují k volbě svých zdrojů mezi společenskými špičkami, nerovnoměrnému rozkládání pozornosti mezi společenské skupiny a tíhnou k etnocentrickému a maskulinnímu vidění světa.⁴⁰

Jednou z funkcí médií je upozorňování na možná nebezpečí a rizika. Existuje tendence médií vykreslovat svět nebezpečnější, než ve skutečnosti je, což zkresluje skutečnou

³⁸ JIRÁK, Jan, KÖPPOVÁ, Barbora: *Média a společnost*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. s. 133–136.

³⁹ Tamtéž, s. 138–140.

⁴⁰ Tamtéž, s. 131.

povahu rizika, a v určitých situacích tak může zpravodajství vyvolat krátkodobou paniku. Tímto způsobem mohou média ovlivnit vyznění nejrůznějších typů informací.⁴¹

3.5 Re prezentace a stereotyp

V médiích pozorujeme sklon k prezentování příběhů, společenských skupin či aktérů určitým způsobem, což podporuje vytváření mediálních reprezentací. Ty se dějí na základě ustálených žánrů a podob – například ve zpravodajství jsou jednotlivci opakovaně zobrazováni v určitých situacích a podobách ve vztahu k nějakému tématu a události, které tyto reprezentace rámují. Reprezentace se mohou různou měrou odlišovat od reality a současně vykazovat různou variabilitu. Příkladem reprezentace ve zpravodajství je na jedné straně opakované vybírání a zdůrazňování jistých atributů popisovaného a na straně druhé opakovaná absence atributů jiných. Způsob, jakým jsou příběhy, skupiny či jednotlivci v médiu zobrazováni a reprezentováni, vypovídá o optice daného média. Každá reprezentace je zároveň i rekontextualizací, kdy jsou některé aspekty vybrány z kontextu. Příkladem rekontextualizace ve zpravodajství může být vybírání a řazení promluv aktérů tak, jako by na sebe navazovaly. Podle Trampoty reprezentace umožňují médiím lépe se vyrovnat s nedostatkem prostoru, umožňují kratší popisy událostí a napomáhají publiku porozumět významu události.⁴²

Rozlišujeme tři úrovně reprezentace, mezi které patří typ, stereotyp a archetyp. Typ představuje zobecněné rysy, které nejsou extrémně zvýrazněny. Postava je prezentována jako pravidelnost odpovídající žánru, ale je více prokreslena do hloubky, což přispívá k její typizaci, ale nikoli ke vzniku stereotypu. K tomu přispívá i fakt, že se typy příliš často neopakují a jejich charakteristické rysy nejsou v tak velké míře zobecňovány a nedostávají se do společenského podvědomí.⁴³ Ve zpravodajství rozlišujeme typizaci u aktérů (arogantní politik, rozčílený aktivista), situací a způsobu jejich zobrazování.⁴⁴

⁴¹ MCQUAIL, Denis: *Úvod do teorie masové komunikace*. 4. vyd. Praha: Portál, 2009. s. 539–546.

⁴² TRAMPOTA, Tomáš: *Zpravodajství*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006. s. 91–92.

⁴³ BURTON, Graeme, JIRÁK, Jan: *Úvod do studia médií*. 1. vyd. Brno: Barrister & Princial, 2003. s. 196.

⁴⁴ TRAMPOTA, Tomáš: *Zpravodajství*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006. s. 93.

Stereotyp je sociální klasifikace a reprezentace určitých skupin prostřednictvím zjednodušujících, neověřitelných a zobecňujících znaků, které explicitně či implicitně představují soubor hodnot, soudů a předpokladů týkajících se těchto skupin, jejich vlastností, chování, vývoje, minulosti apod. Stereotypy jsou spojeny s pocitem obecné platnosti, mají konkrétnější sociální a dobové zakotvení než mýty, současně ale nejsou tak konkrétní jako konotace. K jejich vzniku dochází především v situacích, se kterými lidé nemají dostatek vlastních zkušeností, v tomto případě se častěji uchylují ke stereotypům a za skutečné považují to, co si myslí ostatní, nebo to, co nabízejí média. Stereotypy jsou součástí sociální konstrukce skutečnosti a samy o sobě nejsou negativní, pomáhají například při orientaci ve světě nebo přinášejí některé typy poznání. Ovšem třídění událostí, jevů, předmětů, zkušeností a jejich zařazování do zobecňujících kategorií napomáhá v utváření předsudků a odsudků a reprezentuje konflikty, které jsou za nimi skryty. Stereotypy jsou dobově podmíněny a spjaty s převažujícími trendy ve společnosti. Nabízeny jsou především většinové stereotypy, tedy takové, které nabízejí představy rozhodujících vrstev a hodnoty převažující ve většinové společnosti. Příkladem stereotypizace je prezentace menšin a cizinců v médiích.⁴⁵ Stereotypní zobrazování sociálních skupin může být založeno na předsudečných představách a jejich neustálému posilování, což může vyvolat negativní vnímání příslušníků těchto skupin a jejich postupnému vyřazování ze společnosti.⁴⁶

Základním principem vzniku stereotypů je opakování, prostřednictvím něhož dochází k jejich posilování a ustalování. Stereotypy pak fungují jako vyjádření zpravodajské hodnoty významu události. Vznik stereotypů ovlivňuje i samotná výstavba textů, Trampota rozlišuje dva aspekty reprezentace textů. První z nich se týká struktury textu a prvků, kterými je popisována realita – tento aspekt tedy sleduje jazykovou stránku zprávy a užití výrazové prostředky. Ve zpravodajských textech se na reprezentaci silně podílí užívání jazyka. Volba použitých výrazů s sebou nese různé významy a konotace,

⁴⁵ JIRÁK, Jan, KÖPPOVÁ, Barbora: *Média a společnost*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. s. 299–300.

⁴⁶ TRAMPOTA, Tomáš: *Zpravodajství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. s. 94.

kteří ovlivňují výslednou reprezentaci aktérů události, případně i vznik stereotypů. Druhý aspekt reprezentace zkoumá sekvenci a kombinaci použitých prvků.⁴⁷

Posledním typem reprezentace je archetyp, tímto označením chápeme typy zakořeněné hluboko v jednotlivých kulturách. O archetypu můžeme hovořit v případě, kdy jsou postavy vykresleny pomocí nejjobecnějších rysů, jako jsou například dobro, zlo či krása, a kdy tyto vlastnosti hrají nejvýraznější složku při prezentaci těchto postav.⁴⁸

3.6 Zobrazování minorit

Zpravodajství často zobrazuje aktéry určité sociální třídy, etnika a orientace, kteří prezentují své vidění světa. Podle výzkumů převládají ve zpravodajství tendence vnímat svět optikou bílého heterosexuálního muže střední třídy. V jednotlivých obsazích může být tato prezentace reality patrná například ve způsobu, jakým jsou popisovány jiné sociální skupiny. Ve zpravodajství se to může projevat zdůrazňováním odlišností, na jejichž základě může docházet k polarizaci společnosti na „my versus oni“. Pokud jsou tyto znaky opakovaně uváděny v souvislosti s negativními událostmi, dochází ke vzniku stereotypů a přisuzování vlastností události celé skupině, ke které jedinec náleží. U reprezentace sociálních skupin je důležité také to, v souvislosti s jakými tématy a událostmi se do zpráv dostávají, v jaké míře a jakou v nich zastávají roli.⁴⁹

Ve zpravodajství zaznamenáváme sklon médií k prezentování minority především v souvislostech s negativními událostmi, jako je ilegální pobyt, kriminalita apod. Problémem je také to, že tyto skupiny často v médiích nemají možnost vyjádřit svůj názor.⁵⁰

⁴⁷ TRAMPOTA, Tomáš: *Zpravodajství*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006. s. 94.

⁴⁸ BURTON, Graeme, JIRÁK, Jan: *Úvod do studia médií*. 1. vyd. Brno: Barrister & Princial, 2003. s. 196.

⁴⁹ TRAMPOTA, Tomáš: *Zpravodajství*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006. s. 98.

⁵⁰ Tamtéž, s. 98.

3.7 Sebe prezentace média

Ve zpravodajských obsazích nejsou reprezentováni jen aktéři událostí, dochází v nich k sebe prezentaci samotného média, ale i jeho představitelů. O sebe prezentaci média vypovídá skutečnost, že většina promluv je ve zpravodajských relacích pronášena moderátory či redaktory daného média a podstatná část vysílání se odehrává v prostředí mediálního studia.⁵¹

Důležitým prvkem sebe prezentace média je i způsob, jakým jsou moderátoři či redaktoři oblečeni a jak se vyjadřují, přičemž je kladen důraz na dodržování spisovné češtiny. Tyto faktory ovlivňují divákovo nahlížení na dané médium a vzbuzují v něm dojem serióznosti a důkladnosti, což jsou základní kritéria kvality zpravodajství obecně.⁵²

⁵¹ TRAMPOTA, Tomáš: *Zpravodajství*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006. s. 99.

⁵² Tamtéž, s. 100.

4. Zpravodajství

Vzhledem k tématu této práce považujeme za nutné soustředit pozornost také na samotné zpravodajství, jeho příslušnost k funkčnímu stylu, definování základních zpravodajských žánrů, jejich typických výrazových prostředků a v neposlední řadě na vymezení požadavků kladených na zpravodajství.

4.1 Funkční styl publicistický

Podle Čechové spočívá těžiště publicistického stylu ve zpravodajských a analytických útvarech. Úkolem publicistických textů je rychle, účinně a výstižně informovat adresáty nejrozumnějšího věku, vzdělání a sociálního zařazení a zároveň jim srozumitelně a sémanticky co nejjasněji zprostředkovávat myšlenky. Celý publicistický styl je výrazně dynamický, vyvíjí se s dobou, která ho náležitě utváří, a běžně se v něm vyskytují prvky jiných stylů. Vstřebává do sebe mnohé prvky z prostědělovacního stylu, jako jsou například frazeologismy, a má mnoho podobných rysů i se stylem odborným, ze kterého převzal některé odborné výrazy. V publicistických textech často nalezneme i prvky stylu uměleckého, jako jsou obrazná pojmenování, která ale v publicistických textech zastávají odlišnou funkci než v textech uměleckých. Stylové normy publicistické sféry nejsou jednotné a jsou vždy adekvátní konkrétnímu funkčnímu stylu a útvaru, jsou tedy vnitřně diferencované a nelze je zobecnit. Tyto odlišnosti plynou i z rozdílnosti publicistiky psané a mluvené.⁵³

4.2 Zpravodajský styl a jeho žánry

Jak uvádíme výše, publicistický styl je vnitřně rozrůzně a rozlišujeme u něj následující dílčí funkční styly: zpravodajský, dále publicistický analytický a publicistický styl beletristický. Zpravodajské texty podávají věcné informace o aktuálních událostech, o zprávách z politického, ekonomického a společenského života, ale i ze sféry odborné. Základní funkcí zpravodajského stylu je informovat a zpravovat, proto se vyznačuje pojmovostí. Ve formulacích se projevuje snaha o rychlost, konkrétnost, stručnost,

⁵³ ČECHOVÁ, Marie, KRČMOVÁ, Marie, MINÁŘOVÁ, Eva: *Současná stylistika*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. s. 244–249.

myšlenkovou hutnost, nasycenost fakty, srozumitelnost a objektivitu. Pro zpravodajské texty je charakteristická neutrální vrstva spisovného jazyka a neosobní líčení událostí prostřednictvím neutrálních výrazových prostředků. Pro tento styl je také příznačná modelovost vyjádření, stereotypnost při volbě výrazových prostředků, tendence k automatizaci a stabilizaci slovníku. Lexikum obsahuje velké množství přejatých slov, morfologické prostředky jsou spisovné a většinou nepříznačkové, ovšem v textech se vyskytují i varianty hovorové, knižní nebo archaické. V syntaxi zpravodajských textů taktéž sledujeme modelovost a standardizovanost, dále pak větší výskyt rozvíjejících větných členů či výčtové informační linie. V textech tohoto typu je nejčastěji uplatňován slohový postup informační. Mezi základní zpravodajské útvary řadí Čechová zprávu, rozšířenou zprávu, oznámení, inzerát, komuniké a reportáž.⁵⁴

Při popisu zpravodajských žánrů budeme vycházet z výše uvedené typologie M. Čechové, blíže se zaměříme na žánry, které se v námi excerpovaných textech skutečně vyskytly, tedy na zprávu, rozšířenou zprávu a reportáž. S ohledem na výskyt žánrů v analyzovaných datech rozšíříme typologii o rozhovor.

4.2.1. Zpráva

Zpráva je považována za klasický zpravodajský útvar a představuje maximálně stručný komunikát, který přináší nové informace aktuálně, rychle a pohotově. Podle formy rozlišujeme zprávu psanou nebo mluvenou, podle způsobu přenosu informací novinovou, rozhlasovou a televizní.⁵⁵

Ve výstavbě zprávy se nejčastěji užívá kompozice tzv. obrácené pyramidy, kdy se v první části textu vyskytují nová fakta a nejdůležitější informace, zpřesňující údaje následují až za nimi. Nejvyšší faktografická nasycenost textu je tedy na jeho začátku a postupně klesá. Podstatným rysem tohoto žánru je také uvedení pramene informací.⁵⁶ Mezi psanou a mluvenou formou zprávy jsou patrné rozdíly především v kompozici –

⁵⁴ ČECHOVÁ, Marie, KRČMOVÁ, Marie, MINÁŘOVÁ, Eva: *Současná stylistika*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. s. 263–264.

⁵⁵ Tamtéž, s. 264.

⁵⁶ Tamtéž, s. 264–265.

mluvené projevy nejčastěji začínají jejich východiskem, následuje jádro a poté doplňující informace.⁵⁷

4.2.1.1. Zpráva televizní

Televizní zpráva je žánrem s dominantní informativně poznávací funkcí a v televizi má tři základní podoby, a to čtenou, obrazovou a kombinovanou. Obrazová zpráva neboli šot je základním žánrem audiovizuální tvorby a je časově nejkratší.⁵⁸ Osvaldová a Halada ji definují jako pohotové, věcné a stručné audiovizuální sdělení týkající se společensky důležité události.⁵⁹

4.2.2. Rozšířená zpráva

Pro žánr rozšířené zprávy je charakteristické, že kromě základních informací obsahuje i informace průvodní a doplňující popis situace události. Dochází tedy k prolínání informačního slohového postupu s popisným, čímž se tento žánr přibližuje k publicistickému referátu, komentáři, případně reportáži.⁶⁰

4.2.3. Reportáž

Reportáž je útvar stojící na pomezí zpravodajství a publicistiky, má informativní funkci, přináší svědectví o konkrétní události, popisuje fakta a vyjadřuje postoje autora.⁶¹ Spojuje v sobě tedy aktuální informační složku se složkou názorovou a vychází ze situace, jíž byl autor přítomen. Reportér hledá souvislosti příběhu a ztvárňuje děj

⁵⁷ ČECHOVÁ, Marie, KRČMOVÁ, Marie, MINÁŘOVÁ, Eva: *Současná stylistika*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. s. 265.

⁵⁸ OSVALDOVÁ, Barbora, HALADA, Jan a kol.: *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. 2. vyd. Praha: Libri, 2002. s. 216.

⁵⁹ Tamtéž, s. 184.

⁶⁰ ČECHOVÁ, Marie, KRČMOVÁ, Marie, MINÁŘOVÁ, Eva: *Současná stylistika*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. s. 265.

⁶¹ Tamtéž, s. 265–266.

prostřednictvím aktérů. Základní informace musí získat dotazováním, hledáním a rešeršní činností.⁶²

Autor reportáže je pozorovatelem, který reportuje a podává obraz, navzdory tomu by se měl vyhnout kritice. Pro reportéra jsou důležitá nejen fakta, ale i atmosféra události a autenticita. Jazyk reportáže se podle Ruß-Mohla musí omezit na čistý popis událostí a neměl by sklouznout k hodnocení stavů nebo událostí prostřednictvím silných a emotivních výrazových prostředků. Autoři reportáže by měli klást důraz na její dramaturgii, především na dodržení systémového řazení a začleňování informací. Reportáž je strukturována do tří částí, a to na úvod, stať a závěr. V úvodu je posluchač/divák stručně uveden do problematiky. Stať rozvíjí ústřední téma, zasazuje ho do širšího kontextu a prostor je v ní věnován i aktérům. Poslední částí reportáže je závěr, který může obsahovat pointu, případně se v něm autor může smyčkou vrátit zpět k úvodu.⁶³

4.2.3.1. Reportáž televizní

U reportáže rozlišujeme dvojí formu – mluvenou a psanou. Psaná forma je v současné době na ústupu a žánr reportáže se přesunuje zejména do televize, kde je nejfrekventovanějším zpravodajsko-publicistickým žánrem. Televizní reportáž má informativně-analytickou funkci a události zobrazuje dokumentárním principem. Charakteristická je pro ni formální rozmanitost a různorodost výrazových a vyjadřovacích postupů.⁶⁴

⁶² OSVALDOVÁ, Barbora, HALADA, Jan a kol.: *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. 2. vyd. Praha: Libri, 2002. s. 154–155.

⁶³ RUß-MOHL, Stephan: *Žurnalistika: kompletní průvodce praktickou žurnalistikou*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005. s. 57.

⁶⁴ OSVALDOVÁ, Barbora, HALADA, Jan a kol.: *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. 2. vyd. Praha: Libri, 2002. s. 156.

4.2.4. Rozhovor neboli interview

Rozhovor je v současné době často užívaným žánrem a Čechová ho vzhledem k jeho sdělné, uvědomovací a získávací funkci řadí mezi žánry publicistického stylu analytického. Má formu dialogu, prostřednictvím kterého je představena osoba a její názory, nebo dochází ke zveřejňování informací na základě otázek a odpovědí mezi komunikujícími.⁶⁵ Na rozdíl od diskuze jsou rozděleny role tazatele a odpovídajícího. Z výše uvedených důvodů může být rozhovor pokládán i za žurnalistickou metodu získávání informací. U interview taktéž rozlišujeme formu písemnou nebo mluvenou a způsob přenosu informací – televizní, nebo rozhlasové vysílání.⁶⁶

4.2.4.1. Rozhovor televizní

Oproti Čechové řadí Osvaldová a Halada televizní rozhovor mezi žánry spadající jak do zpravodajství, tak do publicistiky. Televizní rozhovor může být vysílán živě, případně může být předem natočený a sestříhaný. S ohledem na návaznost záběrů zachovává televizní rozhovor na rozdíl od psané formy chronologii průběhu.⁶⁷

4.3. Výrazové prostředky

Mluvenou publicistiku představují komunikáty svým rázem oficiální i bezprostředně nevázané. Mluvená publicistika má často vedle funkce informační také funkci persvazivní a získávací a vzhledem k tomu se v ní mísí i styl řečnický a prostěsdělovací. K hovorovosti přispívá také její mluvená forma, do popředí vystupuje bezprostřednost podání, působivost a snaha vyvolat dojem hodnověrnosti.⁶⁸

⁶⁵ ČECHOVÁ, Marie, KRČMOVÁ, Marie, MINÁŘOVÁ, Eva: *Současná stylistika*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. s. 268.

⁶⁶ OSVALDOVÁ, Barbora, HALADA, Jan a kol.: *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. 2. vyd. Praha: Libri, 2002. s. 82.

⁶⁷ Tamtéž, s. 82.

⁶⁸ Tamtéž, s. 272.

Nejdůležitějším nástrojem novinářů je podle Ruß-Mohla jazyk, který by měl být v první řadě srozumitelný a jednoznačný.⁶⁹ V mluvené rozhlasové a televizní publicistice je jádrem jazykové komunikace spisovná čeština, ovšem v některých typech komunikace, jako jsou například televizní debaty, se vyskytují i prvky nespisovné. V syntaxi jsou podle Čechové patrné dva extrémy: buď převažují až nepřirozeně krátké věty, či dlouhé spontánní věty, které jsou znakem mluvnosti, nebo je syntax mluveného projevu téměř shodná se syntaxí psaného projevu. To svědčí o primární připravenosti komunikátu v psané formě, který byl jako mluvený přednesen až druhotně. V praxi působí tento způsob podání textu hyperkorektně.⁷⁰

V mluvené publicistice se častěji než v publicistice psané vyskytují aktualizace prostřednictvím nespisovných prostředků. V textech se setkáváme s prvky obecné češtiny (céděčko, kšeft), dále s výrazy slangovými a profesními (eseróčko, esemeska). Větší výskyt těchto prvků v mluvené publicistice může být dán předstíranou spontánností a bezprostředností mluvených pořadů. Dochází tedy k prolínání výrazových prostředků ze stylové sféry publicistické a hovorové. Mluvená publicistika tedy na jedné straně inklinuje ke stereotypnosti a modelovosti, ale na straně druhé je patrná snaha o ozvláštnění textu a aktivizaci recipienta. Pro tento typ textů je také charakteristické opakování dříve řečeného a chyby vycházející z mluvnosti projevu (přeřeknutí, výplňková a nefunkční slova).⁷¹

Ruß-Mohl upozorňuje na to, že dodržování norem při výběru jazykových prostředků je ve zpravodajství velice důležité, jelikož právě volba slov v sobě obsahuje jisté poselství pro adresáta, kterého může ovlivňovat. K manipulaci může docházet prostřednictvím výběru výrazových prostředků nebo užitím metafor a sugestivního srovnávání. Na

⁶⁹ RUS-MOHL, Stephan: *Žurnalistika: kompletní průvodce praktickou žurnalistikou*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005. s. 71.

⁷⁰ OSVALDOVÁ, Barbora, HALADA, Jan a kol.: *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. 2. vyd. Praha: Libri, 2002. s. 273.

⁷¹ Tamtéž, s. 273–174.

novináře by podle něj měly být ve zpravodajství kladeny nároky, které by manipulativnímu působení na diváka/posluchače zamezily.⁷²

4.4. Požadavky na zpravodajství

V současné době existuje celá řada představ o tom, jak by mělo zpravodajství vypadat. Mezi nejčastější normativní požadavky řadíme objektivitu, vyváženost a nestrannost. Tyto normy se vztahují ke způsobu zpracování informací, tedy i výběru jazykových prostředků, a tvorbě mediovaných obsahů. Dodržení těchto požadavků je znakem kvality zpravodajství a novinářské práce.⁷³

4.4.1. Objektivita

Provozovateli vysílání v České republice je zákonem uložena povinnost poskytovat objektivní a vyvážené informace, které jsou nezbytné pro svobodné vytváření názorů. Tento požadavek je zdůrazněn především u zpravodajských a zpravodajsko-publicistických pořadů, ve kterých je kladen důraz na to, aby nebyla znevýhodněna žádná politická strana, hnutí nebo skupiny veřejnosti, případně jejich názory, a to s ohledem na jejich reálné postavení v politickém a společenském životě. K objektivitě také přispívá povinnost oddělovat od zpravodajství hodnotící názory a komentáře.⁷⁴ Podle Pouperové je předpokladem objektivity dodržování odstupů a neutrality k předmětu informací, autor textu by se měl vyvarovat osobního zaujetí, stranění a předpojatosti. Objektivita je tedy postoj ke shromažďování, zpracovávání a šíření informací. Je dána přesností, pravdivostí, relevancí a úplností informací a také absencí skrytých motivů.⁷⁵ Trampota reflektuje i názor panující v rámci mediálních studií, který

⁷² RUB-MOHL, Stephan: *Žurnalistika: kompletní průvodce praktickou žurnalistikou*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005. s. 73.

⁷³ TRAMPOTA, Tomáš: *Zpravodajství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. s. 143.

⁷⁴ POUPEROVÁ, Olga: *Regulace médií*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012. s. 190.

⁷⁵ Tamtéž, s. 192.

označuje objektivitu za pouhý ideál, neboť realitu vždy poznáváme prostřednictvím subjektu, a z tohoto důvodu jí tedy není možné dosáhnout.⁷⁶

4.4.2. Vyváženost

Vyváženost je dána úměrným poměrem mezi jednotlivými prvky, například mezi navzájem si odporujícími informacemi či odlišnými názory takovým způsobem, aby výsledný celek působil harmonicky. Vyváženost lze vykládat jako uvádění veškerých relevantních a pravdivých informací tak, aby si divák, či posluchač mohl na základě předložených informací vytvořit vlastní názor. V médiích by měly být uváděny argumenty pro i proti, kritiky i pochvaly, a to vše v rovnovážném poměru.⁷⁷ Vyváženost spočívá i v tom, zda jsou ve zprávě uvedeny všechny informace, akteři a zda není nic opomenuto.⁷⁸

4.4.3. Nestrannost

Nestrannost spočívá v takovém zpracování událostí, které nebude explicitně ani implicitně obsahovat hodnotící prvky. Mimo to zahrnuje nestrannost i neutrální výběr informací, které jsou v médiích prezentovány, dále formulační postupy, výběr a seřazení faktů a jejich oddělování od názorů.⁷⁹

Objektivita, vyváženost a nestrannost nejsou jedinými požadavky, které jsou na zpravodajství kladeny. Médii je zákonem ukládána i povinnost akcentovat hodnoty jako nenásilnost, mírumilovnost, respekt a tolerance, mravnost, pluralita názorů, lidská důstojnost a solidarita. Dále zákon zakazuje vysílat jakékoli pořady podporující nesnášenlivost a násilí anebo takové, které by mohly způsobovat otupění a lhostejnost k utrpení druhých.⁸⁰

⁷⁶TRAMPOTA, Tomáš: *Zpravodajství*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006. s. 144.

⁷⁷POUPEROVÁ, Olga: *Regulace médií*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012. s. 192.

⁷⁸TRAMPOTA, Tomáš: *Zpravodajství*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006. s. 146.

⁷⁹Tamtéž, s. 146.

⁸⁰POUPEROVÁ, Olga: *Regulace médií*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012. s. 187.

Trampota uvádí, že i přes všechny požadavky, které jsou na zpravodajství kladeny, budou mít zprávy vždy určitý sklon k historickému, kulturnímu, sociálnímu a ekonomickému kontextu společnosti a země, ve které vznikají. Jak již bylo řečeno výše, každé zpravodajství existuje na pozadí konkrétního kulturního pozadí a v každé zprávě je přítomna nevyřčená kulturní hodnota, na základě které jsou sdělení produkována a interpretována. Tyto kulturní diference se nejvíce projevují v zahraničním zpravodajství, informování o jiných kulturách a jejich interpretaci, která je vždy vkládána do rámce domácí kultury, jež je pojmána za samozřejmou a danou.⁸¹

⁸¹ TRAMPOTA, Tomáš: *Zpravodajství*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006. s. 147.

5. Metodologie

Pro srovnání mediálního zpracování identické kauzy jsme se rozhodli kombinovat trojí metodiku, a to deduktivní metodu, kvantitativní analýzu a kvalitativní sémiotickou obsahovou analýzu.

Deduktivní metoda ve svém zkoumání vychází z předem stanovených hypotéz. Podle Dismana je metoda založena na tom, že teoretický či praktický problém přeložíme do jazyka hypotéz, které navrhují, jaké vztahy mezi jednotlivými proměnnými bychom měli nalézt. Následuje sběr dat a jejich analýza. Pokud se stanovené hypotézy potvrdí, můžeme je přijmout za platné, v opačném případě je musíme zamítnout.⁸²

Deduktivní metodiku využívá kvantitativní výzkum, který je vhodný při analýze velkého množství dat. Tento typ výzkumu ukazuje, jaká témata dané médium reflektuje, jak velký prostor jim poskytuje a současně umožňuje předjímat, která témata budou považována za důležitá a která za méně podstatná. Kvantitativní výzkum je vhodný také pro srovnávání agend více médií.⁸³

Kvalitativní výzkum je nenumerické šetření založené na správné interpretaci reality. Jeho cílem je podhalit význam informací, které jsou nám předkládány.⁸⁴ Tato metoda využívá induktivní logiku, výzkum začíná sběrem dat a pozorováním získaného materiálu. Následně výzkumník vyhledává v těchto datech pravidelnosti, na jejichž základě formuluje předběžné závěry, hypotézy či nové teorie.⁸⁵ Sémiotická analýza je typem kvalitativní analýzy, která je vhodná pro zkoumání obsahu mediálních sdělení.⁸⁶ V centru jejího zájmu je analýza významu mediálního sdělení v několika rovinách.⁸⁷

⁸² DISMAN, Miroslav: *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Vydavatelství Karolinum, 1993. s. 76.

⁸³ TRAMPOTA, Tomáš, VOJTĚCHOVSKÁ, Martina: *Metody výzkumu médií*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. s. 99.

⁸⁴ DISMAN, Miroslav: *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Vydavatelství Karolinum, 1993. s. 285.

⁸⁵ DISMAN, Miroslav: *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Vydavatelství Karolinum, 1993. s. 287.

⁸⁶ TRAMPOTA, Tomáš, VOJTĚCHOVSKÁ, Martina: *Metody výzkumu médií*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. s. 117.

⁸⁷ Tamtéž, s. 120.

Roviny sémiotické analýzy:

1) Denotativní analýza

Denotativní analýza zkoumá prvotní významy, které přisuzujeme slovům nebo obrazovému sdělení dané zprávy. Popisuje, kdo se v reportáži objevil, co přesně řekl, pozornost je věnována i tomu, jak dlouho mluvil či jak byl oblečen.⁸⁸

2) Technické kódy

Technické kódy popisují použitou gramatiku textového sdělení – tzn. slovesný čas, způsob, vid, osobu atd.⁸⁹

3) Konotativní analýza

Konotativní významy jsou spojeny s asociacemi, které danému slovu nebo slovnímu spojení přisuzujeme na základě historických, společenských či politických zkušeností a zvyklostí. Jsou kulturně podmíněny a na rozdíl od denotativních významů jsou druhotné. Například když se v televizi objeví sportovec se zdviženými rukama, divák tento obraz interpretuje jako vítězství, radost, štěstí. Všechny tyto interpretace jsou konotativními významy konkrétního vyobrazení.⁹⁰

4) Paradigmatické a syntagmatické uspořádání

Trampota a Vojtěchovská definují paradigmatické uspořádání takto: „Paradigma je uspořádáním vertikálním – vztahuje se k výběru použitých znaků z možností, které se při kódování sdělení nabízejí. Protože význam jednotlivých znaků je dán jejich vzájemnou rozdílností, je paradigmatická úroveň analýzy založena na popisu schémat vycházejících z binárních opozic, tedy vzájemně protikladných významů (dobrý –

⁸⁸ Tamtéž, s. 120.

⁸⁹ Tamtéž, s. 120–121.

⁹⁰ Tamtéž, s. 121.

špatný). Při zkoumání paradigmatické roviny také uvažujeme o souboru zvolených znaků a porovnáváme je se znaky absentujícími, které by je mohly zastoupit.⁹¹

Protipólem paradigmatického uspořádání je syntagmatické uspořádání, které se projevuje na horizontální úrovni. Netýká se tedy výběru znaků z množiny možností, ale představuje způsob řazení znaků a jejich umístění v rámci sdělení.⁹²

5) Metaforická a metonymická sdělení

Metafora je obrazné pojmenování, které funguje na principu nahrazení znaků jinými znaky z odlišné smyslové oblasti na základě podobnosti.⁹³ Oproti tomu metonymie spočívá v přenesení znaků na základě souvislosti.⁹⁴

⁹¹ TRAMPOTA, Tomáš, VOJTĚCHOVSKÁ, Martina: *Metody výzkumu médií*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. s. 121–122.

⁹² Tamtéž, s. 122.

⁹³ Tamtéž, s. 122.

⁹⁴ Tamtéž, s. 123.

6. Výzkum

Jelikož tato práce srovnává dva mediální systémy, pokládáme za důležité vymezit jejich základní rozdíly. Jako zástupce veřejnoprávních médií zde figuruje Česká televize, z komerčních televizních stanic jsme vybrali TV Nova.

Česká televize je veřejnoprávním médiem a plní veřejnou službu v oblasti poskytování televizního vysílání, řadíme ji k netržnímu modelu vysílání. Hlavní příjem České televize tvoří koncesionářské poplatky, zbytek příjmů pochází z reklamy, productplacementu a vlastní podnikatelské aktivity. Česká televize se řídí Kodexem ČT, který „má sloužit nejenom jako vodítko pro správné rozhodování při řešení konkrétních otázek a problémů televizního vysílání, ale současně představuje závazek kvality daný divákům a veřejnosti.“⁹⁵ Česká televize tedy upřednostňuje kvalitu před kvantitou, zakládá si na nestrannosti, vyváženosti a objektivitě, kterou dokládá analýzami, jež pro ČT vytváří výzkumná asociace Media Tenor. „Účelem existence televize veřejné služby je zajistit veřejnosti zdroj informací, kritické reflexe, umělecké tvorby a zábavy, které jsou chráněny před lobbistickými tlaky. Česká televize přispívá k vytváření prostoru svobody slova, myšlení a tvorby, v němž může vyrůstat demokracie. Informuje, poskytuje kritickou reflexi událostí, vzdělává a baví v ovzduší úcty k člověku, k jeho dílu i ke všem formám existence.“⁹⁶

Komerční televize, mezi něž patří i TV Nova, řadíme k tržnímu modelu vysílání. Orientují se především na sledovanost a jejich hlavní příjem pochází z reklamy. Čím více je televize sledována, tím více účtuje inzerentovi za odvysílání jeho reklamy. Částka se liší také podle vysílacího času a délky příspěvku. Vedlejší příjmy tvoří taktéž productplacement a vlastní podnikatelské aktivity. TV Nova není vázána žádným kodexem, za svou tvorbu odpovídá stejně jako Česká televize Radě pro rozhlasové a televizní vysílání.

⁹⁵ Česká televize: Kodex České televize. *Česká televize* [online]. [cit. 2016-02-17]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/preambule-a-vyklad-pojmu/>.

⁹⁶ Tamtéž.

Pro tuto práci jsme si vybrali téma v současné době aktuální, a to uprchlickou krizi způsobenou situací na Blízkém východě. Analýzu jsme soustředili na zpravodajství, nikoli na publicistiku. Základní rozdíl mezi zpravodajstvím a publicistikou tkví v tom, že zpravodajství má funkci čistě informativní. Mělo by se vyvarovat hodnotících výrazů, soudů a v zásadě by nemělo používat expresivitu. Publicistika má funkci persvazivní, získávací, působící a ovlivňovací, což znamená, že komentuje, hodnotí, přesvědčuje, předkládá stanoviska a demonstruje subjektivní názory.⁹⁷

Pro vyhledávání příspěvků jsme využili databázi Anopress IT, která se zaměřuje na monitoring českých médií. V databázi jsme pomocí klíčových slov našli doslovné přepisy odvysílaných příspěvků. Vyhledávanými pojmy v naší analýze byli migrant, imigrant, uprchlík a běženeček. Časové rozmezí jsme nastavili od 1. 9. – 15. 9. 2015. Databáze Anopress IT uživateli umožňuje zvolit libovolné televizní stanice a jejich relace. Jak bylo řečeno výše, zaměřili jsme se pouze na hlavní zpravodajské relace, tudíž jsme z relací ČT zvolili Události a z relací TV Nova Televizní noviny. Po filtraci podle našich požadavků databáze vygenerovala celkem 179 příspěvků, ve kterých se výše uvedená pojmenování vyskytovala. Zpravodajské texty se lišily svým rozsahem a žánrem, systém vygeneroval odvysílané reportáže, rozhovory i komentáře moderátorů, či redaktorů. Jelikož jsme chtěli zhodnotit celkové mediální zpracování obsahů týkajících se migrační problematiky v námi analyzovaných médiích, zaměřili jsme se na analýzu všech komunikátů odvysílaných ve zpravodajských relacích, které tematizovaly a jakýmkoli způsobem hodnotily, popisovaly či vyobrazovaly námi vybranou kauzu. Pro analýzu bylo rozhodující, abychom měli k dispozici kvantitativně srovnatelný materiál z obou médií. Z toho důvodu jsme vybrali prvních 25 příspěvků odvysílaných Českou televizí a prvních 25 zveřejněných TV Nova. Při této selekci se časové období vybraných textů u České televize zúžilo na dva dny, konkrétně 1. 9. – 2. 9. 2015, rozsah příspěvků TV Nova byl širší, a to 1. 9. – 6. 9. 2015. Následovalo stanovení výzkumných otázek, hypotéz a samotná analýza dat.

⁹⁷ ČECHOVÁ, Marie, KRČMOVÁ, Marie, MINÁŘOVÁ, Eva: *Současná stylistika*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. s. 244–245.

Vzhledem k výše uvedeným faktům lze konstatovat, že Česká televize tematizuje uprchlickou krizi ve větší míře než komerční TV Nova. Při vyhodnocování a srovnávání vytěženého materiálu z databáze Anopress IT jsme rovněž zjistili, že nejdelší odvysílaný příspěvek z celkového počtu 50 zkoumaných komunikátů měl stopáž 00:05:32 a odvysílala ho 3. 9. 2015 TV Nova pod názvem *Uprchlická krize: maďarský pokus přelstít běžence*. Jedná se současně o nejdelší komunikát zveřejněný tímto médiem. Časově nejrozsáhlejší příspěvek uveřejněný Českou televizí byl *Rozhovor s ministrem vnitra Milanem Chovancem* z 2. 9. 2015 a měl rozsah 00:02:47.

Výzkumná otázka č. 1: Existují rozdíly mezi volbou výrazových prostředků v České televizi a TV Nova?

Hypotéza: Předpokládáme, že rozdíly mezi volbou výrazových prostředků v České televizi a TV Nova existují.

Východiskem výzkumné otázky č. 1 je, zda existují rozdíly mezi volbou výrazových prostředků v České televizi a TV Nova. Pro potvrzení či vyvrácení výše stanovené hypotézy jsme si vymezili výzkumnou podotázku, pomocí které se nám podaří lépe zhodnotit analyzovaná data a dospět k závěru.

Výzkumná podotázka: Jaké konkrétní typy jazykových prostředků jsou v příspěvcích užity a v jaké míře? Jak lze hodnotit jejich užití ve zpravodajství?

Samotnou analýzu jsme zaměřili na vyhledání a popis jazykových prostředků, které ve zpravodajství užívá Česká televize a TV Nova. Pro vyhledávání a primární deskripci užitých jazykových prostředků jsme využili kvantitativní analýzu, pro podrobnější popis jevů, které jsme zhodnotili jako problematické, jsme zvolili kvalitativní metodiku. Do zkoumaných textů jsme zahrnuli i titulky a označení osob u jednotlivých replik.

V příspěvcích TV Nova se ve velké míře vyskytovaly metafory a expresivní výrazy. Metaforu řadíme mezi básnické tropy, tj. prostředky sloužící k ozvláštňení uměleckých textů. V Encyklopedickém slovníku češtiny je metafora definována jako přenesení významu na základě vnější podobnosti.⁹⁸ Vzhledem k tomu, že slouží k ozvláštňení textu, je její použití ve zpravodajských příspěvcích nevhodné a narušuje informační kvalitu zpráv. Reportéři zpravodajských relací by měli dbát na striktní a přesné vyjadřování a obrazným pojmenováním se vyhnout, jelikož mohou být zavádějící a lze je interpretovat různě. Z celkového počtu 25 zkoumaných příspěvků Televizních novin se metafory vyskytovaly v 18 z nich, nezdá se v jedné zprávě, či dokonce jedné replice vyskytovalo obrazných pojmenování hned několik. Vzhledem k jejich vysokému počtu jsme se rozhodli neuvádět výčet všech metafor, ale jako příklad uvedeme úryvek

⁹⁸ KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek, PLESKALOVÁ, Jana eds.: *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. s. 258.

z repliky Jakuba Bystrzyckého z reportáže *Česká policie zadržela rekordní počet běženců*:

Jakub BYSTRZYCKI, redaktor:

Dalším vhodným objektem, kde by mohli uprchlíci složit hlavu, jsou bývalá kasárna ve Staré Vsi nad Ondřejnicí.

V textech se vyskytovalo velké množství obrazných vyjádření, která snižují informační kvalitu reportáží. Nalezli jsme je například v příspěvku *Napadená ochranka: nervozita běženců v táborech stoupá* ze 4. 9. 2015. První se objevuje již v titulku dané zprávy: „Napadená ochranka: nervozita běženců v táborech stoupá.“ Další obrazné pojmenování se vyskytuje hned v úvodní replice moderátora Martina Pouvy: „Napětí mezi uprchlíky roste i v táborech v Česku.“ Metafora se vyskytla i ve výpovědi uprchlíka ze Sýrie: „(...) Utíkám proto, že v naší zemi zuří válka. (...)“

Dalším typem nevhodných jazykových prostředků, které se v textech vyskytovaly ve větší míře, byly expresivní výrazy. Encyklopedický slovník vymezuje expresivitu jako „lexikální výrazový prostředek vyjadřující citový, hodnotící a volní vztah mluvčího ke sdělované skutečnosti“⁹⁹. Jazyk komunikátů by měl být prostý takových výrazových prostředků a měl by se držet neutrálního vyjadřování. Samotnou expresivitu konkrétního výrazu jsme posuzovali podle Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost a současně podle příručky *Expresivita slova v současné češtině* od J. Zimy. Expresivní výrazy jsme našli v 9 komunikátech odvysílaných komerční Novou. Opět platí, že se leckdy v jednom příspěvku či jedné replice vyskytovaly vícekrát. Jako příklad uvedeme repliku redaktorky TV Nova Karolíny Tomaškové z reportáže *Dramatická noc na budapeštském nádraží* z 5. 9. 2015: „Ani jsme nestihli dokončit rozhovor, když se za velkého řevu všichni rozběhnou ven. (...)“ Výraz řev¹⁰⁰ definuje Slovník spisovné češtiny jako expresivum v případě, že je použit ve významu lidský křik. V reportážích TV Nova se často vyskytovala také expresivita adherentní. Podle

⁹⁹ KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek, PLESKALOVÁ, Jana eds.: *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. s. 131.

¹⁰⁰ FILIPEC, J. a kol.: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. 4. vyd. Praha: Academia, 2015. s. 373.

Zimy můžeme o tomto typu expresivity uvažovat u slov, která jsou svým základním významem neutrální, věcné pojmy vyjadřují jako odraz skutečnosti a expresivitu získávají až užitím v konkrétním kontextu.¹⁰¹ Jako příklad můžeme uvést část repliky reportéra Josefa Svobody, ve které popisuje situaci na budapeštském nádraží z reportáže *Uprchlická krize: maďarský pokus přelstít běžence* odvysílané 3. 9. 2015: „(...) Dnes to tady vypadá jako jedna velká skládka komunálního odpadu. (...)“ V kontextu reportáže nelze o takovém popisu uvažovat jako o neutrálním líčení skutečnosti, podle našeho názoru se tedy jedná o adherentní expresivitu.

Dalším typem výrazových prostředků, kterému jsme se při analýze věnovali, jsou výrazy nespisovné, jež jsme našli v 7 příspěvcích TV Nova. Ve třech případech se vyskytovaly v replikách dotazovaných osob, vždy se jednalo o užití nespisovné koncovky slov (nezkoušej, choděj, žebraj). Přítomnost nespisovného výrazu v replice dotazovaných osob nelze hodnotit negativně, jelikož by bylo nepřirozené, kdyby se tyto osoby vyjadřovaly striktně spisovně, a také není v moci média ovlivnit individuální slovník dotazovaných. Současně ale platí, že výběrem dotazovaných osob médium ovlivňuje celkovou úroveň vyjadřování ve zpravodajství. Pokud jsou preferováni mluvčí z určitých sociálních skupin, nese se s touto volbou i stejný typ promluv, které bude mít médium k dispozici pro tvorbu reportáží. Z tohoto důvodu jsme výpovědi dotazovaných osob při analýze zcela nevynechali.

Negativně ale hodnotíme užití nespisovných výrazů v replikách moderátorů a redaktorů příslušného média. Nespisovnou koncovku jsme našli v promluvě redaktorky Karolíny Tomaškové v reportáži *Do Rakouska dorazilo 6 tisíc uprchlíků*: „(...) které můžeme vidět teď na obrázcích. (...)“ Správně užitá koncovka by v tomto případě byla na obrázcích. V replikách moderátorů TV Nova jsme našli nespisovný výraz v reportáži *Vlna solidarity v západní Evropě* v promluvě Kristiny Kloubkové: „No a my se teďko podíváme na další státy v Evropě (...)“.

¹⁰¹ ZIMA, Jaroslav: *Expresivita slova v současné češtině*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1961. s. 10.

Mezi další výrazové prostředky, které jsme kategorizovali jako nevhodné pro zpravodajství, řadíme frazémy. Encyklopedický slovník češtiny je vymezuje jako ustálená a reprodukovatelná slovní spojení s vlastními významy.¹⁰² Z námi zkoumaných reportáží se vyskytly v 7 příspěvcích z Televizních novin. Konkrétně se jednalo o slovní spojení mimo hru, které užil Jakub Bystrzycki v reportáži *Česká policie zadržela rekordní počet běženců*. Slovník české frazeologie a idiomatiky vykládá význam frazému být mimo jako „neúčastnit se činnosti, úsilí n. vzájemného boje druhých a nemít ani vliv“¹⁰³. Další frazém jsme našli v reportáži *Problém s uprchlíky otrásá celou Evropou* taktéž v replice redaktora TV Nova: „(...) valí se na ně ze všech stran kritika. (...)“ Pod tímto heslem jsme ve výše zmíněné příručce našli vysvětlení „směrování z mnoha, z nejrůznějších míst do jednoho místa“¹⁰⁴. V reportáži *Uprchlíká krize: maďarský pokus přelstít běžence* se moderátor Martin Pouva vyjádřil o uprchlících tak, že se snažili dostat se do vlaku za každou cenu. Význam tohoto slovního spojení dle Slovníku české frazeologie a idiomatiky zní: „(s cílem něčeho dosáhnout, něco provést) bez ohledu na okolnosti, předpoklady, důsledky ap.“¹⁰⁵ Další frazém použila reportérka Karolína Tomašková v příspěvku *Do Evropy se valí další tisíce lidí přes Balkán*, konkrétně se jednalo o slovní spojení pokračovat do nekonečna, což znamená „bez časového omezení a neustále“¹⁰⁶. Další ustálené slovní spojení použila ve zprávě *Zklamání z výsledků jednání Visegrádské 4* taktéž redaktorka: „(...) Maďarsko si však z veřejného mínění nic nedělá (...)“; pod souslovím nic si z něčeho nedělat jsme v Slovníku české frazeologie a idiomatiky našli výklad „netrápit se něčím n. někým, nepoddávat se tíživému n. bolestnému pocitu n. dojmu z něčeho,

¹⁰² KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek, PLESKALOVÁ, Jana eds.: *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. s. 139.

¹⁰³ ČERMÁK, František, HRONEK, Jiří a kol.: *Slovník české frazeologie a idiomatiky 3*. 1. vyd. Výrazy slovesné. Praha: Nakladatelství LEDA, 2009. s. 66.

¹⁰⁴ ČERMÁK, František, HRONEK, Jiří a kol.: *Slovník české frazeologie a idiomatiky 2*. 1. vyd. Výrazy neslovesné. Praha: Nakladatelství LEDA, 2009. s. 334.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 45.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 207.

někoho.“¹⁰⁷ Čtyři frazémy jsme našli v promluvě redaktora v reportáži *Vlna solidarity v západní Evropě*. Prvním bylo slovní spojení jedním dechem, jehož význam zní: „bez přerušení řeči, rychle a naráz, najednou“¹⁰⁸, druhým poskytnout střechu nad hlavou, což znamená „mít útočiště a úkryt, přístřeší (bez ohledu na jeho kvalitu).“¹⁰⁹ Třetí frazém byl použit ve větě „(...) Dveře svých domovů jim otevírají také tisíce Islandců (...)“, v tomto případě jsme ve Slovníku české frazeologie a idiomatiky našli heslo „**mít pro někoho dveře vždycky otevřené**: (Čl. vůči vítanému druhému, příteli ap. a jeho případné prosbě v nouzi o útočiště aj.): být trvale, vždy vůči někomu pohostinný a ochotný mu pomoci n. ho (rád) přijmout k sobě.“¹¹⁰ Poslední ustálené slovní spojení z této reportáže bylo jít svému lidu příkladem, jehož význam zní „být pro někoho vzor a ukázat, ukazovat mu, jak co dělat.“¹¹¹ Poslední frazém – z ničeho nic – použila reportérka ve zprávě *Dramatická noc na budapeštském nádraží*. V příručce je slovní spojení vysvětleno jako „bez jakéhokoli důvodu, příčiny, potřeby, nutnosti“¹¹².

V textech jsme při analýze našli také jednu aluzi, která by se ve zpravodajských textech taktéž neměla vyskytovat. Podle Encyklopedického slovníku češtiny se jedná o typ mezitextového navazování, které se děje prostřednictvím náznakového odkazování na jiný text. Může se jednat o nepřesnou reprodukci celé předlohy, případně o reprodukci vybraných rovin daného textu.¹¹³ Aluzi na přísloví *Všechny cesty vedou do Říma* jsme našli v reportáži TV Nova *200 uprchlíků ze Sýrie začalo opouštět tábory* z 3. 9. 2015, ve své replice ji použil redaktor Jakub Bystrzycki:

¹⁰⁷ ČERMÁK, František, HRONEK, Jiří a kol.: *Slovník české frazeologie a idiomatiky* 3. 1. vyd. Výrazy slovesné. Praha: Nakladatelství LEDA, 2009. s. 426–427.

¹⁰⁸ ČERMÁK, František, HRONEK, Jiří a kol.: *Slovník české frazeologie a idiomatiky* 2. 1. vyd. Výrazy neslovesné. Praha: Nakladatelství LEDA, 2009. s. 64.

¹⁰⁹ ČERMÁK, František, HRONEK, Jiří a kol.: *Slovník české frazeologie a idiomatiky* 3. 1. vyd. Výrazy slovesné. Praha: Nakladatelství LEDA, 2009. s. 775.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 156.

¹¹¹ Tamtéž, s. 644.

¹¹² ČERMÁK, František, HRONEK, Jiří a kol.: *Slovník české frazeologie a idiomatiky* 2. 1. vyd. Výrazy neslovesné. Praha: Nakladatelství LEDA, 2009. s. 210.

¹¹³ KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek, PLESKALOVÁ, Jana eds.: *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. s. 36.

Jakub BYSTRZYCKI, redaktor:

Všechny cesty vedou do Německa. Tedy alespoň ty syrských rodin, které dnes byly propuštěny ze záchytného zařízení. (...)

Jako nevhodné výrazové prostředky použité ve zkoumaných zprávách jsme shledali také deminutiva, výrazy ironické a hanlivé. Deminutiva jsme v příspěvcích našli celkem tři. Dvě v reportáži *Fotka mrtvého chlapce na pláži šokovala svět* a jedno ve zprávě *Běženci vyrazili z Maďarska pěšky do Rakouska*. V prvním případě se jedná o slovo chlapeček, které použila moderátorka TV Nova, a tělíčko, jež užila reportérka. V případě druhého příspěvku se v promluvě reportérky vyskytla zdvojnásobná bráška. Ve všech případech deminutiva slouží k prohloubení obrazu tragédie, kterou má na svědomí migrační krize, personifikaci zpravodajství a záměrnému působení na city diváka. Ironii i hanlivý výraz jsme taktéž našli v příspěvku *Běženci vyrazili z Maďarska pěšky do Rakouska*. Ironii použila reportérka:

Karolína TOMAŠKOVÁ, redaktorka:

Naopak okatá Asal z Íránu do školy ještě ani nezačala chodit. Jejím domovem je teď tenhle stan, který vlastně zde platí za okázalý luxus. (...)

Základní význam slova okázalý podle Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost zní „navenek honosný: o. průvod obřadný, pompézní“¹¹⁴ Vzhledem ke kontextu, do kterého toto slovní spojení redaktorka vložila, se jedná o ironii. Táž reportérka použila také slovo lumpárna¹¹⁵, které je Slovníkem spisovné češtiny pro školu a veřejnost vymezeno jako hanlivé a expresivní.

V reportážích TV Nova jsme také našli výraz humna¹¹⁶, který je výše zmiňovanou příručkou označen jako zastarávající slovo. Objevili jsme i 2 výrazy, které jsou vykládány jako knižní, a to konkrétně slovo apelovat¹¹⁷, které použila moderátorka

¹¹⁴ FILIPEC, J. a kol.: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. 4. vyd. Praha: Academia, 2015. s. 243.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 168.

¹¹⁶ FILIPEC, J. a kol.: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. 4. vyd. Praha: Academia, 2015. s. 104.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 20.

v reportáži *Fotka mrtvého chlapce na pláži šokovala svět*, dále adjektivum *strastiplný*¹¹⁸ z reportáže *Uprchlíká krize: maďarský pokus přelstít běžence*, které slouží jako atribut kongruentní k substantivu *cesta*. V tomto přívlastku opět vidíme snahu o působení na city diváka a personalizaci zpravodajství.

Stejně jako u komerční Novy, tak i v textech veřejnoprávní České televize se ve velké míře vyskytovaly metafory. Obsahovalo je 12 příspěvků z 25 zkoumaných, v některých případech jsme opět našli více metafor v jedné zprávě či replice. Vzhledem k vysoké frekvenci užití obrazných pojmenování se opět nebudeme věnovat všem, ale jako příklad uvedeme příspěvek *Srbský postoj k uprchlíkům* odvysílaný 1. 9. 2015, ve kterém redaktorka Dana Zlatohlávková použila hned několik metafor.

Dana ZLATOHLÁVKOVÁ, zpravodajka ČT, Bělehrad:

Srbsku se to nedaří. Srbsko je tranzitní země a ten proud uprchlíků nijak nereguluje, nemá na to ani sílu.

V příspěvcích České televize se hojně vyskytovaly i frazémy, našli jsme je v 6 příspěvcích. První použila moderátorka Marcela Augustová v reportáži *Téma uprchlíci na ČT24*: „Téma nelegální migrace bude i červenou nití večera na ČT24. (...)“ Ve Slovníku české frazeologie a idiomatiky je sousloví *červená nit* vysvětleno jako „hlavní, ústřední myšlenka, jednotící faktor naznačující vnitřní souvislost (děje, jevů, série událostí apod.)“¹¹⁹. Další frazém použil v příspěvku *Rozhovor s hejtmanem Jihomoravského kraje* ve své výpovědi Michal Hašek, konkrétně se jednalo o ustálené slovní spojení *zatěžkávací zkouška*, jehož význam je výše uvedenou příručkou vysvětlen jako „zjišťování, prověřování ověření možnosti zvládnout nej. úkol; příležitost pro to.“¹²⁰ V reportáži *Srbský postoj k uprchlíkům* použila ustálené slovní spojení *drtivá většina* reportérka Dana Zlatohlávková. Pod tímto heslem jsme v příručce našli vysvětlení „výrazná větší část z celku, ze souhrnu jednotlivců n. jednotlivin

¹¹⁸ Tamtéž, s. 416.

¹¹⁹ ČERMÁK, František, HRONEK, Jiří a kol.: *Slovník české frazeologie a idiomatiky* 2. 1. vyd. Výrazy neslovesné. Praha: Nakladatelství LEDA, 2009. s. 211.

¹²⁰ ČERMÁK, František, HRONEK, Jiří a kol.: *Slovník české frazeologie a idiomatiky* 2. 1. vyd. Výrazy neslovesné. Praha: Nakladatelství LEDA, 2009. s. 412.

tvořících něj. celek, popř. tento celek až na několik málo výjimek v úplnosti.“¹²¹ Dalším frazémem, který jsme při analýze textů našli, bylo slovní spojení být někomu k ruce, jež použila moderátorka Daniela Písařovicová v reportáži *Jak vypadá pomoc uprchlíkům* z 2. 9. 2015. Slovník české frazeologie a idiomatiky tento pojem definuje následujícím způsobem: „být někomu zcela k dispozici a mít za úkol mu pomáhat, vyhovět.“¹²² V reportáži *Uprchlická krize v Budapešti* se vyskytla dvě ustálená slovní spojení, prvním bylo neustoupit ani o krok a druhým nenajít pro někoho dobrého slova. Oba frazémy použil reportér České televize David Miřejovský. Význam obou výrazů jsme opět vyhledali ve výše zmíněné příručce. Výklad prvního frazému zní „pevně trvat, setrvávat na svém stanovisku, názoru, pozici a vůbec neustoupit, neslevit aj.“¹²³, ve druhém případě jsme ve Slovníku české frazeologie a idiomatiky našli pro hledané heslo definici „chovat se k někomu laskavě a všimnout si (občas) pozorně, povzbudivě n. s pochopením někoho“¹²⁴. Posledním frazémem je mít střechu nad hlavou, který použila v reportáži *Nové zařízení pro uprchlíky v Poštorné* moderátorka Daniela Písařovicová. Význam tohoto ustáleného slovního spojení zní „mít útočiště a úkryt, přístřeší (bez ohledu na jeho kvalitu)“¹²⁵.

Ve velmi malé míře se v příspěvcích České televize vyskytovaly expresivní výrazy, našli jsme je v příspěvku *Drama na budapešťském nádraží*. Už samotné pojmenování situace v titulku reportáže jako drama vnímáme jako zabarvené a hodnotící. Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost pod tímto heslem neuvádí žádný význam tohoto slova, který by byl vykládán jako expresivní. V tomto případě by se tedy mohlo jednat o expresivitu adherentní. Tento typ expresivity se vyskytuje i v příspěvku redaktora Davida Miřejovského:

David MĚJEVSKÝ, redaktor:

(...) Teď mají pocit, že je Maďarsko okradlo o poslední peníze. (...)

¹²¹ Tamtéž, s. 383.

¹²² ČERMÁK, František, HRONEK, Jiří a kol.: *Slovník české frazeologie a idiomatiky* 3. 1. vyd. Výrazy slovesné. Praha: Nakladatelství LEDA, 2009. s. 684.

¹²³ Tamtéž, s. 322.

¹²⁴ Tamtéž, s. 729.

¹²⁵ Tamtéž, s. 775.

I v případě verba okrást se podle Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost nejedná o expresivní výraz, ale jeho užití v daném kontextu nehodnotíme jako vhodné. V tomto případě by se jako vhodná substituce nabízelo sloveso připravit, jehož použitím bychom se navrátili na neutrální rovinu.

Nespisovné výrazy jsme našli v 5 komunikátech, ve 4 příspěvcích se vyskytovaly v replice dotazované osoby a nejčastěji šlo o užití nespisovné koncovky (žádný hračky, potřebujou pomoc), popřípadě výraz tohlencto. Stejně jako u TV Nova, tak i u České televize nehodnotíme negativně výskyt nespisovných výrazů ve výpovědích dotazovaných osob, ale jejich přítomnost v replikách redaktorů a moderátorů daného média. V reportáži *Sbírky a pomoc pro uprchlíky* použil reportér Ondřej Schneider výraz zbude, který hodnotíme jako nespisovný, a ve zpravodajské relaci by se ho autor měl vyvarovat.

V příspěvku *Vedení lidovců vyloučilo ze strany Daniela Kalendu* z 1. 9. 2015 jsme našli dvě pejorativa, a to konkrétně označení uprchlíků za lůzu a špínu. V tomto případě bychom chtěli upozornit na fakt, že se jednalo o pouhou parafrázi slov užitých Danielem Kalendou. V reportážích České televize se vyskytovaly také dva knižní výrazy, první použila moderátorka Marcela Augustová ve zprávě *Stanový tábor pro běžence v Poštorné*, druhý ministr vnitra Milan Chovanec v příspěvku *Rozhovor s ministrem vnitra Milanem Chovancem*. V případě Marcely Augustové se jedná o adjektivum vytoužený¹²⁶ a v případě Milana Chovance výraz penzum¹²⁷. Oba výrazy jsou podle Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost hodnoceny jako knižní.

Výzkumnou otázku č. 1 jsme zaměřili na existenci rozdílů ve volbě výrazových prostředků v komunikátech České televize a TV Nova. Pro její vyhodnocení jsme si zvolili výzkumnou podotázku, která nám měla zodpovědět, které konkrétní výrazové prostředky a v jaké míře se v příspěvcích zkoumaných médií vyskytují. Při analýze dat jsme využili kvantitativní metodiku, pomocí níž jsme výrazové prostředky

¹²⁶ FILIPEC, J. a kol.: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. 4. vyd. Praha: Academia, 2015. s. 524.

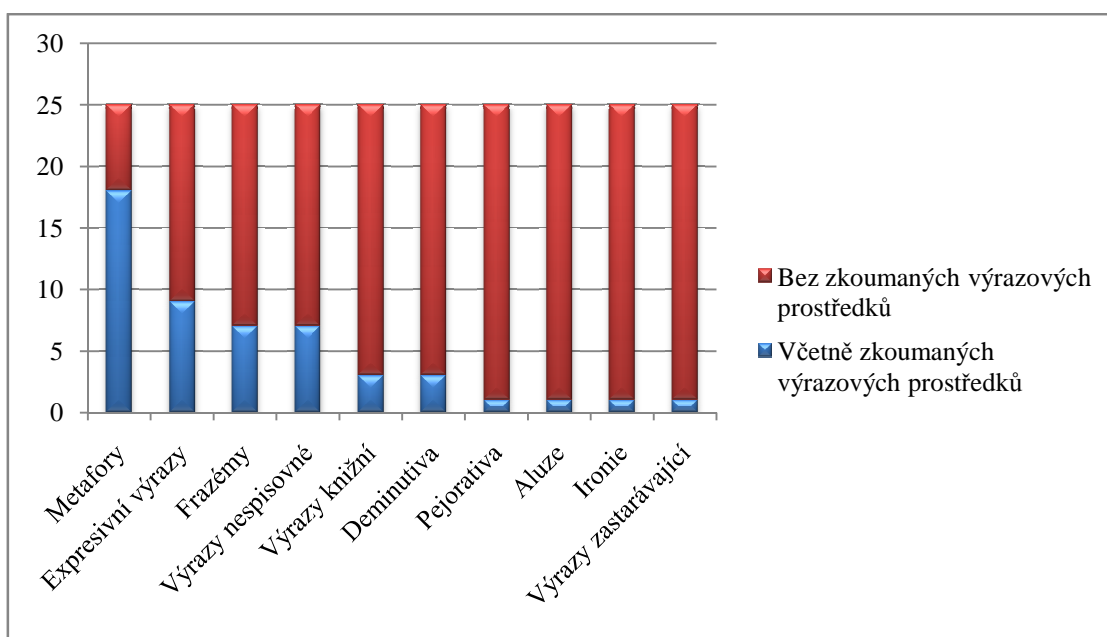
¹²⁷ Tamtéž, s. 267.

kategorizovali do skupin a následně spočítali, v kolika odvysílaných komunikátech se vyskytují. Tímto způsobem jsme vymezili prostředky, kterými jsme se zabývali a současně jsme vyhodnotili i míru jejich užití ve zkoumaných médiích. Pro hlubší analýzu dat vytěžených kvantitativní metodou jsme využili kvalitativní metodu, pomocí které jsme popsali výrazové prostředky nalezené v textech a zhodnotili vhodnost či nevhodnost jejich užití ve zpravodajství.

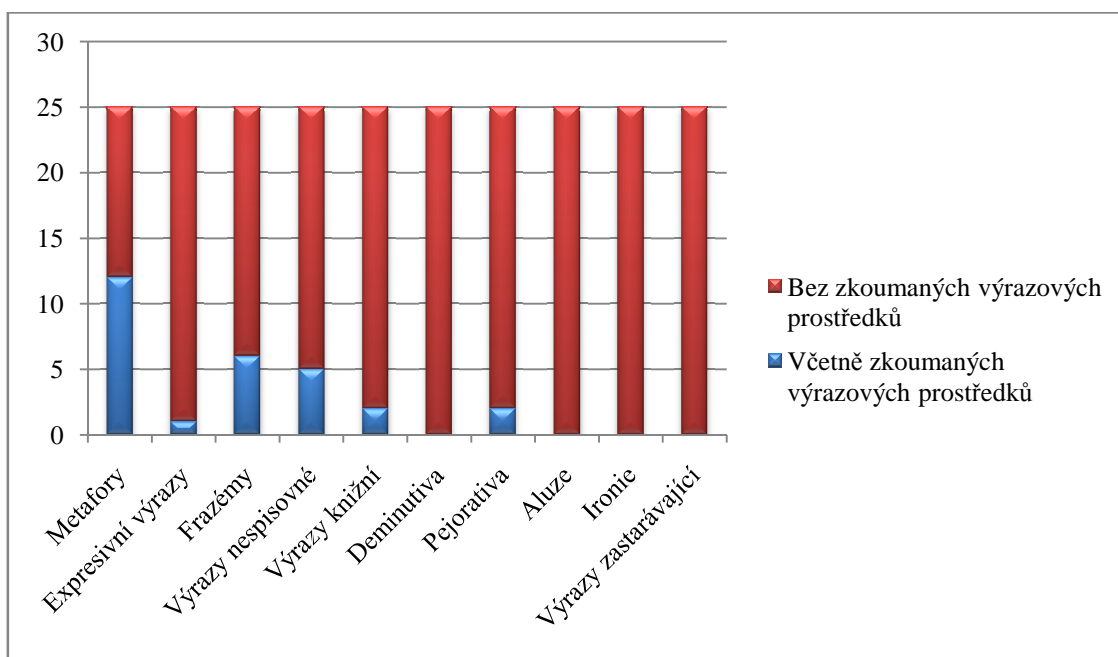
Televizní noviny i Události jsou zpravodajské relace, jejichž základní funkce je informativní. K tomuto účelu by se měl striktně užívat spisovný jazyk, měl by být kladen důraz na užívání bezpříznakových, tedy neutrálních jazykových prostředků. Vyjadřování by mělo být objektivní, bez prostředků působících na city diváka, subjektivního hodnocení a vyjadřování postojů.

Mezi výrazové prostředky, kterým jsme se při analýze věnovali, patří metafory, frazémy, aluze, výrazy expresivní, pejorativa, nespisovné výrazy, výrazy zastarávající, knižní a ironické. Většina z těchto prostředků se vyskytovala v textech obou zpravodajských relací, pouze aluze, deminutiva, zastarávající výrazy a ironie se vyskytovali jen v příspěvcích z Televizních novin. Předpokládali jsme, že rozdíly mezi volbou výrazových prostředků v České televizi a TV Nova existují, což se potvrdilo, jelikož difference jsou patrné již ve výčtu prostředků, které jsme našli pouze v komunikátech TV Nova. Ovšem největší rozdíly shledáváme ve frekvenci jejich užití v odvysílaných příspěvcích a funkci, kterou tyto výrazové prostředky v textech plní.

Graf č. 1: Výskyt zkoumaných výrazových prostředků v příspěvcích TV Nova

Graf č. 2: Výskyt zkoumaných výrazových prostředků v příspěvcích České televize

Z výše uvedených grafických znázornění je patrné, že se zkoumané výrazové prostředky ve větší míře vyskytovaly v příspěvcích komerční Novy. Největší rozdíly jsou zjevné ve výskytu metafor a expresivních výrazů. V Televizních novinách jsme obrazná pojmenování našli v 18 komunikátech, v České televizi ve 12 příspěvcích. Nejčastěji šlo o metafory typu uprchlická vlna apod., které vyvolávají asociace přírodních

katastrof, jež Urban, Dubský a Murdza na základě tvrzení K. Sessara označují jako „mediální rasismus“.¹²⁸ Expresivní výrazy se vyskytly v 9 textech Televizních novin, ale pouze v 1 zprávě odvysílané Českou televizí. Diference v poměru výskytu výrazů nespisovných, knižních a frazémů ve zkoumaných médiích nebyla tak markantní. Nespisovné výrazy jsme našli v 7 příspěvcích TV Nova a 5 textech České televize, dále jsme našli 7 frazémů v textech Televizních novin a 6 v příspěvcích z Událostí a 3 výrazy knižní u TV Nova a 2 u České televize. Vyšší frekvenci výskytu jsme zaznamenali u aluzí, slov zastarávajících a výrazů ironických, které jsme našli pouze v příspěvcích odvysílaných TV Nova. Rozdíly ve funkci, kterou výrazové prostředky v textech plní, jsou patrné u deminutivních a pejorativních výrazů. V komunikátech Televizních novin jsme našli celkem 3 deminutiva (chlapeček, tělíčko, bráška), která zde figurovala jako prostředky, pomocí nichž byl v divákovi vzbuzován soucit, a jejich prostřednictvím docházelo k personalizaci zpravodajství. V Událostech se deminutiva nevyskytovala. Funkční diference v užití výrazových prostředků vidíme také u pejorativ, která se v TV Nova vyskytla jednou, v České televizi dvakrát. U komerční Novy šlo o pojem lumpárna, který záměrně použila reportérka, zatímco v případě České televize šlo o parafrázi výroku Daniela Kalendy.

Prostřednictvím výzkumné podotázky jsme došli k závěru, že rozdíly ve volbě výrazových prostředků užitých v příspěvcích TV Nova a České televizi existují. Stanovená hypotéza se potvrdila.

¹²⁸ URBAN, Lukáš, DUBSKÝ, Josef, MURDZA, Karol: *Masová komunikace a veřejné mínění*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2007. s. 205.

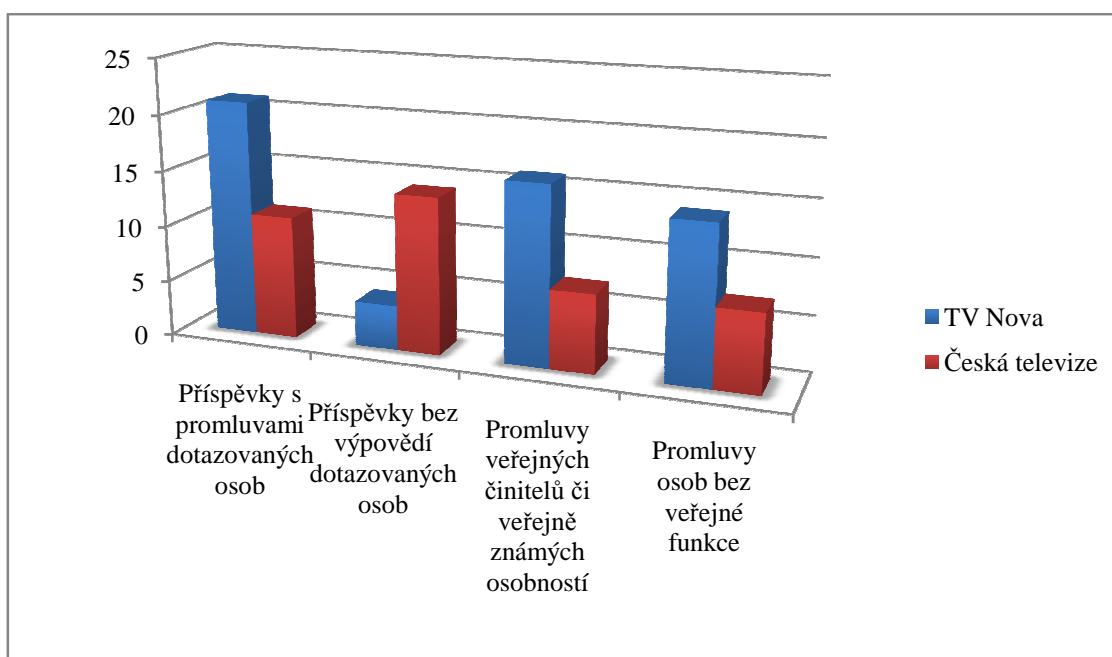
Výzkumná otázka č. 2: Jak se liší výrazové prostředky použité v replikách moderátorů, redaktorů, odborníků a dotazovaných lidí ve zpravodajství České televize a TV Nova?

Hypotéza: Předpokládáme, že se Česká televize bude jako veřejnoprávní médium řídit se Kodexem ČT snažit o objektivitu a nestrannost při volbě výrazových prostředků ve zpravodajství. Televize Nova jako komerční médium bude užívat nevhodné jazykové prostředky ve větší míře.

Pro vyhodnocení analyzovaných dat jsme u výzkumné otázky č. 2 zvolili kvantitativní metodiku. Nejprve jsme kategorizovali příspěvky dle replik, které se v nich vyskytly, a to na reportáže s replikami dotazovaných osob, příspěvky bez promluv moderátorů nebo redaktorů a poslední skupinou byly příspěvky, které obsahovaly pouze promluvy moderátorů. U reportáží s replikami dotazovaných osob jsme rozlišovali veřejné činitele a veřejně známé osobnosti od lidí bez jakékoli veřejné funkce (zdravotní sestry, veřejnost). Do analýzy jsme zahrnuli i výpovědi uprchlíků. Současně jsme sledovali, které osoby jsou ve zpravodajských relacích nejčastěji dotazovány ze strany reportérů, či moderátorů.

Nejprve jsme se zaměřili na reportáže, v nichž se vyskytují promluvy tázaných osob. Do této skupiny jsme zařadili všechny osoby mimo moderátory a redaktory příslušného média. Jednotlivé výpovědi jsme dále kategorizovali dle typu osoby (veřejný činitel/veřejně známá osobnost nebo lidé bez veřejné funkce). Pokud se v jedné reportáži vyskytly promluvy osob jak s veřejnou funkcí, tak bez ní, zařadili jsme tuto zprávu do obou skupin současně.

Graf č. 3: Kategorizace příspěvků dle obsažených replik I.

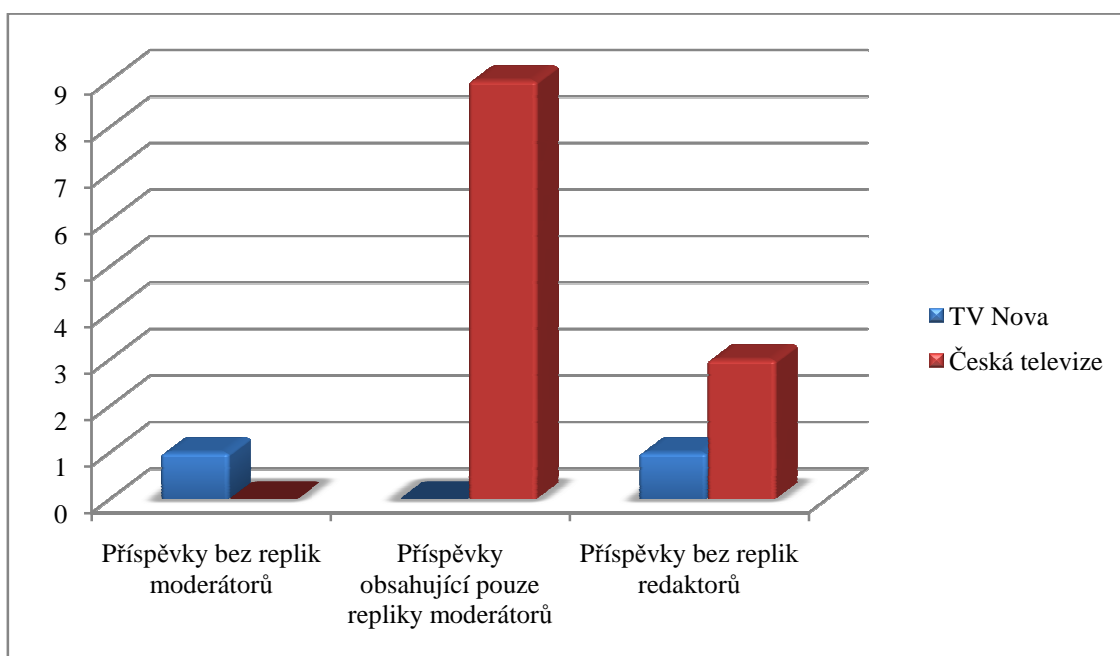
Z celkového počtu 25 zkoumaných komunikátů se v 21 příspěvcích Televizních novin vyskytly výpovědi dotazovaných osob. V 16 z nich se jednalo o repliky veřejně známých osobností nebo veřejných činitelů, ve 14 reportážích se vyskytly promluvy lidí bez veřejné funkce. Celkem v 9 reportážích se vyskytly současně promluvy osob jak s veřejnou funkcí, tak bez ní, v těchto případech jsme zprávy zařadili do obou kategorií. Mezi veřejné činitele, kteří dostali nejvíce prostoru k vyjádření v TV Nova, patří premiér ČR Bohuslav Sobotka, ministr vnitra Milan Chovanec či ministr financí Andrej Babiš. Mezi dotazovanými osobami však byli i Miloš Zeman, Václav Klaus, mluvčí cizinecké policie Kateřina Rendlová či zahraniční politici Robert Fico, Viktor Orbán a další.

Česká televize odvysílala úhrnem 11 příspěvků s výpověďmi dotazovaných osob. V 7 z nich se vyskytly repliky veřejných činitelů a v 7 jsme našli výpovědi lidí bez veřejné funkce. Tři odvysílané reportáže jsme opět zařadili do obou skupin současně. Mezi veřejné činitele, kteří dostali v Událostech nejvíce prostoru k vyjádření, patří Bohuslav Sobotka, Milan Chovanec, hejtman Jihomoravského kraje Michal Hašek či Kateřina Rendlová. Ve zkoumaném vzorku 25 komunikátů se nevyskytovaly repliky zahraničních politiků, v Událostech se častěji než u komerční Novy objevovaly

výpovědi starostů měst a obcí nebo lidí bez veřejné funkce (dobrovolníci, sociální pracovníci atd.).

U obou médií vidíme znaky nerovnoměrného rozložení zdrojů, mezi dotazovanými osobami s veřejnou funkcí byli především politici či lidé z bezpečnostních složek. V reportážích zcela absentovaly názory ekonomů, arabistů, politologů, sociologů apod. Vyšší podíl příspěvků obsahujících promluvy dotazovaných osob a pestřejší skupinu tázaných u komerční Novy si vysvětlujeme delším časovým rozpětím, ze kterého jsme čerpali.

Graf č. 4: Kategorizace příspěvků dle obsažených replik II.

Mezi analyzovanými komunikáty jsme našli jeden odvysílaný TV Nova 1. 9. 2015 pod názvem *Vedení lidovců vyloučilo Kalendu ze strany*, který obsahoval pouze výpověď redaktorky. Česká televize odvysílala celkem 9 příspěvků, ve kterých byl pouze komentář moderátora Událostí, nejčastěji se jednalo o stručné sdělení faktů či upoutávku na ČT24. V obou zkoumaných médiích se vyskytly příspěvky, které neobsahovaly repliky redaktorů, vždy se jednalo o rozhovor. TV Nova odvysílala jeden rozhovor, a to s ministrem vnitra Milanem Chovancem, v analyzovaných komunikátech České televize se vyskytly celkem 3 rozhovory – s Milanem Chovancem, Michalem Haškem a náměstkem pražské primátorky Petrem Dolínkem.

Nyní se zaměříme na srovnání replik moderátorů jednotlivých médií. Repliky moderátorů TV Nova jsou kratší, téměř ve všech příspěvcích se jednalo o uvozování následující reportáže či předání slova reportérovi. Moderátoři hojně využívají doplňovací typ otázek. Z lexika a jazykových prostředků užitých v Televizních novinách vnímáme jako nevhodné metafory, expresivní výrazy a frazémy, které byly v replikách moderátorů tohoto média přítomné. V reportáži *Vlna solidarity v západní Evropě* z 5. 9. 2015 jsme v promluvě moderátorky našli také nespisovný výraz:

Kristina KLOUBKOVÁ, moderátorka:

No a my se teďko podíváme na další státy v Evropě, protože každý z nich reaguje na situaci s uprchlíky velmi rozdílně.

V reportážích *Česká policie zadržela rekordní počet běženců* a *Břeclav se bojí nového tábora pro uprchlíky* byly výpovědi moderátorů konstruovány tak, že volbou lexika v divákovi intencionálně vyvolávala strach a obavy z uprchlíků. Jako příklad uvádíme úryvek z reportáže *Břeclav se bojí nového tábora pro uprchlíky*:

Kristina KLOUBKOVÁ, moderátorka:

Obyvatele Břeclavi děsí, že jim za humny prakticky přes noc vyrostl stanový tábor pro 300 uprchlíků. Hasiči ho postavili v areálu věznice ve čtvrti Poštorná na okraji města.

Martin POUVA, moderátor:

Lidé mají strach a řada z 214 cizinců chycených v noci na úterý v Břeclavi se vydávala za Syřany jen proto, aby se dostala do Německa. Ve skutečnosti šlo ale o Iráčany, Afghánce a Pákistánce.

Události České televize jsou charakteristické větším prostorem, který je moderátorům poskytován. Devět odvysílaných příspěvků z celkového počtu 25 analyzovaných obsahovalo pouze výpověď moderátora, ve všech případech se jednalo o delší promluvová schémata, ve kterých moderátor shrnoval fakta nebo sděloval nejnovější aktuality. Ve více než polovině příspěvků moderátor ve svých replikách uvozoval reportáže či předával slovo reportérovi. Ve zprávách taktéž převládal doplňovací typ otázek. Stejně jako u komerční Novy se i v replikách moderátorů České televize vyskytovaly metafory. Moderátoři České televize používali ve větší míře než moderátoři komerční Novy frazémy, našli jsme je ve 3 příspěvcích. Poměr výskytu nespisovných výrazů byl u moderátorů obou analyzovaných médií stejný – v promluvách se vyskytl vždy jeden.

Při zkoumání výrazových prostředků u dotazovaných osob v jednotlivých médiích jsme dodrželi dělení na veřejné činitele a veřejně známé osobnosti a dotazované bez veřejné funkce. I v tomto případě jsme analyzovali i výrazové prostředky ve výpovědích uprchlíků. U veřejných činitelů a veřejně známých osobností v Televizních novinách jsme našli nespisovné výrazy, metafory a v reportáži *Odmítání kvót pro přijetí uprchlíků trvá* v replice předsedy strany KSČM Vojtěcha Filipa výraz knižní – konkrétně modální knižní částici.

Vojtěch FILIP, předseda strany /KSČM/:

Většina závěrů je /nesrozumitelné/, že¹²⁹ přichází velmi pozdě.

V replikách osob bez veřejné funkce jsme při analýze našli nespisovné výrazy a jednu metaforu.

Při analýze příspěvků z České televize jsme ve výpovědích veřejných činitelů našli metafory, nespisovné výrazy a ve výpovědi Michala Haška také jeden frazém. V replikách osob bez veřejné funkce se vyskytovaly výrazy nespisovné. Vzhledem k tomu, že Česká televize odvysílala v námi zkoumaném období celkem 11 reportáží s replikami dotazovaných osob, neobsahovala zkoumaná data z Událostí více jevů.

U obou médií platí, že výpovědi veřejných činitelů nebo veřejně známých osobností byly kultivované, spisovné a z velké většiny obsahovaly neutrální výrazové prostředky. Tyto osoby mluvily věcně a zprostředkovaly divákovi důležitá fakta. Osoby bez veřejné funkce se častěji uchýlovaly k nespisovnosti, ve větší míře zde byla přítomná vycpávková slova, opakování a opravy. U těchto osob nepředpokládáme věcnost a faktičnost oproštěnou od expresivity a hodnocení jako u veřejných činitelů, nýbrž sdělení pocitů a subjektivních názorů.

Při analýze výrazových prostředků v replikách reportérů jsme zjistili, že se reportéři TV Nova častěji než reportéři České televize uchýlí k nevhodným prostředkům. V jejich replikách se ve větší míře vyskytovaly metafory, frazémy a expresivní výrazy. Nejfrekventovanějším výrazovým prostředkem u reportérů komerční Novy byly

¹²⁹ FILIPEC, J. a kol.: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*: s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. 4. vyd. Praha: Academia, 2015. s. 587.

metafory, které se často v jedné replice vyskytovaly hned několikrát. V příspěvcích z Televizních novin jsme dále našli ironii, deminutiva, pejorativum či aluzi. V některých reportážích vzbuzovala rétorika reportérů a moderátorů TV Nova v divákovi strach, nejistotu a obavy. Oproti tomu užitá rétorika reportérů České televize byla spíše neutrální. Nevhodné jazykové prostředky, které se v reportážích z Událostí nejčastěji vyskytovaly, byly taktéž metafory a frazémy, byť v menší míře než u komerční Novy. Expresiva jsme v příspěvcích České televize našli v jedné reportáži. U obou zkoumaných médií jsme našli výrazy, které jsme kategorizovali jako nespisovné, často se jednalo o nespisovné koncovky slov.

Naše tvrzení bychom rádi demonstrovali na replikách moderátorů jednotlivých médií, které kvalitativně analyzujeme. Ve zkoumaných materiálech jsme našli dvě reportáže, které tematizují stejnou skutečnost. Obě popisují situaci na vlakovém nádraží v Budapešti. Nejprve uvedeme úryvek z reportáže *Uprchlíká krize: maďarský pokus přelstít běžence* odvysílané 3. 9. 2015 v Televizních novinách.

Josef SVOBODA, reportér TV Nova:

Dobrá večer. To, co se děje na nádraží v Budapešti, opravdu připomíná jedno velké stěhování národů. My se v tuto chvíli nacházíme v podchodu, který směřuje přímo do té nádražní haly, a tady se na velmi malém prostoru tísní stovky, možná tisíce lidí. Někteří tady mají na zemi jen špinavé deky, někteří si pořídili spacáky, jiní tady kempují ve starých roztrhaných stanech a na zemi ve velké špíně tady snídají, obědvají i večerí ty nejmenší děti. Když jsme na stejném místě natáčeli zhruba před měsícem, troufám si tvrdit, že tady byla maximálně desetina lidí a změnilo se od té doby také okolí toho nádraží. Dnes to tady vypadá jako jedna velká skládka komunálního odpadu. Na různých místech se tady povalují PET lahve, plechovky, různé obaly. No a viděl jsem tady jen asi 5 přenosných toalet, které byly ovšem tak plné, že jejich obsah přetékal na chodník. Nikdo neví, kdy se tato masa běženců, jejichž přesný počet si netroufám vůbec nějakým způsobem odhadovat, kdy se ta masa vydá na nějakou další cestu a kdy může překročit třeba i české hranice. Jaké tady v okolí budapeštského nádraží, jaká je tady atmosféra, jak to tady vypadá, na to se poďte podívat v následujícím krátkém sestříhu. Nacházíme se na hlavním vlakovém nádraží v Budapešti. Jen díky těmto policistům se běženci nedostanou dovnitř. Ale teď se schválně poďte podívat ven, jak to vypadá před hlavní vstupní bránou. Nacházejí se tady desítky, možná stovky běženců. Někteří sedí na zemi a všichni čekají na to, aby se mohli dostat do vlaku a pokračovat dál do Německa. Sjeli se sem novináři z celého světa a přímo před nádražím parkuje minimálně 10 přenosových vozů, které přenášejí aktuální informace. Toto je podchod, který vede na vlakové nádraží. Dnes vypadá jako hromadná ubytovna pro bezdomovce. Přímou na ulici si tady lidé perou prádlo, čistí zuby anebo prostě umývají vlasy. A vypadá to tady jako obrovské mraveniště. Desítky lidí si tady rozložily deky na zemi a přespávají tady v neuvěřitelných hygienických podmínkách, dospělí i malé děti. Nikdo

z nich se nechce dostat do utečeneckého tábora a všichni běženci doufají, že dřív nebo později jejich strastiplná cesta za lepším životem bude dál pokračovat.

Už samotný název reportáže *Uprchlíká krize: maďarský pokus přelstít běžence* nelze hodnotit jako objektivní, nestranný a vhodný pro zpravodajskou relaci vzhledem k užitému slovnímu spojení pokus přelstít běžence. V replice Josefa Svobody se ve velké míře vyskytují deiktická zájmena (tady, tato, té). Rétorika reportáže je velice subjektivní. Reportér TV Nova užil hned několik nevhodných přirovnání, kterými velice subjektivizovaně vykreslil vzniklou situaci – připomíná jedno velké stěhování národů, dále Josef Svoboda přirovnal budapeštské nádraží k hromadné ubytovně pro bezdomovce či obrovskému mraveništi. Ve svém projevu se velice často uchýloval k hodnotícím výrazům – např. velmi malý prostor či k expresivnímu popisu okolí – ve velké špíně tady snídají, obědvají i večerí ty nejmenší děti a jiné. V textu reportáže jsme zaznamenali i užití adherentní expresivity – vypadá to jako jedna velká skládka komunálního odpadu. Ve svých replikách reportér často užíval gradaci – stovky, možná tisíce lidí, nebo desítky možná stovky běženců. V replice jsme našli i jeden frazém – dřív nebo později¹³⁰. Z jedné strany jsou uprchlíci v příspěvku zobrazováni jako neovladatelná masa lidí a rétorika užitá v Televizních novinách vzbuzuje v divákovi strach, obavy a nejistotu: „(...) Nikdo neví, kdy se tato masa běženců, jejichž přesný počet si netroufám vůbec nějakým způsobem odhadovat, kdy se ta masa vydá na nějakou další cestu a kdy může překročit třeba i české hranice. (...)“ Ale z druhé strany je v reportáži přítomná i personalizace zpravodajství a působení na city diváka, které vidíme v opakovaném připomínání malých dětí, kterých se situace na budapeštském nádraží také týká, a označením cesty uprchlíků jako strastiplné cesty za lepším životem.

Výše uvedená reportáž z Televizních novin byla vysokou mírou a způsobem užití nevhodných jazykových prostředků a popisů extrémní i v kontextu zbylých zkoumaných příspěvků tohoto média.

Stejná situace byla tematizována i v Událostech České televize v reportáži *Aktuální situace v Budapešti*.

¹³⁰ ČERMÁK, František, HRONEK, Jiří a kol.: *Slovník české frazeologie a idiomatiky* 2. 1. vyd. Výrazy neslovesné. Praha: Nakladatelství LEDA, 2009. s. 77.

David MÍŘEJOVSKÝ, zpravodaj ČT, Budapešť:

U Východního nádraží se situace zhoršuje každou hodinou. Vidíte, že přicházejí další a další migranti. Většina z nich si sedá před nádraží, protože policisté je nechtějí pustit dovnitř. Ta situace už trvá prakticky od dopoledne a je čím dál tím horší. Přichází stále více lidí. Každou chvíli se tu strhne pokřik „Německo, Německo“. Lidé chtějí odjet do Německa, nechtějí zůstat v Maďarsku. Dokazuje to i fakt, že z těch tří a půl tisíce migrantů, kteří odjeli včera do Vídně, zůstalo v Rakousku pouhých šest. Všichni ostatní chtějí do Německa stejně jako tihleti lidé. Tvrdí, že jsou ze Sýrie, naprostá většina z nich, a že se chtějí dostat do Německa, kde je podle nich čeká lepší život. Zatím to ale vypadá, že Maďarsko je dál nepustí. Ta situace tady trvá už minimálně dvanáct hodin a neustále, neustále se zhoršuje. Tady můžete vidět za mnou asi tři tisícovky lidí, jenže další jsou kolem nádraží a také v tom podchodu, který teď ani nemůžeme vidět, protože je zcela zaplněn lidmi. Dole ve vstupu do metra jsou další asi dvě tisícovky lidí včetně malých dětí. Ta situace se tady zhoršuje každým dnem a tito lidé i policisté, kteří stojí vedle mě, vlastně prakticky jen čekají, kdy maďarská vláda rozhodne, že tito lidé mohou nastoupit do vlaků a odjet směrem do Německa.

Z výše uvedené repliky redaktora České televize Davida Mířejovského je patrné, že se reportér uchyluje především k hodnotícím výrazům – situace se zhoršuje, je to čím dál tím horší. V příspěvku vyskytují deiktická zájmena (ta, tihleti, tito), ovšem ne v tak velké míře jako u komerční Novy. David Mířejovský užívá také opakování slov – další a další, či neustále, neustále se zhoršuje. Replika reportéra České televize je prostá expresivních popisů a nevhodných přirovnání, jako podklad pro naše tvrzení uvádíme popis vzhledu budapešťského nádraží, který je diametrálně odlišný od výše uvedeného popisu Josefa Svobody z TV Nova: „(...) Tady můžete vidět za mnou asi tři tisícovky lidí, jenže další jsou kolem nádraží a také v tom podchodu, který teď ani nemůžeme vidět, protože je zcela zaplněn lidmi. Dole ve vstupu do metra jsou další asi dvě tisícovky lidí včetně malých dětí. (...)“ Rétorika Davida Mířejovského je spíše objektivní a neutrální, nevzbuzuje v divácích strach a obavu, ale ani lítost.

Předpokládali jsme, že Česká televize se bude jako veřejnoprávní médium snažit o objektivitu a nestrannost při volbě výrazových prostředků ve zpravodajství, oproti tomu jsme u TV Nova očekávali užívání nevhodných jazykových prostředků ve větší míře. Při analýze jsme zjistili, že se repliky moderátorů obou zpravodajských relací liší délkou příspěvku a prostorem, který je těmto osobám poskytnut. Výrazové prostředky v replikách moderátorů a dotazovaných osob obou zkoumaných médiích se lišily pouze kvantitativně. Poměrně zásadní rozdíly jsme našli v replikách redaktorů Televizních novin a Událostí, a to jak v typu výrazových prostředků, tak především ve frekvenci a způsobu jejich užití. V příspěvcích České televize se nevhodné jazykové prostředky

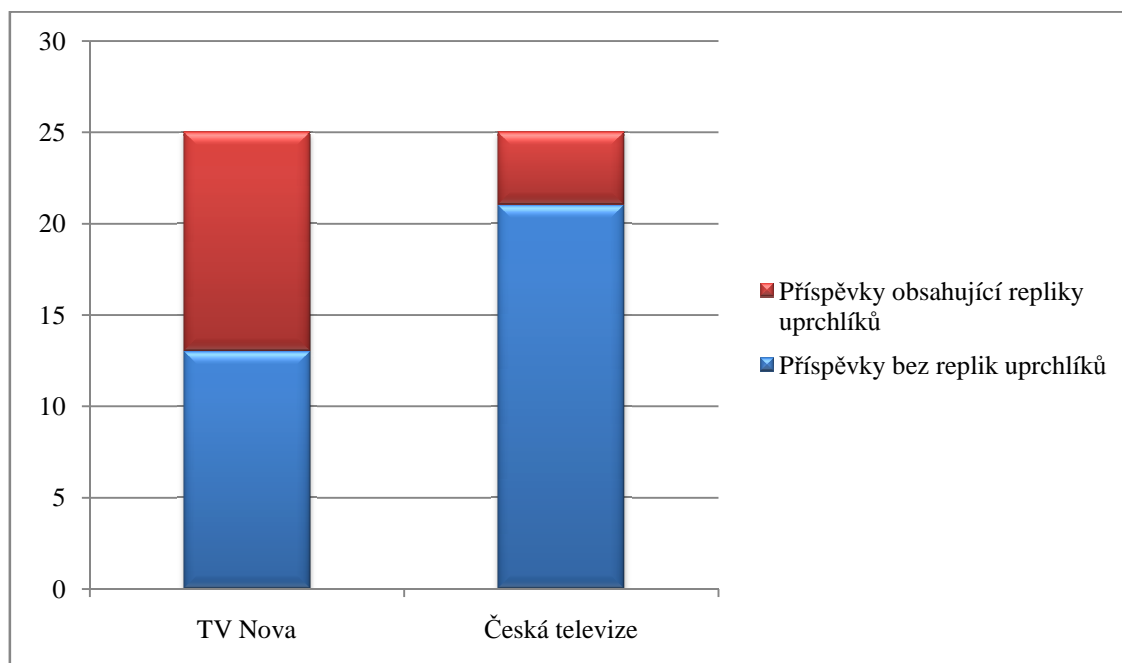
také vyskytovaly, avšak častěji se k nim uchýlovali reportéři komerční Novy. Jako největší problém vnímáme užití neobjektivní rétoriky vzbuzující strach v divákovi, která se v reportážích TV Nova vyskytovala v relativně velkém množství, a také cílení na city diváka. Vzhledem k výše uvedené analýze lze říci, že se námi stanovená hypotéza potvrdila, a můžeme ji tedy přijmout za platnou.

Výzkumná otázka č. 3: Dostanou v reportážích prostor pro svá vyjádření také uprchlíci?

Hypotéza: Předpokládáme, že uprchlíci dostanou prostor pro vyjádření jak v České televizi, tak v TV Nova. Ve větší míře očekáváme rozhovory s uprchlíky v Událostech.

Pro popis výzkumné otázky č. 3 jsme zvolili metodiku kvantitativní analýzy. Nejprve jsme prošli jednotlivé zpravodajské texty a zaznamenali, ve kterých z nich se vyskytly repliky uprchlíků. Z celkového počtu 25 zkoumaných příspěvků pro konkrétní analyzované médium dala komerční TV Nova prostor k vyjádření uprchlíkům ve 12 reportážích, Česká televize odvysílala s replikami imigrantů celkem 4 příspěvky.

Graf č. 5: Repliky uprchlíků v analyzovaných příspěvcích

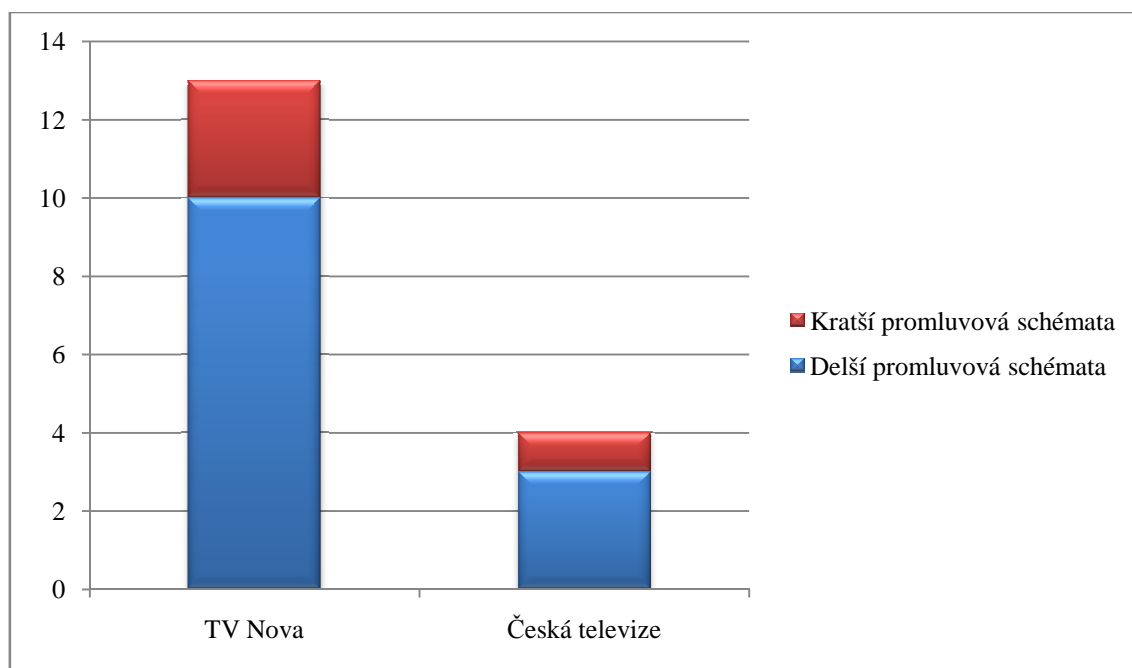

Vyšší počet odvysílaných reportáží s výpověďmi uprchlíků u komerční Novy si vysvětlujeme delším časovým rozpětím, ze kterého jsme čerpali příslušné zprávy. Dalším důvodem, proč veřejnoprávní Česká televize odvysílala méně příspěvků obsahujících repliky uprchlíků, může být i struktura Událostí, jelikož tato zpravodajská relace užívá tematické bloky. Ústřední téma je v nich rozvíjeno v několika příspěvcích a je na něj nahlíženo z různých úhlů pohledu. Jako vzor můžeme uvést zprávy z 1. 9. 2015, kdy se divák z Událostí dozvěděl například o tom, že vedení KDU-ČSL vyloučilo ze strany Daniela Kalendu kvůli rasistickým výrokům o uprchlících,

následovala upoutávka na večerní program ČT24, jehož tématem byla nelegální migrace, součástí Událostí byl i rozhovor s hejtnanem Jihomoravského kraje Michalem Haškem, popis situace ve Vyšních Lhotách atd.

Při analýze replik uprchlíků jsme se zaměřili také na jejich délku. Rozlišovali jsme delší promluvovalá schémata o délce 3–4 vět a kratší promluvovalá schémata, za která jsme považovali jednoslovné výpovědi či výpovědi o 2–3 slovech. Při zkoumání konkrétních reportáží jsme u TV Nova zprávu odvysílanou 4. 9. 2015 s názvem *Běženci vyrazili z Maďarska pěšky do Rakouska* zařadili jak do skupiny kratších promluvovalých schémat, tak do skupiny delších promluvovalých schémat. K tomuto kroku jsme se uchýlili z toho důvodu, že se v daném příspěvku vyskytlo několik replik uprchlíků o různé délce.

Graf č. 6: Délka promluvovalých schémat v reportážích s replikami uprchlíků

Z grafu č. 6 vyplývá, že obě média ve svých reportážích využila spíše delší výpovědi imigrantů. U komerční Novy se jednalo o 10 příspěvků s delšími promluvovalými schématy a 3 s kratšími, zde bychom chtěli znovu upozornit na fakt, že jedna reportáž byla zařazena v obou skupinách, jak bylo uvedeno výše. Česká televize odvysílala celkem 4 reportáže s výpověďmi uprchlíků, z toho 3 jsme zařadili mezi delší promluvovalá schémata a jednu mezi kratší.

Dalšími prvky, na které jsme se zaměřili, byly otázky kladené ze strany reportérů konkrétního analyzovaného média a přítomnost personalizace či objektivity ve zpravodajství, které často souvisí se způsobem dotazování. Zkoumali jsme nejčastější dotazy kladné imigrantům a způsob, jakým je reportéři pokládají. Zjistili jsme, že nejčastější otázky byly směřovány na místo, odkud lidé přichází a kam směřují, případně byli uprchlíci vyzváni k tomu, aby přiblížili divákům svůj životní příběh či průběh cesty, kterou absolvovali.

Z hlediska zpravodajství vidíme jako problematické takové repliky uprchlíků, ve kterých je patrná personalizace zpravodajství. Podle Ruß-Mohla se divák prostřednictvím personalizace identifikuje s příslušnou událostí, a zpráva tak nabývá vyšší zpravodajské hodnoty. Tento postup je uplatňován především v bulvárních médiích.¹³¹ „Jestliže ve středu události stojí člověk jako jednající subjekt, příčina nebo jako postižený, pak stoupá hodnota zprávy na základě tzv. humantouch (doslovně přeloženo: „dotek lidskosti“, jinými slovy: „lidský rozměr“).¹³²

Personalizace se objevuje ve velkém množství příspěvků odvysílaných v Televizních novinách, do zpráv je vkládán hluboký lidský příběh. Reportéři často kladou uprchlíkům otázky, které jsou intencionálně zaměřené na sdělení strastiplného příběhu z cesty či osobní tragédie. Jako příklad můžeme uvést dialog redaktorky TV Nova Michaely Šmídové s uprchlíkem z Afghánistánu z reportáže *Uprchlíká krize: nápor běženců řeší v Srbsku* odvysílané v Televizních novinách 2. 9. 2015.

uprchlík z Afghánistánu:

Jsem z Afghánistánu, chceme mír a v naší zemi ho nemáme. Jsou tam bomby a lidé umírají, proto jsme přišli sem.

Michaela ŠMÍDOVÁ, redaktorka:

Bylo to těžké se sem dostat?

¹³¹ RUß-MOHL, Stephan: *Žurnalistika: kompletní průvodce praktickou žurnalistikou*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005. s. 104.

¹³² Tamtéž, s. 104.

uprchlík z Afghánistánu:

Ano, velmi těžké. Putovali jsme přes mnoho zemí i přes Írán. Jeli jsme někdy vlakem nebo šli pěšky. Na cestě jsme už 3 měsíce. Stálo nás to už asi 6 tisíc dolarů se sem dostat. Je to náročné, ale v porovnání se situací doma, to nic není.

Daleko intenzivněji je personalizace zpravodajství vnímatelná v reportáži z 3. 9. 2015 s názvem *Fotka mrtvého chlapce na pláži šokovala svět*.

Karla MRÁČKOVÁ, redaktorka:

Svět viděl během uprchlické krize už stovky záběrů migrantů na jejich strastiplné cestě za bezpečím. Dosud si ale nikdo zřejmě neuvědomoval, v jakém ohrožení skutečně jsou. Až fotka tělíčka tříletého Aylana otřásla světem. Malý chlapec se stal srdcervoucím symbolem migrační krize, která zachvátila celou Evropu. Se svou rodinou se Aylan vydal na strastiplnou cestu do Evropy za bezpečím. Z domova ho vyhnala válka v Sýrii. Poté, co Syřané vypluli z Turecka na řecký ostrov Kos, se jejich člun převrátil. Kromě malého Aylana se utopil také jeho pětiletý bratr Galip a Rehan, matka obou chlapců.

Abdullah KURDI, otec syrské rodiny:

Vzal jsem ženu a děti do náruče, pak jsem ale zjistil, že jsou všichni mrtví.

Tragédie syrské rodiny prchající před válkou však není jediným lidským příběhem reportáže, redaktorka TV Nova Karla Mráčková diváka seznamuje ještě s dalšími příběhy uprchlických rodin ze současnosti a obrací se také do minulosti, kdy vše zasazuje do kontextu dalších podobných fotografií. Redaktorka zmiňuje například snímek popálené dívky z války ve Vietnamu z roku 1972 či fotografii vzdávajícího se židovského chlapce z roku 1943. V tomto vidíme účelovou snahu o zasazení utrpení imigrantů do širšího historického kontextu. Redaktorka se výstavbou reportáže snaží sdělit divákovi, že fotografie mrtvého syrského dítěte nebyla ojedinělá. Současně usiluje o přiblížení válečné tragédie divákovi a působení na jeho city.

Pokud se detailněji zaměříme na repliky uprchlíků v reportážích odvysílaných v Událostech, můžeme konstatovat, že některé výpovědi běženců také referují o životním příběhu daného člověka, některé zprávy jsou podávány jako lidský příběh a jsou výrazně personalizovány. Ovšem vyskytují se zde na rozdíl od příspěvků z Televizních novin ve větší míře zprávy, ve kterých jsou výpovědi uprchlíků plně funkční, i když je vztáhneme ke kontextu celé reportáže, a vhodně ji doplňují o nové informace. Reportéři kladou imigrantům otázky tak, aby tito lidé skutečně vyjádřili svůj

názor na vzniklou situaci či konstatovali fakta ze svého úhlu pohledu. Výpovědi uprchlíků se neomezují na pouhé sdělení životního příběhu či popis cesty. Jako příklad můžeme uvést reportáž *Drama na budapešťském nádraží* odvysílanou 1. 9. 2015.

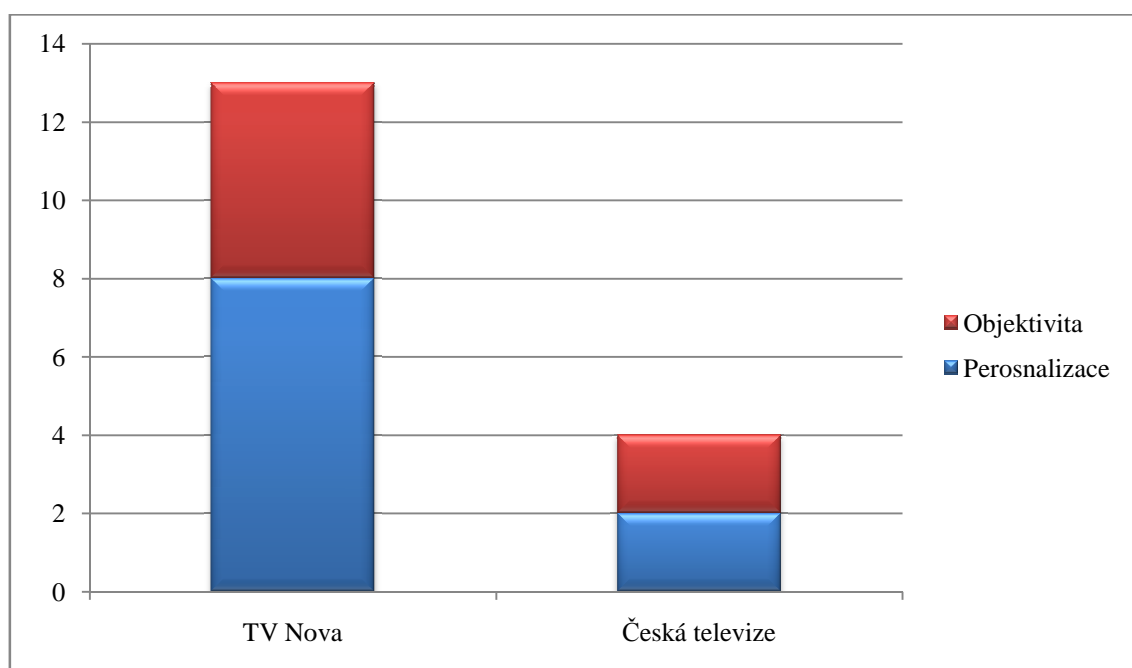
David MĚJOVSKÝ, redaktor:

Uprchlíci se neustále ptají, co mají dělat. V Maďarsku zůstat nechtějí, ale dostat se pryč legálně teď nemohou. S převaděči jich riskuje cestu jen minimum.

Dima, uprchlice ze Sýrie:

Když si zaplatíme nelegální taxi, tak si vezmou za každého šest set eur, nacpou nás do nákladního auta a zavřou dveře. Můžeme se tam udusit. Já už nevím, co dělat.

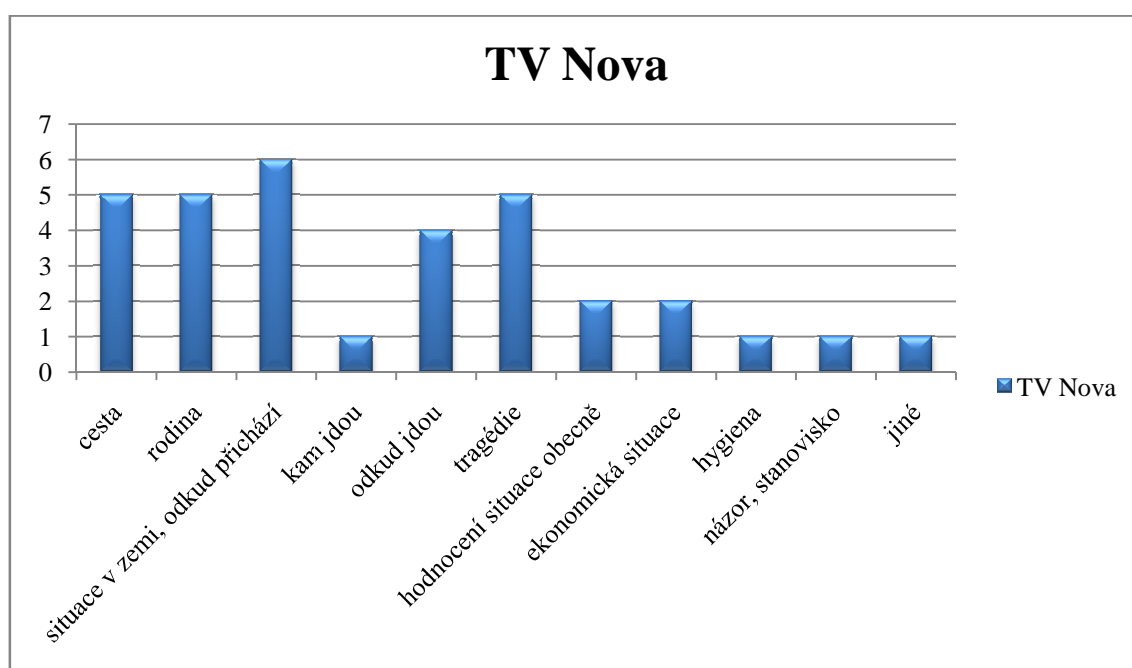
Graf č. 7: Objektivita a personalizace ve zkoumaných reportážích

Z celkového počtu 12 odvysílaných reportáží v Televizních novinách bylo 5, které lze hodnotit jako objektivní, tzn. dotazy reportérů nebyly zaměřeny na sdělení životního osudu či strastiplné cesty a výpovědi uprchlíků neobsahovaly humantouch, ale vyjadřovaly názor uprchlíků na konkrétní situaci. I v tomto případě jsme reportáž odvysílanou TV Nova 4. 9. 2015 s názvem *Běženci vyrazili z Maďarska pěšky do Rakouska* zařadili jak do skupiny výpovědí s personalizací, tak do výpovědí objektivních z důvodu přítomnosti více replik, které nebylo možné hodnotit jako rovnocenné. Česká televize odvysílala 4 příspěvky s replikami uprchlíků, ve dvou z nich nalezneme personalizaci a zbylé dvě můžeme hodnotit jako objektivní.

Při analýze replik imigrantů jsme jednotlivé výpovědi zařazovali do tematických skupin, které jsme sestavili na základě zkoumaných dat. Vytvořili jsme 11 kategorií, do kterých jsme řadili výpovědi z jednotlivých příspěvků. Konkrétně se jedná o následující témata: cesta, rodina, situace v zemi, odkud přichází, kam jdou, odkud jdou, osobní tragédie, hodnocení situace obecně, ekonomická situace, problémy s hygienou, sdělní názoru či stanoviska a jiné. V mnoha případech byly repliky zařaditelné do několika tematických skupin, v tomto případě jsme pokryli všechny kategorie, tzn. jedna výpověď je obsažena ve více tematických skupinách.

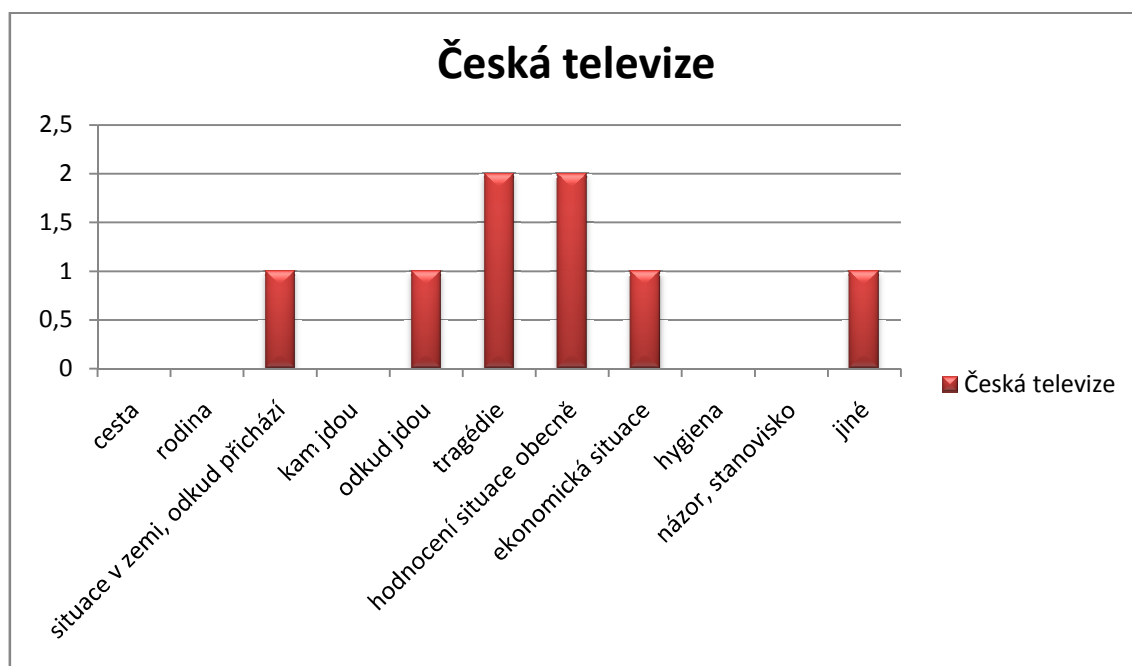
Graf č. 8: Tematické složení replik uprchlíků v TV Nova

Nejreflektovanějším tématem u TV Nova byl popis situace v zemi, odkud dotazovaní lidé přichází. Mezi další nejčastější témata patřil popis cesty, kterou uprchlíci absolvovali, dále sdělení osobní tragédie a rodinné situace. Tento fakt odpovídá vysoké míře personalizace zpravodajství, teorii humantouch a také komerčnímu typu média, ke kterému TV Nova řadíme. Poměrně často byli imigranti dotazováni na zemi, odkud přichází a jen v jedné reportáži byli dotazováni na zemi, kam míří. Pouze ve dvou reportážích se vyskytlo hodnocení situace obecně nebo konkrétně situace ekonomické, tuto frekvenci hodnotíme vzhledem k relativně vysokému počtu reportáží s replikami uprchlíků jako nízkou. Problémy s hygienou a přímý názor či stanovisko uprchlíků se

vyskytly pouze v jedné zprávě, což koresponduje s agendou média a tvorbou jeho zpravodajství. Do kategorie jiné jsme zařadili repliky z reportáže *Běženci vyrazili z Maďarska pěšky do Rakouska* odvysílané 4. 9. 2015, ve kterých imigranti vyjadřují své záměry a přání.

Graf č. 9: Tematické složení replik uprchlíků v České televizi

Vzhledem k malému počtu reportáží s replikami uprchlíků je tematické rozložení příspěvků České televize poměrně chudé. Ve dvou reportážích se objevil popis osobní tragédie a hodnocení situace obecně. Témata typu situace v zemi, odkud tito lidé přichází, dotaz na zemi odkud jdou, ekonomická situace a jiné se vyskytla vždy jednou. Do kategorie jiné jsme zařadili reportáž *Uprchlíká krize v Budapešti* z 2. 9. 2015, kde imigrantka ze Sýrie popisuje své plány do budoucna.

Předpokládali jsme, že uprchlíci dostanou více prostoru k vyjádření svých názorů v reportážích České televize. Překvapivé tedy bylo, že TV Nova zapracovala výpovědi uprchlíků téměř do poloviny příspěvků s touto tematikou za dané období, zatímco ve zprávách České televize se repliky imigrantů vyskytly pouze ve 4 reportážích z celkového počtu 25 odvysílaných komunikátů. Tento fakt si vysvětlujeme nestejným časovým obdobím, ze kterého jsme vybrali analyzované příspěvky. Učinili jsme tak především proto, že jsme upřednostnili systém kvantitativně srovnatelného vzorku

z obou médií, před systémem stejného časového rozpětí. Dalším důvodem může být struktura Událostí a postupné rozvíjení tématu v příspěvcích různého typu (reportáž, rozhovor apod.)

Pokud hodnotíme obsahovou stránku výpovědí dotazovaných osob, musíme konstatovat, že jak v reportážích komerční Novy, tak veřejnoprávní České televize, byla ve vysoké míře přítomna personalizace. Při analýze reportáží jsme zjistili, že ve zprávách z Událostí byly ve větší míře repliky uprchlíků zvoleny tak, aby byly funkční, vhodně doplňovaly kontext reportáže a aby v nich dotazované osoby vyjadřovaly svůj názor, nešlo tedy o pouhé sdělení osobního příběhu.

Výzkumná otázka č. 4: Jak jsou osoby pojmenovávány?

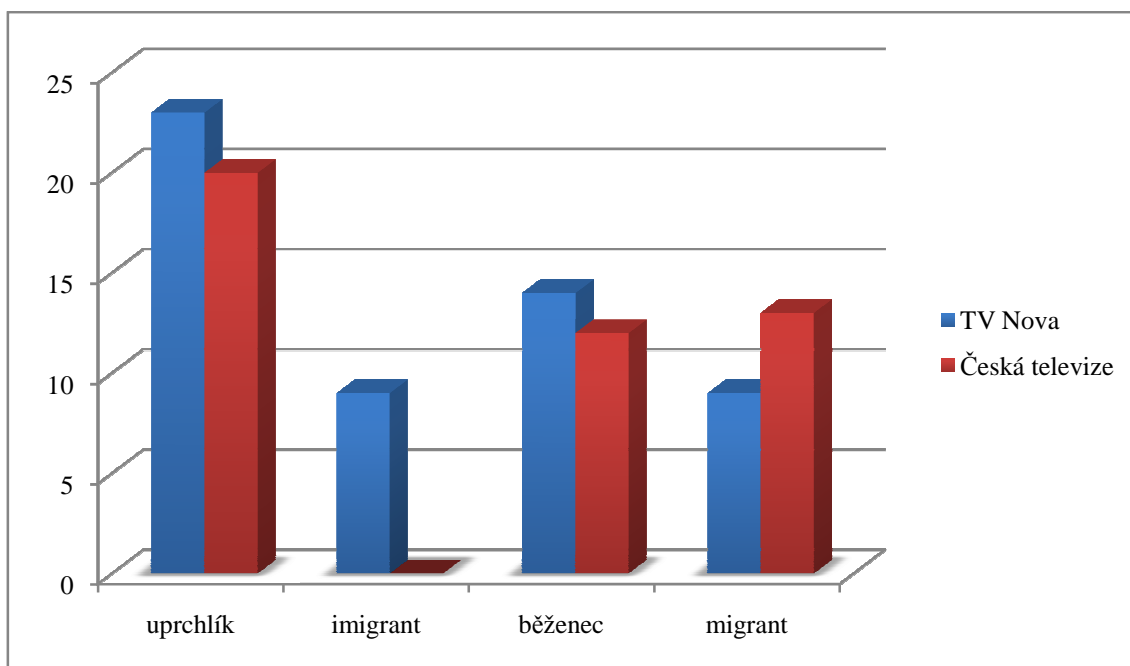
Hypotéza: Předpokládáme, že Česká televize bude u pojmenování osob v jednotlivých příspěvcích volit především neutrální, obecná pojmenování bez hodnotících výrazů. U TV Nova očekáváme větší výskyt hodnotících pojmenování s negativními asociacemi.

Při zkoumání jednotlivých pojmenování, která se vyskytla v příspěvcích obou médií, jsme zvolili kombinaci metody kvantitativního a kvalitativního výzkumu. Ve vzorku 50 zkoumaných textů jsme vyhledali všechna pojmenování pro označované osoby, u každého z nich jsme zaznamenali frekvenci jeho užití a médium, ve kterém se vyskytlo. V této fázi výzkumu jsme využili kvantitativní metodiku. Kvalitativní analýzu jsme aplikovali na hodnocení jednotlivých označení osob užitých v analyzovaných komunikátech. Do zkoumání jsme zahrnuli i titulky jednotlivých zpráv a označení mluvčích daných replik.

Po vyhledání všech pojmenování jsme zjistili, že v námi analyzovaných komunikátech bylo užito celkem 16 označení. Z toho 12 jednoslovných – uprchlík, imigrant, běženec, migrant, utečenec, lidé, cizinci, azylanti, zadržení, pronomen oni, pojmenování podle národnosti jedince (Syřani apod.) a hromadné pojmenování masa. Do analýzy jsme zahrnuli i víceslovná pojmenování typu lidé prchající před válkou, nelegálně příchozí, nelegální přistěhovalci a majitelé syrských pasů. Z celkového počtu 16 pojmenování bylo pro obě zkoumaná média společných 8, zbylá označení užila buď TV Nova, nebo Česká televize.

Nejprve jsme se zaměřili na srovnání pojmů, podle kterých jsme vyhledávali reportáže v databázi Anopress IT – konkrétně uprchlík, imigrant, běženec a migrant. U těchto označení jsme očekávali nejvyšší frekvenci užití u obou analyzovaných médií.

Graf č. 10: Srovnání výskytu jednoslovných pojmenování v příspěvcích TV Nova a České televize I.

Z grafu č. 10 vyplývá, že nejfrekventovanějším pojmenování u obou analyzovaných médií je uprchlík. TV Nova ho použila ve 23 příspěvcích z celkového počtu 25 zkoumaných komunikátů, slovo uprchlík se v Televizních novinách vyskytlo celkem 130krát. Oproti tomu Česká televize použila toto označení ve 20 příspěvcích z 25 analyzovaných, celkově se v Událostech tohle pojmenování vyskytlo 48krát. Ministerstvo vnitra České republiky v Terminologickém slovníku definuje označení uprchlík následovně: uprchlík je „státní příslušník třetí země, jemuž bylo přiznáno právní postavení uprchlíka ve smyslu Ženevské úmluvy a který je oprávněn pobývat na území členského státu. V ČR je osoba, které bylo přiznáno postavení uprchlíka, označována jako azylant.“¹³³ Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost obsahuje heslo: „**uprchlík**, -a m (6. mn. -cích) *kdo uprchl*: dopadnout u-a; tábor pro u-y; **-ice**, -e ž; **uprchlický** příd.: u. tábor“¹³⁴.

¹³³ Ministerstvo vnitra České republiky: Terminologický slovník. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 2016-03-01].

Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>.

¹³⁴ FILIPEC, J. a kol.: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. 4. vyd. Praha: Academia, 2015. s. 472.

Druhým zkoumaným pojmenováním bylo imigrant. Podle Terminologického slovníku Ministerstva vnitra České republiky je imigrantem „cizinec, přicházející do země za účelem pobytu dlouhodobějšího charakteru.“¹³⁵ Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost definuje označení imigrant takto: „**imigrant**, -a m (1. mn. -i) <I> přistěhovalec (x emigrant): izraelští i-i“¹³⁶. Toto pojmenování jsme pokládali za jedno z těch, které se bude ve větší míře vyskytovat jak v Televizních novinách, tak v Událostech. TV Nova ho užila celkem 15krát v 9 příspěvcích, oproti tomu v příspěvcích České televize se tohle pojmenování nevyskytlo ani jednou.

Ve srovnání s označením imigrant se slovo běželec nacházelo v příspěvcích obou médií v hojnějším počtu. Komerční Nova ho použila ve 14 příspěvcích 37krát, veřejnoprávní Česká televize ve 12 příspěvcích 20krát. Při pokusu o definování tohoto pojmenování pomocí Terminologického slovníku Ministerstva vnitra České republiky jsme zjistili, že do něj není tento pojem zahrnut. Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost toto označení také nedefinuje. Z tohoto důvodu jsme se uchýlili ke Slovníku českých synonym a antonym, abychom alespoň zjistili, která synonyma jsou mu přiřazena. Konkrétně se jedná o synonyma „utečenec, uprchlík, emigrant \diamond imigrant, přistěhovalec“¹³⁷.

Posledním pojmem vyhledávaným v databázi Anopress IT byl migrant. Toto pojmenování se vyskytlo v 9 příspěvcích TV Nova celkem 13krát a v 13 komunikátech České televize 29krát. Terminologický slovník Ministerstva vnitra České republiky toto označení přímo nedefinuje, vymezuje ale pojem migrace jako „přesun jednotlivců i skupin v prostoru, který je spolu s porodností a úmrtností klíčovým prvkem v procesu populačního vývoje a výrazně ovlivňuje společenské a kulturní změny obyvatel na

¹³⁵ Ministerstvo vnitra České republiky: Terminologický slovník. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 2016-03-01].

Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>.

¹³⁶ FILIPEC, J. a kol.: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. 4. vyd. Praha: Academia, 2015. s. 112.

¹³⁷ *Slovník českých synonym a antonym*. 2. vyd. Brno: Lingea s.r.o., 2012. s. 29.

všech úrovních. S ekonomickým rozvojem se intenzita migrace neustále zvyšuje.“¹³⁸ Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost také obsahuje pouze heslo migrace: „**migrace**, -e ž <l> odb. *změna sídliště, stěhování*: m. Slovanů; přen. m. pohádkových motivů; **migrační** příd.: m. teorie“¹³⁹. Z výše uvedených definic lze odvodit, že migrantem je tedy osoba přicházející do cizí země z blíže nespécifikovaného důvodu (např. náboženská nesnášenlivost, ekonomické důvody). V reportáži TV Nova *Uprchlíká krize: jednání Visegrádské „4“* z 4. 9. 2015 se v replikách slovenského premiéra Roberta Fica a českého premiéra Bohuslava Sobotky vyskytlo rozlišení migrantů na ekonomické a válečné.

Robert FICO, slovenský premiér:

Chceme velmi jasně rozlišovat mezi ekonomickými imigranty a dalšími, kteří potřebují ochranu svého života, zdraví, ale potřebují jinou pomoc, protože jsou ve vlastní zemi v neřešitelné situaci.

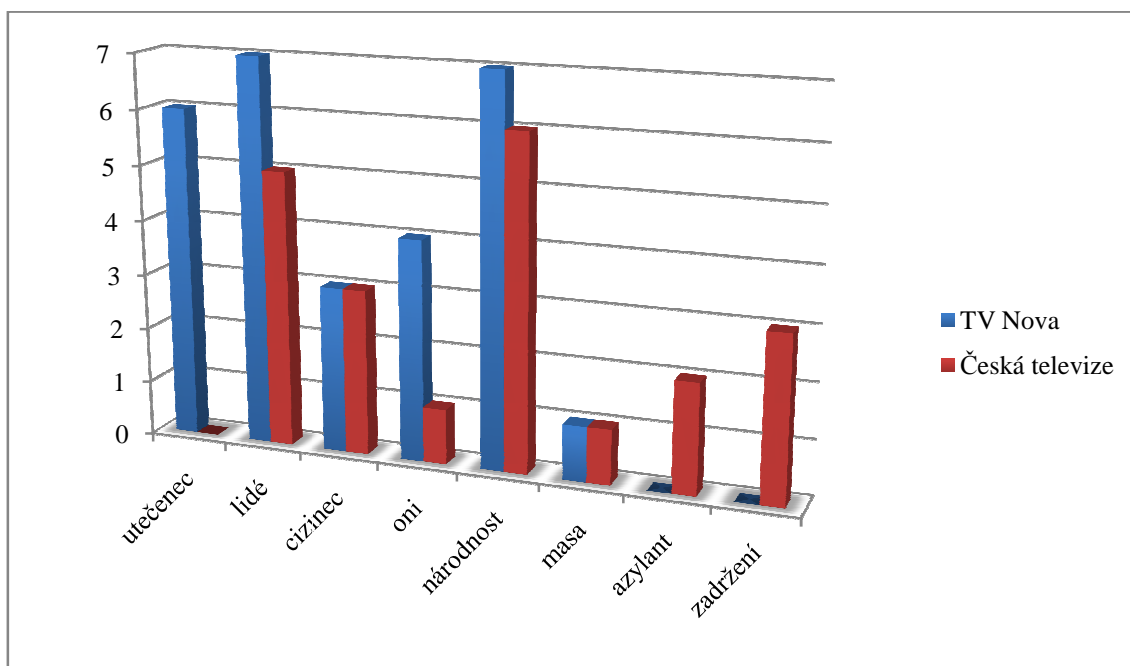
Vzhledem k definicím výše uvedených pojmenování v Terminologickém slovníku Ministerstva vnitra České republiky a Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost nejsou označení uprchlík, imigrant, běželec a uprchlík expresivní, neobsahují hodnocení a lze je užít ve zpravodajských relacích.

¹³⁸ Ministerstvo vnitra České republiky: Terminologický slovník. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 2016-03-01].

Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>.

¹³⁹ FILIPEC, J. a kol.: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. 4. vyd. Praha: Academia, 2015. s. 179.

Graf č. 11: Srovnání výskytu jednoslovných pojmenování v příspěvcích TV Nova a České televize II.

V příspěvcích obou médií byly osoby označovány souhrnně jako lidé, cizinci, „oni“ a také byli pojmenováni podle své národnosti. Do kategorie označení lidé jsme zařazovali taková pojmenování, která z hlediska kontextu ukazovala přímo na imigranty, nebo k nim přináleželo deiktické zájmeno (např. tyto lidé). Větší výskyt tohoto pojmenování jsme zaznamenali u komerční Novy, která jej využila celkem 13krát v 7 příspěvcích, u České televize se objevilo 7krát v 5 příspěvcích. Ve všech komunikátech bylo označení použito neutrálně, bez xenofobního či rasistického podtextu. Často je pojmenování použito pro zdůraznění faktu, že mezi námi a uprchlíky není žádný rozdíl. Jako příklad uvedeme úryvek z reportáže z Událostí z 1. 9. 2015 s názvem *Cesta uprchlíků přes Evropu*:

dobrovolník:

Jsou to taky lidé jako já nebo vy. Jsou tu, aby měli lepší budoucnost.

Dalším pojmenováním, které bylo užito v obou médiích současně, je cizinec. Podle Ministerstva vnitra České republiky je cizincem „každá fyzická osoba, která není občanem České republiky. Pro účely zákona o pobytu cizinců se cizincem rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské

unie.“¹⁴⁰ Toto pojmenování se v Televizních novinách i Událostech vyskytlo celkem 5krát ve 3 příspěvcích.

Imigranti byli často označováni pomocí zájmena „oni“. Toto označení nelze považovat za neutrální, jelikož v sobě obsahuje dělení společnosti na „my“ a „oni“ a nemělo by být ve zpravodajství přítomné. Taková kategorizace obyvatel je podle R. Wodakové typická pro diskriminační diskurzy.¹⁴¹

Komerční Nova užila toto pojmenování 5krát ve 4 příspěvcích. Toto dělení se objevilo v replikách dotazovaných osob, např. ministra vnitra Milana Chovance, či mluvčí cizinecké policie Kateřiny Rendlové.

V reportážích České televize tato kategorizace vyskytla dvakrát, a to v replice ministra vnitra Milana Chovance v reportáži *Rozhovor s ministrem vnitra Milanem Chovancem* z 2. 9. 2015:

Milan CHOVANEC, ministr vnitra /ČSSD/:

Dobrý večer. Já tu iniciativu neznám. My jsme na to, že evropská politika v rámci migrace selhává, upozorňovali už více než rok. A ty debaty se zintenzivňují. My se s tím návrhem partnerských zemí seznámíme a pak se k němu vyjádříme. Já opravdu nevím, co tím v současné době myslí. My stále odmítáme povinné kvóty. My totiž nevíme, jak bychom ty migranty na našem území udrželi, protože pokud projdou azylovým řízením, získají statut azylanta, dostanou azyl v České republice, tak dostanou doklady, které jim umožňují se pohybovat po celém schengenském prostoru, a oni prostě v České republice být nechtějí. Oni chtějí do Spolkové republiky Německo, do Švédska, do dalších zemí. A my neznáme ten model, jak bychom je na území České republiky drželi. To znamená, povinné kvóty pro nás nejsou řešením.

Poměrně často jsou v obou médiích lidé pojmenováni prostřednictvím národnosti, ke které přináležejí, např. Syřani, Iráčani, Pákistánci. TV Nova použila takové označení 14krát v 7 příspěvcích, Česká televize 12krát v 6 příspěvcích. Při analýze jsme v textech obou médií našli kategorizaci cizinců na Syřany a ostatní. Jako příklad uvádíme

¹⁴⁰ Ministerstvo vnitra České republiky: Terminologický slovník. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 2016-03-01].

Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>.

¹⁴¹ WODAK, Ruth, MEYER, Michael: *Methods of Critical Discourse Analysis*. 1. publ. London: SAGE Publication, 2001. s. 73.

úryvek z reportáže odvysílané 2. 9. 2015 v Televizních novinách pod názvem *Břeclav se bojí nového tábora pro uprchlíky*.

Martin POUVA, moderátor:

Lidé mají strach a řada z 214 cizinců chycených v noci na úterý v Břeclavi se vydávala za Syřany jen proto, aby se dostala do Německa. Ve skutečnosti šlo ale o Iráčany, Afghánce a Pákistánce.

Takové rozlišování uprchlíků není charakteristické pouze pro komerční Novu, vyskytuje se i v příspěvcích z Událostí. Následující ukázka pochází z reportáže z 1. 9. 2015 s názvem *Uprchlíci ve Vyšních Lhotách*, ve které se moderátorka České televize Marcela Augustová přímo dotazovala na to, zda mají občané Sýrie skutečně výhodnější podmínky než lidé jiných národností.

Marcela AUGUSTOVÁ, moderátorka:

No a my už jsme teď ve Vyšních Lhotách s Michalem Poláškem. Existují, Michale, nějaké signály, že Syřani mají výhodnější pozici a snazší pozici pro opuštění republiky než uprchlíci z jiných zemí?

Podnět k dělení uprchlíků na občany Sýrie a občany jiných států nevzešel ze zkoumaných médií, došlo k němu prostřednictvím prohlášení Německa, že přijme všechny uprchlíky ze Sýrie, kteří prošli řádným azylovým řízením. Tato proklamace se následně odrazila v médiích a uprchlíci byli v komunikátech kategorizováni jako Syřané a ostatní.

Obě média odvysílala jeden příspěvek, ve kterém se o uprchlících mluvilo jako o masě lidí. V České televizi se tohle pojmenování vyskytlo v reportáži *Drama na budapeštském nádraží* z 1. 9. 2015 v replice obyvatele Budapeště, který upozorňuje na fakt, že Budapešť nezvládne pojmout takové množství lidí. V Televizních novinách tímto způsobem označil uprchlíky přímo reportér Josef Svoboda ve zprávě *200 uprchlíků ze Sýrie začalo opouštět tábory* z 3. 9. 2015.

Josef SVOBODA, reportér TV Nova:

(...) Nikdo neví, kdy se tato masa běženců, jejichž přesný počet si netroufám vůbec nějakým způsobem odhadovat, kdy se ta masa vydá na nějakou další cestu a kdy může překročit třeba české hranice. (...)

Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost nevymezuje označení masa jako expresivní pojmenování, podle našeho názoru se ale jedná o expresivitu inherentní,

kteřou lze poznat bez kontextu prostřednictvím jazykového povědomí.¹⁴² Tohle pojmenování je nevhodné a porušuje informační kvalitu textu.

Z jednoslovných pojmenování jsme našli tři, která byla využita vždy jen v jednom médiu ze dvou námi analyzovaných, konkrétně se jedná o označení utečenec, azylant a zadržení.

V Televizních novinách se pojmenování utečenec vyskytlo v 6 příspěvcích. Toto označení osob obsahuje negativní hodnocení a Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost ho definuje jako slovo hanlivé: „**utečenec**, -nce m hanl. *uprchlík*, *emigrant*: političtí u-i; **-ký** příd.: u. tábor.“¹⁴³ Z hlediska neutrality je takové pojmenování nevhodné a ve zpravodajské relaci by se nemělo vyskytovat.

Pouze v Událostech se na rozdíl od Televizních novin vyskytla dvě jednoslovná pojmenování, a to azylant a zadržení. Označení azylant bylo použito ve dvou příspěvcích. Podle Terminologického slovníku Ministerstva vnitra České republiky je azylant „cizinec, kterému byl udělen azyl, a to po dobu platnosti rozhodnutí o udělení azylu“¹⁴⁴. Pojmenování zadržení se vyskytlo ve třech komunikátech České televize, jako příklad uvedeme příspěvek s názvem *Převoz uprchlíků do Brna* z 1. 9. 2015.

Marcela AUGUSTOVÁ, moderátorka:

A do Brna, do zmíněného policejního areálu, kam autobusy většinu v noci zadržených převezly, teď míříme za Jakubem Váchou. (...)

Obě výše uvedená pojmenování jsou neutrální, neobsahují hodnocení a nejedná se o expresiva, mohou tedy být ve zpravodajské relaci užita.

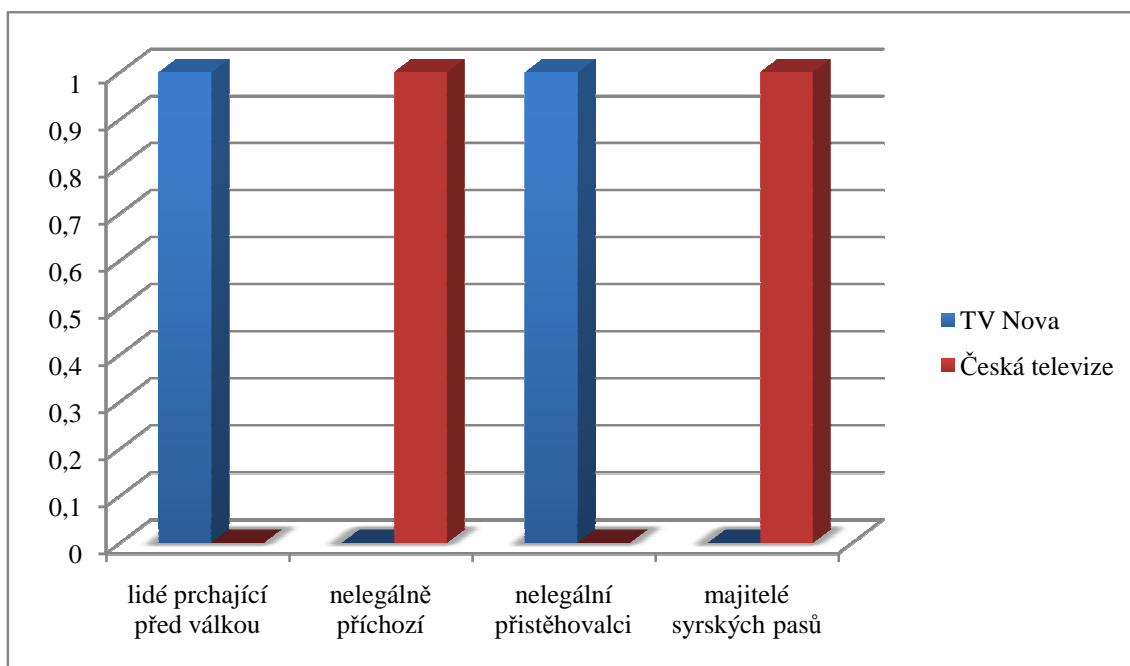
¹⁴² ZIMA, Jaroslav: *Expresivita slova v současné češtině*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1961. s. 10.

¹⁴³ FILIPEC, J. a kol.: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. 4. vyd. Praha: Academia, 2015. s. 476.

¹⁴⁴ Ministerstvo vnitra České republiky: Terminologický slovník. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 2016-03-02].

Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>.

Graf č. 12: Srovnání výskytu víceslovných pojmenování v příspěvcích TV Nova a České televize

Při analýze použitých pojmenování jsme narazili na čtyři víceslovná označení. V reportáži *Uprchlická krize: napjatá situace v Maďarsku* z 1. 9. 2015 použil reportér TV Nova pojmenování lidé prchající před válkou.

redaktor:

(...) 20 tisíc Rakušanů se mezitím rozhodlo dát najevo, že jim osud lidí prchajících před válkou není lhostejný. Vyrazili proto včera večer na pochod Vídní a další pomáhají uprchlíkům přímo na nádraží, kam přijíždějí.

V tomto případě se jedná o výraznou personalizaci zpravodajství, kdy reportér TV Nova vkládá do zprávy humantouch.

Označení nelegálně příchozí bylo použito ve zpravodajské relaci České televize a pojmenování nelegální přistěhovalci v TV Nova. V těchto případech se nejedná o expresiva, slovní spojení explicitně neobsahují hodnocení, ale v divácích může konkrétně slovo nelegálně z výše uvedených slovních spojení vyvolávat negativní konotace, které si divák může následně přenést na takto označované osoby. Z tohoto důvodu bychom neoznačili tato pojmenování za zcela neutrální.

Poslední zkoumané víceslovné označení majitelé syrských pasů se vyskytlo v reportáži České televize *Uprchlíci ve Vyšních Lhotách* z 1. 9. 2015.

Michal POLÁŠEK, redaktor ČT, Vyšší Lhoty:

Ministerstvo vnitra dnes potvrdilo, že české úřady u majitelů syrských pasů výrazně urychlí nutné procedury ke zjištění, ke zjištění jejich zájmu o poskytnutí azylu v České republice. (...)

I v tomto případě bychom chtěli upozornit na kategorizaci uprchlíků na Syřany a ostatní, kterému jsme se již věnovali výše.

Při zkoumání, jakým způsobem jsou v jednotlivých médiích pojmenovávány osoby, jsme zjistili, že se TV Nova častěji než Česká televize uchyluje k označením, která nelze hodnotit jako neutrální. V příspěvcích z Televizních novin se ve velkém množství vyskytlo pojmenování utečenec, které Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost označuje jako slovo hanlivé. Označení masa vnímáme jako expresivum, které by se ve zpravodajské relaci taktéž nemělo vyskytovat. V několika příspěvcích Televizních novin se vyskytla kategorizace společnosti na „my a oni“, ke které se uchýlila i reportérka TV Nova. Z víceslovných pojmenování hodnotíme jako nevhodné označení nelegální přistěhovalci, které obsahuje negativní konotace. Komerční Nova se často uchýlovala také k personalizaci, jako příklad můžeme uvést pojmenování lidé prchající před válkou. V tomto případě se také nejedná o neutrální označení osob, jelikož pojmenování obsahuje humantouch, které by se ve zpravodajství nemělo vyskytovat.

Veřejnoprávní Česká televize užívá nevhodná pojmenování osob v menší míře. V příspěvcích odvysílaných v Událostech jsme našli nevhodná označení masa a stejně jako u TV Nova zde bylo přítomné dělení společnosti na „my a oni“. V tomto případě ale nebylo explicitně vyřčeno moderátorem či reportérem České televize, ale vyskytlo se v replice ministra vnitra Milana Chovance. Z víceslovných pojmenování se jeví jako nevhodné označení nelegálně příchozí kvůli negativním asociacím, které má divák spojené se slovem nelegálně.

Předpokládali jsme, že Česká televize bude volit spíše neutrální pojmenování bez hodnotících výrazů a komerční Nova se častěji uchýlí k nevhodnému označování osob. Naše hypotéza se potvrdila a můžeme ji tedy přijmout za platnou.

Výzkumná podotázka: Jaké vlastnosti se uprchlíkům připisují a z jakého úhlu pohledu se o nich mluví?

Hypotéza: Předpokládáme, že uprchlíci budou v obou zpravodajských relacích zobrazováni z více úhlů pohledu – budou znázorněni jako oběti válečného konfliktu, ale i jako cizinci vzbuzující strach v místních obyvatelích a také jako lidé nepřizpůsobující se zdejšímu pravidlům.

Komerční Nova nejčastěji zobrazovala uprchlíky dvojitým způsobem. Jednak jako lidi s těžkým osudem, kteří potřebují naši pomoc. Jsou vyhladovělí a setrvávají v katastrofálních hygienických podmínkách na nádražích, či v uprchlických táborech. Jednak jako nezvladatelnou masu lidí, kterou nelze zastavit. Uprchlíci v tomto případě způsobují chaos a vyhrocují situaci v celé Evropě. Toto vyobrazení vzbuzuje v divákovi strach, úzkost a pocit neustálého ohrožení. TV Nova ve svých příspěvcích intencionálně používá rétoriku, která v divákovi vyvolává pocit nejistoty a nebezpečí. V replikách moderátorů se vyskytují řečnické otázky, které vyvolávají pocit ohrožení. Jako příklad uvádíme úryvek z reportáže odvysílané 1. 9. 2015 s názvem *Česká policie zadržela rekordní počet běženců*.

*Kristina KLOUBKOVÁ, moderátorka:
Uprchlická vlna naplno zasáhla Česko.*

*Martin POUVA, moderátor:
Policie zadržela během jediné noci víc běženců než za celý minulý týden.*

*Kristina KLOUBKOVÁ, moderátorka:
Co přijde dál?*

Současně se v Televizních novinách vyskytují i neověřené prognózy, kterými je opět v divákovi vzbuzován pocit nebezpečí. Tento postup zvolil v reportáži *Uprchlická krize: maďarský pokus přelstít běžence* ze dne 3. 9. 2015 reportér Josef Svoboda.

Josef SVOBODA, reportér TV Nova:

(...) Nikdo neví, kdy se tato masa běženců, jejichž přesný počet si netroufám vůbec nějakým způsobem odhadovat, kdy se ta masa vydá na nějakou další cestu a kdy může překročit třeba i české hranice. (...)

Zde se užití takové prognózy jeví jako zcela nevhodné, jelikož se jedná o reportáž odvyšlanou ve zpravodajské relaci, která by měla být prostá všech vyjádření tohoto typu.

Podle Urbana, Dubského a Murdzy se média významnou měrou podílejí na vytváření názorů, postojů a hodnot lidí. Tím se také podílejí na interpretaci a specifickém vnímání okolní reality. Média stále intenzivněji divákovi vnucují své vidění světa a vnímání reality.¹⁴⁵ Způsob, jakým lidé vnímají svět, je ovlivněn právě médii a tím, jak zobrazují různé události a situace a jak jsou v nich definováni lidé. Pro diváky se stává skutečné to, co je zobrazováno v médiích, nikoli to, co existuje reálně.¹⁴⁶ Tato interpretace skutečnosti prostřednictvím mediálního obsahu souvisí i s tím, jak lidé vnímají bezpečnostní hrozby a rizika. Urban, Dubský a Murdza označují tento proces jako samoreferenční, hrozba ve skutečnosti nemusí být naléhavá, dokonce nemusí ani reálně existovat, ale pokud bude neustále takto prezentována v médiích, většina společnosti se s touto interpretací ztotožní.¹⁴⁷

Na uprchlíky bylo v Televizních novinách velice často nahlíženo také jako na zátěž pro ekonomický systém České republiky. V několika příspěvcích TV Nova bylo připomenuto, že se jedná o velké množství lidí, které je třeba ubytovat, zajistit jim hygienické podmínky, jídlo a také je potřeba zapojit bezpečnostní složky, které budou uprchlické tábory střežit. Všechny tyto faktory samozřejmě vyžadují nemalý finanční obnos.

Veřejnoprávní Česká televize ve většině případů zobrazovala uprchlíky neutrálně a objektivně, tedy přesně tak, jak bychom od zpravodajské relace očekávali. Texty komunikátů z Událostí nevzbuzovaly v divákovi strach a obavy. V jednotlivých zprávách se nevyskytovaly řečnické otázky, ani znepokojující prognózy.

¹⁴⁵ URBAN, Lukáš, DUBSKÝ, Josef, MURDZA, Karol: *Masová komunikace a veřejné mínění*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2007. s. 167.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 168.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 177.

V několika příspěvcích TV Nova byli uprchlíci zobrazeni jako rebelové bouřící se proti systému či jako pachatelé trestné činnosti. Tematizovány byly situace, kdy jeden z uprchlíků napadl kameramana či incident ve Vyšních Lhotách, kdy imigrant napadl člena ochranky. Současně byl v Televizních novinách odvysílán i příspěvek, který diváky informoval o tom, že uprchlíci byli napadeni pravicovými radikály. V námi analyzovaných textech České televize byly tematizovány především nepokoje zapříčiněné celkovou situací, ve které se uprchlíci nachází. Imigranti byli zobrazováni jako demonstrující lidé, nikoli jako rebelové či pachatelé trestné činnosti.

Druhým způsobem, jakým byli imigranti v TV Nova nejčastěji zobrazováni, bylo prostřednictvím personalizace zpravodajství s využitím humantouch. Příspěvky často zprostředkovávají hluboký lidský příběh a tematizují těžký osud imigrantů a jejich současnou špatnou situaci. Opětovaně jsou ve zprávách jmenovány malé děti a nemocní lidé, což je prostředek k podněcování lítosti v divákovi.

V Událostech jsme personalizaci našli v příspěvku *Uprchlická krize v Budapešti* z 2. 9. 2015, kdy reportér České televize David Miřejovský zprávu zaměřil na příběh rodiny, která odešla z Damašku poté, co jejich dům zničila raketa. Dozvěděli jsme se, že oba rodiče mají vysokoškolské vzdělání a ve své zemi vlastnili IT společnost. V reportáži jsou i repliky, ve kterých uprchlíci sdělují své plány do budoucna. Působení na city diváků se objevilo také v replice reportéra Michala Cagaly v reportáži *Cesta uprchlíků přes Evropu* z 1. 9. 2015.

Michal CAGALA, redaktor:

Vyhladovělí a dlouhou cestou znavení lidé nenechali Vídeňany chladnými. Tady v hlavní přístupové hale běžencům dobrovolníci z řad obyvatel Vídně zdarma nabízejí vodu, potraviny, oblečení i hygienické potřeby.

Předpokládali jsme, že uprchlíci budou v obou zpravodajských relacích zobrazováni z více úhlů pohledu – jako hrozba, ale i jako válečné oběti. Naše hypotéza se potvrdila a na základě naší analýzy můžeme konstatovat, že komerční Nova zobrazuje imigranty bipolárně. Jako hrozbu – v těchto případech je v příspěvcích maximálně využívána rétorika znepokojující diváka, a oproti tomu jako lidi postižené válkou, kteří si zaslouží náš soucit a naši pomoc. Veřejnoprávní Česká televize zobrazuje uprchlíky ve většině

případů neutrálně a objektivně z více úhlů pohledu, ovšem i toto médium se zcela neoprostilo od personalizace zpravodajství.

Výzkumná otázka č. 5: Vyskytují se ve zpravodajství České televize a TV Nova prvky xenofobie, rasismu a stereotypního zobrazování uprchlíků?

Hypotéza: U České televize předpokládáme neutrální, nestranné a objektivní zobrazování uprchlíků. Ve zpravodajství televize Nova prvky xenofobie, rasismu a stereotypního zobrazování uprchlíků nevyklučujeme.

Televizní noviny i Události patří mezi zpravodajské relace, které musí dodržovat zákon, jenž jim nařizuje poskytování objektivních a vyvážených informací, které jsou nezbytné pro svobodné vytváření názorů. Ve vysílání nesmí být znevýhodněna žádná skupina, a to bez ohledu na její reálné postavení v politickém a společenském životě.¹⁴⁸ Média divákovi zprostředkovávají obraz skutečnosti, reality a významným způsobem přispívají k formování etických postojů a stereotypů při vnímání a následném hodnocení jednotlivých etnických skupin. Pokud o nich média podávají zkreslený a šablonovitý obraz, dochází u diváka k zjednodušování představ a vzniku předsudků.¹⁴⁹ Ty vznikají například opakováním a zdůrazňováním etnických rozdílů, popřípadě užíváním slovníku vyvolávajícího pocit odlišnosti, nejistoty a ohrožení, což diváka utvrzuje v negativním hodnocení těchto lidí.

Média musí o událostech týkajících se menšin informovat, ovšem měla by se vyvarovat užití výrazových prostředků urážejících cizince a vyvolávajících pocity odlišnosti, dále by se měla vyhýbat stereotypům a nešířit nepodložené domněnky související s problémy týkajícími se těchto menšin. Zároveň by měla opatrně nakládat se statistikami a vyvarovat se názorů, které by mohly v divákovi vyvolávat strach a obavy. V poslední řadě by měla zastávat odmítavé postoje k názorům podporujícím rasismus a xenofobii a měla by poukazovat na jejich společenskou závadnost.¹⁵⁰

¹⁴⁸ POUPEROVÁ, Olga: *Regulace médií*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012. s. 190.

¹⁴⁹ URBAN, Lukáš, DUBSKÝ, Josef, MURDZA, Karol: *Masová komunikace a veřejné mínění*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2007. s. 204.

¹⁵⁰ URBAN, Lukáš, DUBSKÝ, Josef, MURDZA, Karol: *Masová komunikace a veřejné mínění*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2007. s. 207–208.

Pro zhodnocení a zodpovězení výzkumné otázky č. 5 jsme využili topoi ze studie *The diskurse-historical approach* od R. Wodakové¹⁵¹. Tato studie je zaměřena na popis a studium diskurzu diskriminace. Wodaková ve své teorii diskursivně-historické analýzy užívá kvalitativní metodiku a vytěžená data hodnotí s ohledem na historický kontext. Ve studii stanovila následující seznam 15 topoi, pomocí kterých kategorizovala diskriminační rétoriku a argumentaci pro a proti rasismu¹⁵²:

a) užitečnost, výhoda	i) finance
b) zbytečnost, nevýhoda	j) realita
c) definice, jmenná interpretace	k) čísla
d) nebezpečí, hrozba	l) zákon, právo
e) humanitářství	m) historie
f) spravedlnost	n) kultura
g) odpovědnost	o) zneužívání
h) zatěžování	

Na tomto místě bychom chtěli jednotlivé kategorie definovat a blíže popsat, nejprve se budeme soustředit na výklad těch topoi, která se v námi zkoumaných komunikátech nevyskytovala. Kategorie, které jsme při analýze příspěvků našli, budeme důkladněji rozebírat posléze.

Topos užitečnosti/výhody Wodaková definuje podmínkou, že pokud je daná akce či věc v nějakém jejím smyslu užitečná, měla by se uskutečnit. Jako příklad uvádí užitečnost cizinců pracujících v zemi pro národní ekonomiku. Topos zbytečnosti/nevýhody zde figuruje jako opozice k výše uvedené užitečnosti a užívá opačných argumentačních schémat.¹⁵³ Spravedlnost je úzce propojena s toposem humanitářství a je založena na principu rovných práv pro všechny. Jedná se o topos, kterým argumentujeme proti

¹⁵¹ WODAK , Ruth, MEYER, Michael: *Methods of Critical Discourse Analysis*. 1. publ. London: SAGE Publication, 2001. s. 63.

¹⁵² Tamtéž, s. 74.

¹⁵³ WODAK , Ruth, MEYER, Michael: *Methods of Critical Discourse Analysis*. 1. publ. London: SAGE Publication, 2001. s. 74.

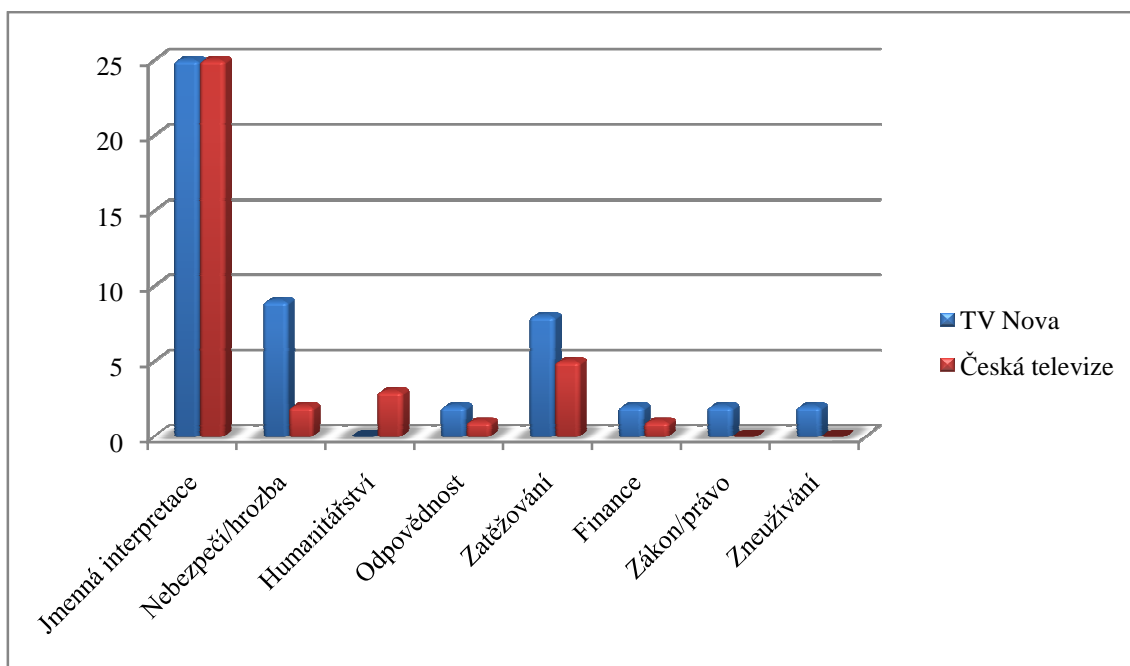
nerovnému zacházení ve společnosti.¹⁵⁴ Topos reality vychází z představy, že realita by měla odrážet uskutečněná rozhodnutí. Jako ilustrační příklad pro tuto kategorii Wodaková uvádí, že pokud se změní sociální, ekonomická, či politická skutečnost v zemi, měl by být změněn i azylový zákon, což s sebou ponese i změnu přístupu k cizincům. O toposu čísel můžeme hovořit v případě, kdy jsou právě čísla použita pro specifickou kategorizaci a je jimi tímto způsobem i argumentováno. Topos historie bývá patrný v situacích, kdy jsou jako argumenty pro, či proti diskriminaci uváděny paralely z minulosti. Topos kultury je založen na zdůrazňování kulturních rozdílů či specifík odlišných sociálních skupin. Podle Wodakové bývá tato kategorie často uplatňována v kombinaci s toposem nebezpečí.¹⁵⁵

Při analýze vytěženého materiálu jsme sledovali přítomnost prvků xenofobie, rasismu a stereotypního zobrazování uprchlíků ve zkoumaných zpravodajských relacích. Zaměřili jsme se na konotativní významy slov, atributy, které jsou uprchlíkům přiřazovány, a způsob, jakým jsou zobrazováni a jak se o nich mluví. Nalezené prvky jsme kategorizovali podle výše zmíněných kritérií. Do analýzy jsme zapojili i výpovědi dotazovaných osob, jelikož jejich uveřejněním médiem dotváří obraz uprchlíků. Například pokud budou převažovat promluvy, ve kterých budou imigranti zobrazováni negativně, budou je tak vnímat i diváci. V opačném případě lze prostřednictvím médií docílit toho, že se lidé s uprchlíky lépe ztotožní a snadněji je přijmou. Pokud jsme při analýze narazili na příspěvky, ve kterých se jednotlivá topoi prolínala, zařadili jsme je opět do všech skupin současně.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 75.

¹⁵⁵ WODAK, Ruth, MEYER, Michael: *Methods of Critical Discourse Analysis*. 1. publ. London: SAGE Publication, 2001. s. 75.

Graf č. 13: Seznam nalezených topoi v příspěvcích TV Nova a České televize

V námi analyzovaném materiálu jsme našli celkem 8 topoi, konkrétně se jedná o topos jmenné interpretace, nebezpečí/hrozby, humanitářství, odpovědnosti, zatěžování, financí, zákona/práva a zneužívání.

Topos jmenné interpretace Wodaková vykládá tak, že pokud jsou osoby pojmenovány jako X, pak s sebou nesou jisté atributy, vlastnosti nebo zvláštnosti obsažené v pravém slova smyslu X.¹⁵⁶ Do této kategorie jsme zahrnuli i členění společnosti na „my a oni“, které je taktéž charakteristické pro diskriminační diskurzy, jelikož při něm dochází k pozitivní prezentaci sebe sama a negativní prezentaci ostatních.

Topos jmenné interpretace koresponduje s výše uvedenou analýzou výzkumné otázky č. 4, ve které jsme porovnávali způsoby, jakými jsou osoby v příspěvcích obou médií pojmenovávány. V rámci této výzkumné otázky jsme si zvolili výzkumnou podotázku, ve které jsme zkoumali vlastnosti, které jsou uprchlíkům připisovány, a současně jsme sledovali i úhel pohledu, ze kterého se o těchto lidech v námi analyzovaných médiích hovoří. Vzhledem k tomuto faktu pokládáme opětovné popisování jmenné interpretace

¹⁵⁶ WODAK, Ruth, MEYER, Michael: *Methods of Critical Discourse Analysis*. 1. publ. London: SAGE Publication, 2001. s. 75.

za nadbytečné, ovšem do grafu č. 13 jsme jej zahrnuli. Důkladněji bychom se chtěli věnovat spíše kategorizaci uprchlíků.

Jak uvádíme výše, dělení společnosti na „my a oni“ je typickým rysem diskriminačního diskurzu a ve zpravodajství by se nemělo vyskytovat, přesto jsme tuto kategorizaci našli v příspěvcích jak TV Nova, tak České televize. Ve větší míře se vyskytovala v textech Televizních novin. Oproti tomu jsme při analýze zaznamenali větší frekvenci dělení uprchlíků na Syřany a občany jiných zemí v příspěvcích České televize. V Událostech bylo odvysíláno 5 příspěvků, ve kterých byla tato kategorizace uplatněna. Jak jsme uvedli výše, podnět k dělení uprchlíků na občany Sýrie a občany jiných států nevyšel ze zkoumaných médií, ale došlo k němu prostřednictvím prohlášení Německa, že přijme všechny uprchlíky ze Sýrie, kteří prošli řádným azylovým řízením. Tato proklamace se následně odrazila v médiích a uprchlíci byli v reportážích kategorizováni jako Syřané a ostatní. Komerční Nova se prohlášení Německa věnovala v daleko menší míře a i přes delší časový rozsah, ze kterého jsme čerpali analyzované reportáže, se toto téma a současně dělení uprchlíků, vyskytlo ve 2 příspěvcích.

Ve výzkumných otázkách č. 1 a č. 2 jsme zkoumali výrazové prostředky použité v souvislosti s označováním uprchlíků, ve kterých jsme našli velké množství metafor vyvolávajících asociace přírodních katastrof, jež Urban, Dubský a Murdza označují na základě tvrzení K. Sessara jako „mediální rasismus“.¹⁵⁷

Další topos, jenž jsme současně našli v textech obou médií, byl topos nebezpečí/hrozby, ve kterém je uplatňována argumentace nepřátelská vůči cizincům, při níž může následně dojít k převrácení role oběti a pronásledovatele. V tomto případě jsou oběti odpovědné za předsudky, které jsou proti nim namířeny.¹⁵⁸ V Televizních novinách jsme našli celkem 9 příspěvků, v nichž jsme zaznamenali vyobrazení uprchlíků jako nebezpečí či hrozby. V 5 komunikátech se takové vyobrazení vyskytlo v replice moderátora, jako příklad zde opět můžeme uvést výše zmíněné repliky

¹⁵⁷ URBAN, Lukáš, DUBSKÝ, Josef, MURDZA, Karol: *Masová komunikace a veřejné mínění*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2007. s. 205.

¹⁵⁸ WODAK, Ruth, MEYER, Michael: *Methods of Critical Discourse Analysis*. 1. publ. London: SAGE Publication, 2001. s. 75.

z reportáží *Česká republika zadržela rekordní počet běženců* či *Břeclav se bojí nového tábora pro uprchlíky*, které intencionálně vzbuzují v divákovi strach a obavy. Ve čtyřech reportážích se promluvy vyvolávající strach z uprchlíků vyskytly v replikách redaktorů, jako příklad uvádíme úryvek z reportáže *Uprchlická krize: maďarský pokus přelstít běžence*:

Josef SVOBODA, reportér TV Nova:

(...) Nikdo neví, kdy se tato masa běženců, jejichž přesný počet si netroufám vůbec nějakým způsobem odhadovat, kdy se ta masa vydá na nějakou další cestu a kdy může překročit třeba i české hranice. (...)

V Televizních novinách jsme našli jeden příspěvek, který lze hodnotit jako výrazně protiuprchlický, konkrétně se jedná o reportáž odvysílanou 5. 9. 2015 pod názvem *Václav Klaus založil iniciativu proti migraci*. Ve zprávě dostal poměrně velký prostor k vyjádření svých názorů právě Václav Klaus, který je odpůrcem přijímání uprchlíků:

Václav KLAUS, bývalý prezident ČR:

My považujeme masovou migraci do dnešní Evropy za vážné ohrožení stability Evropy jako celku, jednotlivých zemí a České republiky.

Taktéž se v reportáži ve velké míře vyskytovala místa, ve kterých moderátoři a redaktoři TV Nova parafrázovali Klausovy výroky. Ve zprávě dostali prostor k vyjádření také Milan Chovanec, Bohuslav Sobotka či Andrej Babiš a další, kteří označili Klause za populistu se snahou přizpůsobit se většinovému názoru společnosti a zviditelnit se. Uveřejnění těchto replik vypovídá o snaze TV Nova o pluralitu názorů.

V rétorice TV Nova vidíme cílenou snahu o vyvolání pocitu strachu a nejistoty v divákovi prostřednictvím kladení znejišťujících řečnických otázek a predikací vyvolávajících strach, které nejsou podloženy fakty. Jako příklad můžeme uvést repliku redaktorky Michaely Šmídové z reportáže *Uprchlická krize: nápor běženců řeší i v Srbsku*:

Michaela ŠMÍDOVÁ, redaktorka:

(...) A tak není vyloučeno, že se s některými z těchto imigrantů potkáme například i v Česku. (...)

V Událostech se topos nebezpečí a hrozby vyskytl ve dvou příspěvcích, vždy v replice moderátorky. V prvním případě šlo o vyobrazení situace jako dramatu v reportáži

Drama na budapeštském nádraží, kdy byli uprchlíci vyobrazeni jako demonstrující masa, která obsadila vlaky mířící do Německa, a proti níž musela zasahovat policie. V druhém případě šlo o příspěvek *Uprchlíci v Česku*, kdy moderátorka České televize použila výčet všech lidí zadržených na území České republiky, zdůraznila „rekordní“ dny, během kterých bylo zadrženo nejvíce uprchlíků, a hodnotila národnosti, ke kterým tyto lidé patří. Zároveň uvedla i počet případů, ve kterých uprchlíci o svém původu lhali. Tato zpráva může podle našeho názoru ovlivňovat divákovu nahlížení na uprchlíky a v takovémto podání je vyobrazuje jako hrozbu.

Další topos, který jsme při analýze objevili, je topos humanitářství, jenž se vyskytl pouze v komunikátech České televize. Wodaková ve své studii definuje topos humanitářství jako argumenty, které člověk proklamativně používá proti nerovnému zacházení a diskriminaci z rasových, etnických, náboženských, generových nebo ostatních odlišností. Je založen na principu rovného práva pro všechny.¹⁵⁹ A lze ho tedy pojímat jako topos argumentující proti rasismu a xenofobii. Do této skupiny jsme zařadili 3 příspěvky České televize, které se týkají pořádání sbírek, humanitární či jiné pomoci pro uprchlíky (sociální pomoc, snaha o integraci). Konkrétně se jedná o příspěvky *Pomoc Prahy uprchlíkům*, *Sbírky a pomoc pro uprchlíky* a *Train of Hope*. Televize Nova ani v širším časovém rozptylu, ze kterého jsme čerpali materiál k analýze, taková témata do svého vysílání nezařadila.

V replikách obou zkoumaných médií jsme našli příspěvky, ve kterých byl přítomný topos odpovědnosti. Lze jej shrnout následovně: jsou-li stát, osoba či skupina osob zodpovědní za vznik určitých problémů, měli by jednat s cílem nalézt jejich řešení. Podle Wodakové je tento topos často používán v argumentaci proti diskriminaci, ale může být zneužit i k opačnému cíli.¹⁶⁰ Argumentování odpovědností jsme našli ve 2 příspěvcích TV Nova, v prvním případě v příspěvku *Česko nabízí Srbsku pomoc s uprchlíky* v replice Bohuslava Sobotky, který je zastáncem názoru, že nejlepším východiskem migrační krize je řešit situaci přímo u zdroje, tedy v Sýrii, a také je třeba

¹⁵⁹ WODAK, Ruth, MEYER, Michael: *Methods of Critical Discourse Analysis*. 1. publ. London: SAGE Publication, 2001. s. 75.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 75.

pomáhat státům čelícím největšímu náporu uprchlíků. Druhým případem jsou repliky reportérky TV Nova Martina Kuzdasové a místopředsedy TOP09 Marka Ženíška z reportáže *Odmítání kvót pro přijetí uprchlíků trvá*:

Marek ŽENÍŠEK, místopředseda strany /TOP 09/:

Chybí mi tam konkrétnější představy o tom, jak bojovat s příčinou uprchlické krize, a tím je například válka v Sýrii.

Martina KUZDASOVÁ, redaktorka:

V této souvislosti dnes český premiér řekl, že právě zprostředkování dohody ve válkou zmítaných zemích, odkud většina uprchlíků pochází, by mělo být jednou z priorit a bude v Evropě prosazovat větší spolupráci se Spojenými státy a Ruskem. (...)

V Událostech České televize jsme našli topos odpovědnosti v reportáži *Srbský postoj k uprchlíkům* taktéž ve výpovědi Bohuslava Sobotky, který opět zastával stanovisko, že by se evropská diplomacie měla zaměřit především na konflikty, které migrační krizi vyvolaly.

V obou médiích je odpovědnost používána jako argumentace pro zastavení přílivu uprchlíků do Evropy, ukončení udělování azylu a přijímání cizinců.

Topos zatěžování se vyskytl v 8 příspěvcích Televizních novin a 5 příspěvcích Událostí. Wodaková ho jako diskriminační diskurz vztažený na imigrační politiku státu přibližuje metaforou „lod' je plná“.¹⁶¹ V tomto případě je na uprchlíky nahlíženo jako na přítěž, v nejextrémnějším případě může dojít k zastavení udělení azylu z důvodu negativních socio-ekonomických následků. Ty slouží taktéž jako argumenty pro topos financí, který v naší zkoumaném vzorku 50 příspěvků s toposem zátěže souvisí. Objevil se ve 2 komunikátech TV Nova a v 1 zprávě České televize.

Nahlížení na uprchlíky jako na zátěž se v Televizních novinách nejčastěji vyskytovalo v replikách redaktorů, TV Nova odvysílala celkem 5 takových příspěvků. Dále se topos vyskytl ve 2 výpovědích moderátorů a 2 promluvách dotazovaných osob. V Událostech bylo odvysíláno 5 příspěvků, z nichž se topos zatěžování vyskytl ve 3 replikách

¹⁶¹ WODAK, Ruth, MEYER, Michael: *Methods of Critical Discourse Analysis*. 1. publ. London: SAGE Publication, 2001. s. 76.

moderátorů a ve 2 promluvách redaktorů. U obou analyzovaných médií se nejčastěji jednalo o výčet změn, které je třeba kvůli uprchlíkům udělat – tedy postavit stanové tábory, zajistit hygienické podmínky a stravu, ale také zaplatit za výkon bezpečnostních složek, které budou uprchlíky střežit. V této souvislosti se v komunikátech ve velké míře vyskytovaly výčty celkového počtu imigrantů, kteří do Evropy přišli a o které se bude třeba postarat. Migrační krize je často zasazována do kontextu zátěže a změny, kterou přináší pro celou evropskou civilizaci. Jako příklad uvádíme úryvek z reportáže *Do Evropy se valí další tisíce lidí přes Balkán*:

Karolína TOMAŠKOVÁ, reportérka TV Nova:

Maďarský premiér Orbán zkritizoval postoj většiny států Evropské unie vůči nelegálním uprchlíkům. Uvedl, že pokud evropské země vpustí na své území každého uprchlíka, znamená to konec Evropy. Stěhování národů nemůže podle něj pokračovat do nekonečna, jinak se evropská civilizace ocitne na vlastním kontinentu v menšině. (...)

Kateřina KUČEROVÁ, redaktorka:

Nemůžeme přijmout každého uprchlíka, jinak Evropa zanikne. Musíme proto chránit hranice. Maďarský premiér Viktor Orbán tvrdými výroky přilil oheň do vyhrocené debaty o osudu běženců v Evropské unii.

Jak bylo řečeno výše, s toposem zátěže přímo souvisí topos financí, jelikož přestavba budov na uprchlická centra, přesuny imigrantů, zajištění stravování, bezpečnosti, zdravotní péče a hygienických podmínek budou financovány ze státního rozpočtu. Upozorňování na finanční zátěž, kterou s sebou uprchlická krize nese, jsme zaznamenali ve 2 reportážích komerční Novy, vždy v replice redaktora. Česká televize odvysílala takový příspěvek jeden, redaktorka v něm parafrázovala Bohuslava Sobotku, který sdělil, že Česká republika poskytne okamžitou pomoc deset miliónů korun srbské vládě čelící velkému náporu uprchlíků. Současně dodal, že se s problémem migrace musí vypořádat Evropa jako celek, nikoli jednotlivé státy samostatně. V obou médiích nebyli uprchlíci explicitně označeni jako finanční zátěž pro stát, vždy šlo o implicitní náznaky, které si divák přejme pomocí toposu finanční zátěže a interpretačních šablon.

Poslední dvě kategorie z diskriminačních diskurzů, které jsme v příspěvcích našli, jsou topoi zákona a práva a zneužívání. Oba jsme našli pouze v textech TV Nova. Mezi topos zákona a práva jsme zařazovali argumentaci, která se odvolávala na zákon a právo České republiky. Ta se vyskytla v replikách dotazovaných osob, v prvním

případě v reportáži *Česká policie zadržela rekordní počet běženců* v replice Bohuslava Sobotky, v druhém případě v reportáži *Břeclav se bojí nového tábora pro uprchlíky* ve výpovědi Milana Chovance:

Milan CHOVANEC, ministr vnitra /ČSSD/:

Vzhledem k tomu, že porušili zákon, měli by být vystaveni trestnímu řízení. Na druhou stranu bude s nimi zacházeno jako s člověkem, který nemá platné dokumenty. To trestní řízení by bylo delší než jejich vyhoštění. To znamená, budeme se pokoušet je vyhostit. (...)

V tomto úryvku ministr Chovance argumentuje zákony České republiky, které slouží k vyhoštění uprchlíků a neudělení azylu.

Topos zneužívání definuje Wodaková ve své studii jako nepřátelský vůči cizincům a poukazuje na to, že se jedná o argumenty upozorňující na fakt, že tito lidé zneužívají sociální blaho a systém sociálního zabezpečení země, ve které pracují (v našem případě pobývají).¹⁶² Argumentaci tohoto typu jsme našli ve 2 příspěvcích odvysílaných v Televizních novinách. První v replice slovenského premiéra Roberta Fica a Bohuslava Sobotky v reportáži *Uprchlická krize: jednání premiérů Visegrádské „4“*:

Bohuslav SOBOTKA, premiér ČR /ČSSD/:

Ta situace je skutečně vážná, protože Evropa do značné míry ztratila schopnost regulovat migraci. Migrace se teď nedá úplně zastavit, ale je potřeba vrátit evropským státům schopnost ji regulovat, usměrnit a především oddělit skutečné uprchlíky, kteří si zaslouží azyl v Evropské unii, od ekonomických migrantů, kteří přichází do Evropy proto, aby zlepšili svoji životní úroveň. Ale Evropa si nemůže dovolit přijímat neomezené množství ekonomických migrantů.

Druhým případem je příspěvek *Vlna solidarity v západní Evropě*, ve které o zneužití uprchlické krize referoval moderátor TV Nova Matěj Sviták, jenž informoval diváky o tom, že azyl v Evropě nebudou dostávat lidé ze západního Balkánu, kterým nejde o život.

Předpokládali jsme, že Česká televize bude klást větší důraz na neutrální, nestranné a objektivní zobrazování uprchlíků, zatímco v příspěvcích odvysílaných komerční Novou jsme očekávali prvky rasismu, xenofobie a stereotypního zobrazování uprchlíků

¹⁶² WODAK, Ruth, MEYER, Michael: *Methods of Critical Discourse Analysis*. 1. publ. London: SAGE Publication, 2001. s. 77.

ve větší míře. Pro zhodnocení výzkumné otázky jsme použili studii R. Wodakové, která kategorizuje diskriminační argumenty a zobrazování osob. V námi zkoumaném vzorku 50 komunikátů jsme našli 8 topoi, na základě kterých jsme analyzované příspěvky popsali. Z výsledků můžeme konstatovat, že větší počet příspěvků s nalezeným neobjektivním zobrazením uprchlíků jsme našli u TV Nova, v jejichž příspěvcích jsme našli 7 typů užitých diskriminačních strategií. Mezi nejčastěji užívané patřil v Televizních novinách topos nebezpečí a hrozby a topos zatěžování. Ani Česká televize nebyla při zobrazování uprchlíků zcela objektivní, v jejích příspěvcích jsme našli celkem 6 topoi, ovšem v reportážích z Událostí se vyskytovaly v daleko menší míře. V porovnání s komerční Novou odvysílala Česká televize 3 příspěvky, které jsme zařadili k typu humanitářství, jenž je Wodakovou označen jako topos argumentující proti rasismu.

Zcela objektivní, vyvážené a neutrální zobrazování uprchlíků, které by mělo být charakteristické pro zpravodajské relace, jsme nezaznamenali ani u Televizních novin, ani u Událostí. Avšak potvrdilo se, že veřejnoprávní Česká televize ve srovnání s komerční Novou uveřejnila méně příspěvků, které bychom klasifikovali jako nevhodné. Naše hypotéza se tedy potvrdila.

Závěr

Záměrem této práce bylo srovnat a zhodnotit výrazové prostředky užívané ve zpravodajských relacích České televize a TV Nova na podkladu identické mediální kauzy. Jako téma jsme si zvolili migrační krizi způsobenou situací na Blízkém východě. Výzkum jsme započali stanovením výzkumných otázek a hypotéz, které jsme prostřednictvím kvalitativní a kvantitativní analýzy excerpovaných textů snažili potvrdit, případně vyvrátit.

Z analýzy je patrné, že rozdíly mezi volbou a užitím výrazových prostředků ve veřejnoprávní a komerční televizi existují, avšak nejsou příliš výrazné. K užití výrazových prostředků, které jsme zhodnotili jako nevhodné, inklinovala obě média. Základní rozdíly jsme zaznamenali v typu výrazových prostředků, které se v komunikátech daného média vyskytovaly, ale nejpatrnější byly difference ve frekvenci a způsobu jejich užití. Vyšším počtem typů nevhodných jazykových prostředků a především vyšší frekvencí jejich užití jsou charakteristické příspěvky TV Nova. U obou médií jsou tyto prostředky používány jako aktivizační a jsou spojené s hodnocením a působením na diváka.

Součástí naší analýzy bylo také srovnání replik moderátorů, redaktorů a dotazovaných osob. V tomto případě jsme zaznamenali výrazné rozdíly v promluvách redaktorů zkoumaných médií, a to jak v míře, se kterou se uchýlovali k nevhodným jazykovým prostředkům, tak především ve funkci, kterou tyto prostředky v textech komunikátů plní. Reportéři komerční Novy se záměrně uchýlovali k neobjektivní rétorice, která v divákovi vzbuzuje strach a obavy z uprchlíků. V jejich replikách jsme našli znejišťující větné konstrukce, řečnické otázky a neověřené prognózy, které jsou pro zpravodajský typ textu zcela nevhodné. V příspěvcích TV Nova byly divákům často nabízeny interpretace, jejichž prostřednictvím je předkládán již hotový názor či stanovisko.

Jazyková kultura obou zkoumaných médií s sebou nese rysy neprofesionality, je zde patrný záměr aktivizovat příjemce ve smyslu ovlivnění jeho názorů a neomezuje se pouze na informační aspekt, který by zpravodajství mělo plnit. U komerční Novy jsou

patrné tendence k demokratizaci jazyka, oproti tomu u České televize vidíme tendence spíše opačné, tedy k intelektualizaci.

Předmětem zkoumání bylo rovněž i to, zda médium poskytlo prostor k vyjádření samotným uprchlíkům, případně v jakém rozsahu. Překvapivým zjištěním bylo, že TV Nova věnovala uprchlíkům více prostoru než Česká televize a jejich výpovědi zahrnula téměř do poloviny odvysílaných komunikátů, zatímco v Událostech byly odvysílány příspěvky s replikami uprchlíků čtyři. Tento fakt jsme si odůvodnili kratším časovým rozptylem, ze kterého jsme texty excerpovali, jelikož jsme v práci upřednostnili hledisko kvantitativně srovnatelného materiálu z obou médií před hlediskem stejného časového rozsahu. Musíme však konstatovat, že repliky uprchlíků v příspěvcích České televize byly v kontextu dané reportáže více funkční než v textech TV Nova.

Při analýze jsme si také všimli způsobu, jakým dané médium uprchlíky prezentuje. U komerční Novy jsme zaznamenali bipolární zobrazení uprchlíků, a to buď jako hrozby, nebo jako lidí procházejících těžkou situací a zasluhujících si náš soucit. Oproti tomu v příspěvcích České televize převládalo zobrazování neutrální. Pro zhodnocení, zda se v komunikátech zkoumaných médií vyskytují prvky xenofobie a rasismu, jsme využili klasifikaci topoi vycházející ze studie R. Wodakové, která je zaměřena na popis a studium diskurzu diskriminace. Na základě této studie jsme zjistili, že ani Česká televize, ani TV Nova nejsou v zobrazování uprchlíků zcela objektivní. Prvky xenofobie a rasismu nejsou v příspěvcích odvysílaných v Událostech a Televizních novinách přítomné explicitně, ale spíše latentně. Tematické zarámování komunikátů tíhne především k bezpečnostnímu a politickému aspektu před aspektem humanitárním. Všechna výše uvedená hlediska se výrazně podílejí na formování divákova postoje k uprchlíkům a ovlivňují jeho názory.

V závěru této práce tedy můžeme konstatovat, že ani České televize, ani TV Nova nejsou ve volbě výrazových prostředků a způsobu, jakým zobrazují uprchlíky a prezentují migrační krizi zcela neutrální a objektivní.

Seznam použité literatury

Knižní publikace:

BURTON, Graeme, JIRÁK, Jan: *Úvod do studia médií*. 1. vyd. Brno: Barrister & Princial, 2003. ISBN 8085947676.

ČECHOVÁ, Marie, KRČMOVÁ, Marie, MINÁŘOVÁ, Eva: *Současná stylistika*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-961-4.

ČERMÁK, František, HRONEK, Jiří a kol.: *Slovník české frazeologie a idiomatiky 2*. 1. vyd. Výrazy neslovesné. Praha: Nakladatelství LEDA, 2009. ISBN 9788073352172.

ČERMÁK, František, HRONEK, Jiří a kol.: *Slovník české frazeologie a idiomatiky 3*. 1. vyd. Výrazy slovesné. Praha: Nakladatelství LEDA, 2009. ISBN 9788073352189.

DISMAN, Miroslav: *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Vydavatelství Karolinum, 1993. ISBN 8070668229.

FILIPEC, J. a kol.: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. 4. vyd. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-200-1446-7

JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbora: *Masová média*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 9788073674663.

JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbora: *Média a společnost*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 8071786977.

KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek, PLESKALOVÁ, Jana eds.: *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 807106484X.

MCCOMBS, Maxwell: *Agenda setting: nastolování agendy: masová média a veřejné mínění*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-591-2.

MCQUAIL, Denis: *Úvod do teorie masové komunikace*. 4. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-574-5.

- OSVALDOVÁ, Barbora, HALADA, Jan a kol.: *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. 2. vyd. Praha: Libri, 2002. ISBN 8072771086.
- POUPEROVÁ, Olga: *Regulace médií*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87212-48-6
- RUB-MOHL, Stephan: *Žurnalistika: kompletní průvodce praktickou žurnalistikou*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 8024701588.
- Slovník českých synonym a antonym*. 2. vyd. Brno: Lingea s.r.o., 2012. ISBN 978-80-87471-40-1
- ŠKODOVÁ, Markéta, ed. a ČERVENKA, Jan, ed. *Agenda-setting: teoretické přístupy*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2008. ISBN 978-80-7330-151-4.
- TRAMPOTA, Tomáš: *Zpravodajství*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 8073670968.
- TRAMPOTA, Tomáš, VOJTĚCHOVSKÁ, Martina: *Metody výzkumu médií*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-683-4.
- URBAN, Lukáš, DUBSKÝ, Josef, MURDZA, Karol: *Masová komunikace a veřejné mínění*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2007. ISBN 978-80-247-3563-4.
- VAN DIJK, Taun A.: *Power and the news media*. In D. Paletz (Ed.), *Political Communication and Action*. Cresskill, NJ: Hampton Press, 1995.
- WODAK , Ruth, MEYER, Michael: *Methods of Critical Discourse Analysis*. 1. publ. London: SAGE Publication, 2001. ISBN 0 7619 6153 4.
- ZIMA, Jaroslav: *Expresivita slova v současné češtině*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1961.

Internetové zdroje:

Česká televize: Kodex České televize. *Česká televize* [online]. [cit. 2016-02-17].

Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/preambule-a-vyklad-pojmu/>

Ministerstvo vnitra České republiky: Terminologický slovník. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 2016-03-01]. Dostupné z:

<http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>.

Ministerstvo vnitra České republiky: Terminologický slovník. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 2016-03-01]. Dostupné z:

<http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>.

Ministerstvo vnitra České republiky: Terminologický slovník. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 2016-03-01]. Dostupné z:

<http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>.

Ministerstvo vnitra České republiky: Terminologický slovník. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 2016-03-01]. Dostupné z:

<http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>.

Ministerstvo vnitra České republiky: Terminologický slovník. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 2016-03-02]. Dostupné z:

<http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>.

Seznam grafů

Graf č. 1: Výskyt zkoumaných výrazových prostředků v příspěvcích TV Nova.....	50
Graf č. 2: Výskyt zkoumaných výrazových prostředků v příspěvcích České televize...	50
Graf č. 3: Kategorizace příspěvků dle obsažených replik I.	53
Graf č. 4: Kategorizace příspěvků dle obsažených replik II.	54
Graf č. 5: Repliky uprchlíků v analyzovaných příspěvcích.....	61
Graf č. 6: Délka promluvových schémat v reportážích s replikami uprchlíků.....	62
Graf č. 7: Objektivita a personalizace ve zkoumaných reportážích	65
Graf č. 8: Tematické složení replik uprchlíků v TV Nova	66
Graf č. 9: Tematické složení replik uprchlíků v České televizi.....	67
Graf č. 10: Srovnání výskytu jednoslovných pojmenování v příspěvcích TV Nova a České televize I.	70
Graf č. 11: Srovnání výskytu jednoslovných pojmenování v příspěvcích TV Nova a České televize II.....	73
Graf č. 12: Srovnání výskytu víceslovných pojmenování v příspěvcích TV Nova a České televize	77
Graf č. 13: Seznam nalezených topoi v příspěvcích TV Nova a České televize.....	86

Seznam příloh

Viz. přiložené CD.

Příloha č. 1

Excerpované texty příspěvků TV Nova.

Příloha č. 2

Excerpované texty příspěvků České televize.

Resumé

The aims of this thesis is to compare and evaluate means of expression used in the reportage of Czech Television and TV Nova. We compare them on the substrate identical cases, concretely, media processing of migration crises caused by the situation in the Middle East. We have chosen this theme due to its topicality. In research we combined methods of quantitative and qualitative analyses. Beyond the means of expression, we focused on the overall image of refugees in the surveyed media and the presence of elements of racism and xenophobia in the reportage. The results of our research are properly commented and published in the conclusion.

Anotace

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

Jméno: Barbora Hinková

Název práce: Srovnání mediálního zpracování identické kauzy ve veřejnoprávní a soukromé televizní stanici

Vedoucí práce: Mgr. Jindřiška Svobodová, Ph.D.

Anotace:

Tato práce si klade za cíl srovnat a zhodnotit výrazové prostředky užívané v příspěvcích České televize a televize Nova. Jejich zhodnocení provedeme na podkladu identické kauzy, a to mediálním zpracováním migrační krize způsobené situací na Blízkém Východě. Toto téma jsme si zvolili vzhledem k jeho současné aktuálnosti. Při výzkumu jsme kombinovali metody kvantitativní a kvalitativní analýzy. Mimo výrazové prostředky jsme se soustředili i na celkový obraz uprchlíků ve zkoumaných médiích a přítomnost prvků rasismu a xenofobie ve zpravodajství. Výsledky našeho zkoumání jsme náležitě okomentovali a uveřejnili v závěru práce.

Klíčová slova: analýza, výrazové prostředky, Česká televize, TV Nova, zpravodajství, xenofobie, rasismus

Počet znaků: 164 927

Počet stran: 102

Počet použitých zdrojů: 22 knižních publikací, 6 internetových zdrojů

Počet příloh: 2